

VI. SINIF

TARİH VE TOPLUM

DOKUZ YILLIK İLKÖĞRETİM KONSEPTİNE
UYGUN HAZIRLANMIŞTIR
(ÖĞRENME MATERYALLERİ)

Yazarlar

Mr. Borce Mirevski

Harry Stojanoski

Marina Gjordjieva

ÜSKÜP
Eylül, 2023

Konu: ESKİ UYGARLIKLARIN ORTAYA ÇIKIŞI

Eski uygarlıklar birkaç bin yıl önce ortaya çıkmıştır. Afrika'da Nil nehri, Asya'da ise Dicle, Fırat, İndus, Ganj, Hoang Ho ve Yangtze nehirleri boyunca, Akdeniz kıyısında ve ayrıca Maya uygarlığının geliştiği Amerika kıtasında ortaya çıkmıştır.

Dünyanın bu bölgelerinde ilk şehirler ve binalar inşa edilerek, ilk devletler kurulmuş birçok din doğmuştur. Eski uygarlıkların insanları sayıları, tekerleği, takvimi keşfetmiş, bilim ve sanat alanında büyük başarılar elde etmiştir. MÖ 3200 yıllarında medeniyetlerin ortaya çıkıp gelişmesi ve okuryazarlığın ortaya çıkmasıyla birlikte, MS 476'da Batı Roma İmparatorluğu'nun yıkılışına kadar süren çöküş tarihi başlamıştır.

Nehirler Mezopotamya'da yaşamı mümkün kılmış, su içmenin yanı sıra ekinleri sulamak ve evcil hayvanları yetiştirmek için de kullanılmıştır. Nehirlerin taşmasıyla zengin hasat veren verimli topraklar oluşmuştur.

Mezopotamya sakinleri, nehirlerin akışını düzenlemek ve suyu ihtiyaçları için kullanmak amacıyla kanal, baraj ve set sistemleri organize etmeye ve inşa etmeye başlamıştır. Bu faaliyetler, nüfusun iyi bir şekilde örgütlenmesini gerektirmiş ve bu da ilk devlet örgütlerinin, şehir devletlerinin kurulmasına yol açmıştır. Şehir devletleri sık sık birbirleriyle savaşa girmişler, ancak aynı zamanda birleşmiş veya başka devletler tarafından fethedilmiştir. Mezopotamya'daki ilk büyük devlet MÖ 2400-2350 yıllarında Akkad kralı Sargon tarafından kurulmuştur. Zamanla Mezopotamya topraklarında çok sayıda devlet kurulmuş ve bu devletler çökmüştür.

Mezopotamya

Afrika'da, Nil Nehri Vadisi'nde ilk insan yerleşimlerinin ortaya çıkması için koşullar yaratılmıştır. Mısır devleti orada gelişmeye başlamıştır. Nil Nehri, kuzeydoğu Afrika'nın dağlık bölgelerinde ortaya çıkmış, Akdeniz'e akmıştır. Yaz aylarında yatağından taşarak toprağı sular altında bırakarak sular altında kalan alanlardan çekildikten sonra geriye insanların ekip biçtiğı, sürüp ektiğı verimli topraklar kalmıştır.

Zengin mahsulleri nedeniyle Mısır ve Mezopotamya dünyanın tahıl ambarları olarak anılırken, tarihin babası Herodot Mısır'ı "Nil Nehri'nin Armağanı" olarak adlandırmıştır. Suyu korumak ve tarlaları sulamak için Mısırlılar kanallar, barajlar ve bentler inşa etmiştir.

Mısır devleti, Mısır hükümdarı Menes tarafından Aşağı ve Yukarı Mısır'ın birleştirilmesiyle MÖ 3200-3150 yılları civarında kurulmuştur. Kurulan devletin merkezi Memphis şehriymiş. Mısır devleti, MS 31 yılında Roma İmparatorluğu egemenliğine girene kadar birçok iniş çıkışlar yaşanmıştır.

Nil nehri vadisi

Asya'da İndus ve Ganj nehirleri boyunca iyi yaşam koşulları varmış. Hindistan toprakları eski zamanlardan beri yerleşim yeri olmuştur. Hindistan doğası, aşılmaz yoğun ormanları ve zengin flora ve faunası ile bilinmekteydi.

Kuzeyde, okyanusa akan nehirlerin çıktığı Himalaya sıradağları varmış. Akarsular içinden geçerek toprağı sulayarak verimli hale getirmiştir. Nüfusun asıl mesleğı hayvancılık, tarım ve ticaretti. Bu medeniyet, göçebe bir nüfus olan Aryanlar tarafından kurulmuştur. Onlar hakkında çok az arkeolojik keşif vardır. Onlar hakkında bilinen her şey dört Veda kitabında (bilgi) toplanmıştır.

Hintliler suyu kullanmak ve daha fazla ürün elde etmek için sulama kanalları yapmış, tarlalarda arpa, pirinç ve pamuk ekmişlerdir. Hindistan'da birçok kabile yaşamış, bu kabileler daha sonra Hindular olarak anılmıştır. MÖ 2100 yıllarında Eski Hint Devleti bu topraklarda kurulmuştur.

Yangtze ve Huangho nehirleri (mavi ve sarı nehir) boyunca uzanan verimli vadi, yaşamın gelişmesi için iyi koşullar sağlanmıştır. Nehirler yataklarından taştıktan sonra geriye verimli bir toprak bırakmıştır.

Çinlilerin aynı zamanda ana uğraşları olan tarımla uğraşmalarını sağlayan da bu verimli topraklardır. Çinliler pirinç ve sebze yetiştirmişlerdir. Nehirlerden su akışını düzenlemek için Çinliler bir kanal, baraj ve bent sistemi inşa etmiş, kendi takvimler. Çinliler kabileler halinde yaşamış Çin'e yerleşmek isteyen diğer kabilelerle sık sık savaşmışlardır. Eski Çin devleti MÖ 2300 civarında kurulmuştur.

Eski uygarlıklar

Girit kültürü, merkezi **Knossos** şehrinde bulunan Girit adasında gelişmiştir. Şair Homer'e göre **Akha** kabilesi Girit'i fethettikten sonra yerlilerin kültüründen birçok şeyi benimsemişlerdir. Üzüm, zeytin, incir yetiştirmeyi öğrenmişlerdir. Toprağı işlemeyi, gemi yapmayı ve yelken açmayı öğrenmişler. Girit temelinde, **Miken** şehrinde merkezli bir kültür yaratıldı ve ardından **Girit-Miken kültürü** adını almıştır.

Bu kültür, **Avrupa'da oldukça gelişmiş ilk kültürdü**, bu, binaların kalıntıları, zanaat atölyeleri, görkemli mezarlar, aslan kapısı ve daha sonra bulunan silahlar, aletler ve mücevherlerle gösterilmektedir. Girit'te duvar resimleriyle zengin bir şekilde dekore edilmiş çok sayıda saray keşfedilmiştir. Girit Miken kültürü, "İlyada" ve "Odysseia" destanlarında şair Homer tarafından söylenmiştir.

Akdeniz'in doğu kıyısında, bir nehir boyunca doğmamış en eski uygarlıklardan biri olan **Fenike** yer alıyordu. Fenike'nin Kıbrıs ve Girit adalarının yanı sıra Ege Denizi'ndeki adalarla bağlantısı olması denizcilik ve ticaretin gelişmesine yol açmıştır.

Fenikeliler ünlü gemi yapımcılarıymış. **Fenike'nin** bazı bölgelerinde tarım ve meyveciliğin gelişmesi için doğal koşullar bulunurken, Fenike'nin diğer bölgelerinde hayvancılık gelişmiştir. Tarımsal ürünlerden en çok buğday, arpa ve keten ekilmiştir. Şehir devletleri halinde örgütlü yaşamışlardır.

Arazi ilkel aletlerle ekilmiştir. Fenike'nin bir özelliği teraslı tarım ve üzüm yetiştirmekmiş. Fenike, tekstil üretimi ile bilinmiştir.

Fenike için Mısır, Mezopotamya ve Küçük Asya ile ticaret özellikle önemliymiş. Fenikeliler ayrıca Akdeniz'de, Kıbrıs'ta, **Küçük Asya** kıyılarında **Ege Denizi**'ndeki adalarda, Taşöz'de, Sicilya adalarında, Sardunya'da, Kuzey Afrika'da Kartaca şehrini kurdukları çok sayıda koloni kurumlar. Fenike kentlerinin ağırlıklı olarak MÖ 3. binyılın sonu ve 2. binyılın başlarından itibaren gerçekleşen siyasi ve ekonomik gelişimi, Fenike'nin Makedonya egemenliğine girmesiyle sona ermiştir.

Mayalar, Orta Amerika'da yaşayan bir halkmış. Bu alanlarda, büyük nehirlerin olmadığı ve sürekli su eksikliğinin olduğu ve yoğun bitki örtüsünün hissedildiği bir bölgede bir medeniyet olarak gelişmiştir. Mayalar, gelişmiş mimari, sanat ve heykellerle iyi inşaatçılar olarak bilinmiştir. Maya'nın ana kültür merkezi olan **Tikal** kentindeki **Jaguar Tapınağı** özellikle muhteşemmiş. Maya başka şehir merkezleri inşa etmişti. **Chichen Itza** şehri de ünlüydü. Maya şehirleri tapınaklar, piramitler ve hatta spor sahalarıyla doluymuş. Şehirler köylerle çevriliymiş.

Mayalar mısır, kakao, patates, biber yetiştirmişlerdir. Daha sonra bu kültürler Avrupa'ya aktarılmıştır. Mayalar tarım, hayvancılık, el sanatları, ticaretle uğraşmışlar ve bilim ve sanat alanında büyük başarılar elde etmiştir. Maya uygarlığı, MÖ 2000'den İspanyol fatihlerin Amerika kıtasına gelişine kadar olan dönemde gelişmiştir.

Düşün ve cevapla!

1. En eski uygarlıklar nerede kurulmuştur?
2. En eski uygarlıkların ortaya çıktığı bölgelerdeki doğal koşullar nasıldı?
3. Halkın temel meslekleri nelerdi?
4. Maya uygarlığı, Fenikeliler ve Eski Doğu'nun diğer uygarlıkları arasındaki farklar ve benzerlikler nelerdir?

Daha fazla öğren!

1. Herodot tarihin babası olarak bilinir. O zamanlar bilinen birçok ülkeyi gezmiş. 9 kitaptan oluşan "Tarih" çalışmasından Atina tarihini, eski Yunanlılar ve diğer halkları öğrenmekteyiz. Yunan-Pers savaşlarının olayları hakkında ve aynı zamanda diğer birçok olay hakkında yazmıştır. Tarih, coğrafya, etnografya alanında pek çok veri bırakmıştır.

2. Kör şair Homer, Truva Savaşı ile ilgili öykülerden "İlyada" ve "Odyssey" destanlarını yazmıştır. "İlyada'da Antik Yunanlıların Truva ile savaşı anlatılırken, "Odysseia'da Odysseus'un evine dönüşü, Truva'nın fethinden sonraki gezileri ve deneyimleri anlatılır.

3. Bazı uzmanların araştırmalarına göre çikolatanın orijinal hali sıvı haldeydi ve tatlı değildi. Bu çikolata türü, Orta Amerika'daki eski uygarlıklar sırasında 3500 yıl kadar erken bir tarihte kullanılmıştır.

4. Mayalar kakao çekirdeği, su ve acı biberi öğütterek hazırladıkları çikolatayı dini ritüellerde kullanır ve "tanrıların yiyeceği" olarak adlandırılmıştır.

Etkinlikler:

1. Gruplara ayrılarak uygarlıkların ve medeniyetlerin ne zaman oluştuklarını ne kadar süre yaşadıklarını ve eski uygarlıkların nerelerde bulunduklarını araştırın. Her grup, öğretmen tarafından hazırlanan küçük tarihi haritalarda medeniyetin adını ve ortaya çıktığı dönemi işaretler ve işaretlenen yerlere bir çıkartma yapıştırır.

Öğretmen her uygarlığın yerini ayrı ayrı sunar ve her sunumdan sonra kendi işaretlediklerinizin doğruluğunu kontrol edin. Zaman çizelgesinde, öğretmen eski bir uygarlığı anlatır ve her gruptan bir temsilci, belirli bir uygarlığın ne zaman ortaya çıktığını ve ne kadar süredir var olduğunu belirtmek için zaman çizelgesindeki uygun yerlere iki çıkartma yapıştırır. Son olarak, ortak tartışma yoluyla, eski uygarlıkları ortaya çıkışlarının kronolojik sırasına, sürelerine ve konumlarına göre karşılaştırın.

2. Öğretmen somut bir eski uygarlığın doğal-coğrafi özelliklerini (nehirler, dağlar, çöller, denizler, yağmur ormanları) içeren bir harita sunar (her bir öğrenci için bir harita).

Her uygarlık için sunumdan sonra (gruplara ayrılmış), sunulan özellikleri boş bir uygarlık haritası üzerinde çizin ve listeleyin. Ardından, açık bir tartışmada, belirli bir uygarlığın ortaya çıkmasına neden olan doğal koşulları belirtin.

Tüm eski uygarlıklar için aynı prosedürü tekrarlayın ve sonraki her uygarlık bir öncekiyle karşılaştırılır. Son olarak, bir tartışmada, eski uygarlıkların ortaya çıkışı ve gelişmesinde doğal koşulların rolü hakkındabir sonuca varın.

ESKİ DOĞU İNSANLARININ HAYATI

Eski Doğu halklarının asıl mesleği ve ana zenginlik kaynağı, toprağın işlenmesi, tahıl ürünlerinin yetiştirilmesi, sığır yetiştiriciliği, **zanaatkârlık, ticaret, denizcilik, inşaat, gemi yapımı, hayvancılık, balıkçılık, vb.**

Zanaatkârlar, insanların günlük yaşamları için ihtiyaç duydukları nesneleri üretmişlerdir. Örneğin, dokumacılar kumaş üretmiş ve keten giysiler genellikle giyim için kullanılmıştır. Marangozlar ev eşyalarını üretmiş, çömlekçiler genellikle kilden kaplar yapmış, duvarcılar binalar inşa etmiştir, vb.

Mısırlılar, Nil Nehri üzerinde yelken açarak çeşitli ürünleri taşıdıkları tekneler yapmış, iyi inşaatçılar olarak biliniyorlarmış. Nil Nehri'nin akışını düzenlemek için kanal, baraj ve bent sistemlerinin yapımında ustalaşmışlar, bu şekilde inşaat gelişmiştir.

Fenike halkı komşu ülkelerle ticaret yapmış, odun satın almış ve tahıl ihraç etmiştir. Fenike, var olduğu süre boyunca Makedon yönetimine girmiş ve Büyük İskender'in ölümünden sonra oluşan devletlerin bir parçası olmuştur. Kâtipler, çok değerli bir zanaat olan devlette büyük bir üne ve önemli bir yere sahipmiş. **Papirüs** üzerine yazmışlardır.

Eski Mısır nüfusunun çoğunluğu, yoksulluk içinde yaşayan **köylülermiş**. Papirüslerdeki kayıtlara göre Mısır'da köylüler vergi ödemekle yükümlüymüş. Köylüler firavunun mülkü olan toprakları ekip biçiyorlarmış. Zenginler daha büyük banyolu evlerde veya bahçelerle çevrili saraylarda yaşarken, onlar kırsalda fakir evlerde yaşamışlardır.

Kadınlar aileye bakmış, ticaretle de uğraşmışlardır. Oğullar ebeveynlerini beslemek zorunda olmayıp kızlar istemeseler bile bunu yapmak zorundaymışlar. Eski yazarların eserlerinde gençlerin annelerine nasıl davranmaları gerektiğine dair korunmuş makaleler-talimatlar bulunmaktadır. Erkeklerin yanı sıra Mısır da kadınlar tarafından yönetiliyormuş. Bilinen en tanınmış kadın yöneticiler Hatşepsut ve Cleopatra'dır.

Hindistan'da kadınlar pamuklu veya keten kumaştan yapılmış giysiler giyerlermiş. Öte yandan erkekler, omuzlarına asılan cüppeler giyerlermiş. Mısırlılar temizliğe büyük önem vermişler. Giydikleri giysiler iklime uygun açık renkli ve beyazmış. Hem erkekler hem de kadınlar makyaj yapmayı ve krem kullanmayı, takı takmayı sevmiştir.

Yiyecek olarak buğday ve arpa kullanılırken Mezopotamya'da ekmek, sebze, balık, bitkisel yağ, hurma, yağ, üzüm, yaban mersini, bal kullanılmıştır. Tanrıların ve kralların övüldüğü aletlerin nasıl yapıldığını bildikleri bilinmektedir.

Mezopotamya halkı çok zor şartlar altında topraklarının bir kısmını köylülere vermiştir. Ürünlerin çoğu arazi sahibine verilmiştir. Köylülerin ayrıca sulama sistemlerinin bakımını yapma görevi de varmış. **Şehir zanaatkârları** özgürdü, ancak ürünleri için kanunla belirlenen fiyatı talep etmelerine izin verilmezmiş. **Tüccarlar** hiçbir şeyle sınırlı değilmiş. Eski Çinlilerin ana mesleği tarımmış.

Eski Çinliler metal elde etme ve silah yapma tekniğini, ipekböceği yetiştirme yoluyla ipek üretmenin sırrını bilmiştir. Zanaatkârlık da geliştirilmiştir. Tahtadan nesneler, bronz ve kilden kaplar ve porselenler yapmışlar. Özellikle Hindistan ile ticaret oldukça gelişmiştir.

Hindistan'da kasta bölünmüş nüfus arasında sosyal farklılıklar varmış. Kast üyelerinin birbirleriyle evlenmesine izin verilmezmiş. Hintliler yetenekli zanaatkârlar, inşaatçılar, bilim adamları ve sanatçılar olup bir kültür geliştirmişlerdir. Köylüler, ürettiklerinin bir kısmını daha yüksek kasta vermek zorunda kalmışlar. Köleler en zor durumdaymış. Yasaya göre özgür bir adam bir köleyi öldürebilirmiş.

Düşün ve cevapla!

1. Hangi kıtada olurlarsa olsunlar, en eski uygarlıklardan insanların ortak uğraşları nelerdir?
2. Düşünün. Eski uygarlıkların insanları arasındaki ticaret nasıldı?
3. Ailede kadının rolü neden büyüktü?
4. Papirüs nasıl bir bitkidir ve ne için kullanılmıştır?

Daha fazla öğren!

Papirüs ilk olarak Mısır'da üretilmiştir. Nil Nehri vadisinde büyümüş. Gövde 3 metre yüksekliğindeymiş. Mısırlılar papirüsü şeritler halinde işlemiş, bunlar daha sonra yapıştırılmış, kurutulmuş ve bir tomar şeklinde katlanmıştır. Papirüs, Orta Çağ'da yavaş yavaş kullanım dışı bırakan parşömenin gelişine kadar kullanılmıştır.

Etkinlikler:

1. Beş gruba ayrılan her grup, (bir fiş çizerek) medeniyetlerden birini (Mezopotamya, Mısır, Hindistan, Çin ve Maya) "kendi" medeniyetlerindeki ana meslekler hakkında araştırma görevini alır ve onlara bir sunum sunar. Tüm medeniyetler için sunumlar gösterildikten sonra, münferit medeniyetlerdeki mesleklerin temsilindeki benzerlikler ve farklılıklar tartışılarak belirlenir.

2. Öğretmenin yardımıyla sınav için "yarışan" gruplara ayrılır. Öğretmen, farklı eski uygarlıklara özgü farklı yiyecekleri, kıyafetleri ve kutlamaları gösteren resimler kullanarak sorular sorar. Gösterilen her çizimden sonra, hangi uygarlığa ait olduğunu karar verin ve neden böyle düşündüğünüzü açıklayın. Her grup bir cevap verir. Cevabın doğruluğuna göre (uygarlık + akıl yürütme) 0'dan 5'e kadar puan alabilirsiniz. Her soruyu cevapladıktan sonra öğretmen doğru cevabı verir ve öğrencilerle birlikte hangi grubun kaç puan kazandığı kararlaştırılır.

En az 10 farklı resim gösterildikten sonra her grubun kazandığı toplam puan hesaplanır ve kazanan ilan edilir. Birlikte, herkesle tartışarak, farklı eski uygarlıkların karakteristik özelliği olan insanların günlük yaşamları (giyim, yemek ve kutlamalar) hakkında sonuca varılır.

3. Beş gruba ayrılan (her uygarlık için bir tane) her grup, ayrı bir antik uygarlıkta kadının konumuna ilişkin çeşitli yönleri açıklayan bir metin sayfası çıkarır. Gruplar metni okumalı ve "kendi" uygarlıkları hakkında aşağıdaki soruları yanıtlamalıdır:

- (1) Kadının mülk sahibi olma hakkı nasıldı?
- (2) Hangi işleri yapabilirdi (hangi mesleklerde)?
- (3) Hükümete katılma hakkı neydi?
- (4) Ailedeki rolü neydi?
- (5) Erkeklerle ne kadar eşittiler?

Her grup herkesle ortak bir tartışmada sunum yaptıktan sonra, bir medeniyetten diğerine kadının pozisyonundaki benzerlikler ve farklılıklar belirtilir.

ESKİ DOĞU'NUN İLK DEVLETLERİNDE YÖNETİM ŞEKLİ

Eski doğu halkı, soylularla birlikte hüküm süren **yöneticilerin** başkanlık ettiği küçük şehir devletlerinde yaşamışlar. Yaşlılar konseyleri ve bilgeler konseyleri olmasına rağmen, gerçek güç hala hükümdarın elindeymiş.

Mezopotamya hükümdarları sınırsız güce sahipmiş. Tebaalarının ve tüm ülkenin hayatı ellerindeymiş. Hükümdar, yüksek rahip ve askeri lidermiş. Yetkisi kalıcı ve nesilden nesle geçmiştir.

Mezopotamya'da kurulan Babil **krallığı** Eski Doğu'nun, Babil'in en önemli hükümdarı **Hammurabi**'dir. Mezopotamya halklarını birleştirmesi ve kanunlar getirmesiyle tanınmıştır.

Onun şerefine **Hammurabi Kanunu** olarak adlandırılan kanunu derlemiştir. Kodeks bir taş sütuna oyulmuştur. Sütun, Hammurabi ile adalet tanrısı Şamaş arasındaki bir konuşma sahnesini tasvir eder. Bu taş sütun, Paris-Fransa'daki Louvre Müzesi'nde saklanmaktadır. Kurallar, ekonomik ve aile yaşamı için bir emirler koleksiyonudur.

Mısır devleti bir **firavun** tarafından yönetilmiştir. Yüce Mısır tanrısı **Amun Ra'nın** tanrı oğlu olarak saygı görmüştür. Erkekler dışında, Mısır nadiren kadınlar tarafından yönetilmiştir. Hatshepsut, Mısır'ın kadın hükümdarıydı. Tüm onurlarla taçlandırılmıştır. Otoritesini güçlendirmek için bir erkek gibi giyinir ve hareket edermiş. Birçok şehir inşa etmiş. Cleopatra, Mısır'ın son kraliçesiydi. Ülkesini Romalılara karşı savunamamıştır. Mısır, Roma hâkimiyetine girmiştir.

Firavunun önünde denekler diz çöküp ona tapmıştır. Firavun sınırsız hüküm sürmüş, baş kâhin, askeri lidermiş. En yakın işbirlikçileri olan, rahipler ve askeri liderler aracılığıyla emirler vermiştir. Kâtipler aynı zamanda devlet hiyerarşisinde de yüksek bir konuma sahipmiş. Firavunun verdiği emirleri yazmışlardır. Firavun hem gücünü korumak hem de düşman saldırılarına karşı koymak için askeri liderlerin komuta ettiği bir orduya sahipmiş. Esnaf ve tüccarlar da devlet hiyerarşisine girmişlerdir. Köylüler ve çiftçiler daha zor durumdayken, ülkenin en zor işlerini yapan köleler olan özgür olmayan sakinler en zor durumdaymış.

Hindistan'da mihracelerin önderlik ettiği büyük devletler karşılıklı mücadelelerle yaratılmıştı. Ülkedeki mülkiyet durumu ve konumuna göre nüfus kastlara bölünüyordu. Farklı kastların üyeleri arasında evlilik ve bir kattan diğerine geçiş yasaktı. Yöneticiler kendi yönetimlerinde Hint toplumunun din adamlarına ve zengin üyelerine güvenmiştir.

Çinli yöneticiler sınırsız hükümdarlardı. Onlar tüm dünyanın ve ilahi kökenlilerin sahipleri olarak görülmekteymiş. Güç babadan oğula geçiyormuş. Hükümdarların, hükümdara bağlı, iyi eğitilmiş bir ordusu varmış. Çinli hükümdarlar fetih savaşları yürütmüşler ancak MS 3. yüzyılda dış saldırılara karşı savunma amacıyla binlerce kilometre uzunluğundaki Çin Seddi'ni inşa etmeye başlamışlar.

Maya toplumsal düzenine gelince, her şehir devletin kendi yöneticisi vardı. En üst konumda Mayaların yaşamında büyük rol oynayan rahiplermiş. Köylüler ise toprağı işlemenin yanı sıra piramitler ve tapınaklar inşa etmekten de sorumluymuş.

Tartışma soruları:

1. Eski uygarlıkların devletlerinin ortaya çıkışını ve güç sahibini açıklayınız?
2. Firavuna yönetiminde nasıl ve kim yardım etti?
3. Hammurabi kanununun anlamı nedir?

Etkinlikler:

1. Eski Mısır'da firavunların rolüne ilişkin sunumu izleyin. Daha sonra gruplara ayrılarak, bir kâğıda çizilen piramitlerle toplumdaki farklı güç düzeylerine girerler. Grupta tartıştıktan sonra, güç piramidinde firavun, rahipler, köleler, köylüler, zanaatkârlar, tüccarlar, askerler, soylular, yazıcıların nerede olduğunu düzenleyin.

Öğretmen hiyerarşiyi sunar ve gruplar "kendi" piramitlerini doğru olanla karşılaştırır ve herkesle bir tartışma yoluyla hiyerarşi açıklanır.

2. Gruplara ayrılarak firavunlar Hatshepsut ve Cheops hakkında araştırma yapın, yaşamları/hükümdarlıkları hakkında bazı ilginç bilgiler toplayın. Son olarak, her firavun hakkındaki bilgileri ayrı ayrı okuyun.

3. Mezopotamya'da yönetim ve **Maya** uygarlığı hakkındaki sunumu gözden geçirin. Gruplara ayrılarak, iki uygarlığın yönetimindeki benzerlikleri ve farklılıkları gösteren bir Venn diyagramı çizin. Tahtaya çizilen bir Venn diyagramındaki her grup, sonuçlarını ortaya koyar ve açık bir tartışma yoluyla birlikte, her iki medeniyetteki yönetimin özelliklerini belirler.

Gruplara ayrılan her grup, üzerinde aşağıdaki Hammurabi yasalarından birinin yazılı olduğu bir kâğıt parçası çizer:

- Bir kimse başkasının gözünü çıkarırsa, kendi gözünü çıkarmakla cezalandırılır. Birisi birinin kemiğini kırarsa, kemiğini kırmakla cezalandırılır.

- Bir kimse, başka bir hür adamın kızına vurur ve onun doğmamış bebeğini kaybetmesine sebep olursa, 10 şekel gümüş (para) verir.
- Oğul babasına vurursa eli kesilir.
- Ev düşer ve sahibi ölürse evi yapan kişi ölür.
- Birisi bir tapınaktan veya saraydan bir şey çalarsa öldürülür.

Verilen yasadaki cezanın hangi suçtan bahsettiğini, cezanın neden adil olmadığını, o yasanın odönemde düzenin kurulmasına nasıl katkıda bulunduğunu tartışın. Her grup tahtaya "kendi" kanununu yazar ve tartıştıkları soruların cevaplarını sunar.

Sonunda bir tartışma yapın. Hammurabi Kanunları, Babil'de insanların günlük yaşamlarının çeşitli yönleriyle (aile, kölelik, mülkiyet, ticaret vb.) ilgili düzen ve düzeni sağlamaya hizmet etmiştir. Ancak günümüz perspektifinden bakıldığında adalet, ağır cezaların uygulanmasıyla sağlanamamaktadır.

ESKİ DOĞU İNSANLARINDA İNANÇ VE DİN

Eski Doğu halkları çok tanrıcı olarak bilinmektedir. Tanrılara ve ilahlara inanıyorlar onları insan yüzüyle, bazılarının vücudu insan vücuduna ve hayvan kafasıyla hayal etmişler. Tanrılar onları iyi ve kötü olarak ikiye ayırmış, onlara kurbanlar sunmuş, dua etmiş ve onlara hayranlık duymuş, insanların günlük yaşamlarının kendilerine bağlı olduğuna inanmıştır.

Bu tür çoklu tanrı inancına çok tanrıcılık (Politeizm) denir. Mezopotamya'daki ünlü tanrılar şunlardı: Evreni yaratan, aynı zamanda kendi bedeninden insanı yaratan ana tanrı olan Marduk; Bereket ve savaş tanrıçası İştar; Güneş tanrısı Şamaş; tanrı Ashur ve diğerleri.

Eski Mısırlılar arasında hayatlarındaki her önemli olay bir tanrıyla ilişkilendirilmiştir. Böylece bir doğum tanrısı, bir ölüm tanrısı, bir avlanma, su tanrısı, doğurganlık ve annelik tanrıçası İsis, karanlığın ve kötülüğün hükümdarı Seth ve diğerleri mevcutsu. Ana tanrılar Güneş tanrısı Amon Ra idi, güneş hayatı simgeliyor. Mısırlılar **öbür dünyaya** inanmış, ölümden sonra yaşam olduğuna inanıp bu nedenle **firavunların mezarları olan piramitlere** yiyecek, mücevher ve ev eşyaları bırakmıştır.

Piramit ve Büyük Gize Sfenksi

Firavun – Mısır’da hüküm sürmüştür

Mısırlılar, insanın **öldükten sonra bedeni** korunduğu sürece yaşadığına inanmışlardır. Bu nedenle firavunun ölümünden sonra özel eğitim almış kişiler cesedi çeşitli yağlarla koruyarak **mumyalamaya** başlamışlardır. Vücut kumaşa sarılmıştır. Bu şekilde hazırlanan bedene **mumya** denir. Bir sandığa (lahit) konulmuş, daha sonra ise piramidin içindeki özel bir odaya yerleştirilmiştir. Her firavun göreve başladıktan hemen sonra piramidin inşasına başlamak için bir emir vermiştir.

Hindistan'da bilinen bir tanrı, dünyanın yaratıcısı tanrı Brahma, kötülerini cezalandırmak için dünyaya gelen tanrı Vishnu ve doğurganlık ve merhamet tanrısı Shiva idi. Guan Yu, Çin'de uzun sakallı bir savaşçı olarak temsil edilmiştir.

Rahipler, devlet hiyerarşisinde yüksek bir konuma sahipmiş. Tanrılar ve insanlar arasında arabulucu gibi davranmış, hükümdara itaati vaaz etmiş, itaat edenin ödüllendirileceğini ve kötülerin cezalandırılacağını vaaz etmişlerdir. Rahipler, yöneticiler tarafından zengin bir şekilde ödüllendirilmiş ve büyük bir etkiye sahipmiş. Eski Doğu halkları arasında tanrılar ve inançlar hakkında birçok **hikâye-mitolojiyi** oluşturan, bir halk mitleri dizisi ortaya çıkmıştır.

Tanrıların onuruna, rahipler tarafından yönetilen **ayinlerin, duaların** yapıldığı, tanrılara ilahilerin söylendiği tapınaklar ve mabetler inşa edilmiş, hepsi de insanların günlük hayatı daha kolay hale getiren tanrıları onaylamak amacıyla yapılmıştır.

Maya Şehrinin Kalıntıları

Mayaların taptıkları ve saygı duydukları birçok tanrısı ve daha önemsiz ilahları vardı. Tıp, doğurganlık ve bitki örtüsü, ölüm ve ticaretin kaderi, yağmur tanrısı. Maya yasaları, dinleriyle yakından iç içe geçmiştir.

Bir mumya ve bir lahit görüntüsü

Tartışma soruları:

1. İnsanlar hangi nedenlerle tanrılara inanıyorlardı?
2. Hükümdarların genellikle Güneş tanrısı olan bir tanrının oğulları olarak tasvir edilmelerinin nedeni neydi?
3. Devlet yönetiminde rahiplerin rolü neydi?

Etkinlikler:

1. Öğrenciler çiftlere ayrılır. Her bir çift, iki eski uygarlık (örneğin Mısır ve Hindistan, Mezopotamya ve Çin, Maya ve Mısır, Çin ve Hindistan ...) üzerinde çalışacak – seçtikleri her iki uygarlıktan birer tanrıça seçerek (bilgisayarda veya posterde), şu unsurları belirtmeleri gerekir: (1) tanrının/tanrıçanın adı, (2) ait olduğu uygarlık, (3) sahip olduğu rol, (4) fiziksel onunla ilişkilendirilen özellikler veya semboller (5) tanrı/tanrıça ile ilgili bazı mitler veya hikâyeler.

Her çift "kendini" tanrılarını sunar ve ait oldukları eski uygarlığın adıyla tahtaya isimlerini yazar.

2. Öğretmen doğum, yaşam ve ölüm ile ilgili inançları ve eski Mısır'daki tapınakları/mabetleri gösteren (metin ve/veya resimlerle) bir poster sunar. Posterde gösterilen özellikleri anlattıktan sonra dört gruba bölün. Her gruba (çekilerek) diğer dört kadim uygarlıktan (Mezopotamya, Hindistan, Çin ve Maya) biri ile ilgili inançları/mitleri ve tapınakları/türebeleri araştırma ve bu konuda bir poster yapma görevi verilir. Posterleri duvara asın ve sunun. Öğretmen daha sonra tahtaya inançların ve dinlerin aşağıdaki genel özelliklerini yazar:

- Çok tanrıcılık,
- Ritüeller ve kurbanlar,
- Ölümden sonra yaşama inancı,
- Mitler,
- Tapınaklar/Türebeler.

Gruplar içinde, "kendini" medeniyetleri ile diğer medeniyetler arasındaki benzerlikleri (ortak özellikler) ve farklılıkları listelenen özelliklerin her biri açısından belirleyin. Diğerlerine sunun ve ortak bir tartışmada beş eski uygarlığın tümü arasındaki karşılaştırmaları içeren genel sonuçlar çıkarın.

ESKİ DOĞU HALKLARININ KÜLTÜRÜ

Mısır ve Mezopotamya'daki Eski Uygarlıkların halkları, insanlık tarihinde okuryazarlığı geliştiren ilk kişilerdi. İnsanlar, devletin yönetimi için olduğu kadar ekonomi ve inşaat alanındaki diğer faaliyetler için de önemli olan düşüncelerini, dersleri, emirleri yazmıştır.

Tarih biliminde ilkyazının Sümerler ve Mısırlılar arasında ortaya çıktığı kabul edilmektedir. Bu yazı (**piktografik**) **resimlerden** oluşan bir yazı türüdür.

Mısırlılar, **hiyeroglif** olarak da adlandırılan resimli bir yazı ile yazdılar. Bazı işaretler, çeşitli nesnelerin çizimlerini temsil ediyor ve onları çevreleyen dünya ve çevre hakkındaki düşünce ve fikirlerini ifade ediyordu.

Mısırlılar hiyeroglifleri taş, inşa ettikleri binaların duvarlarına ve papirüs bataklık bitkisinin işlenmesiyle elde edilen papirüs yazı malzemesi üzerine yazmışlardır. Üzerine yazı yazdıkları bir malzeme olarak da parşömen işlenmiş deri kullanılmıştır.

Hiyeroglif yazısı

Çivi yazısı

Çivi yazısı Mezopotamya'da ortaya çıkmıştır. Bu yazı, sivri uçlu çubuklarla yumuşak kil kiremitlere çakılan ve daha sonra kurumaya veya fırınlanmaya bırakılan takozlara benzer. Bu çinilerin çoğu deşifre edilmiş ve günümüze kadar korunmuştur.

Fenikeliler harfleri birçok yönden basitleştirmiştir. İyi tüccar ve denizci olarak bilinirmiş. Hesaplarını olabildiğince çabuk yazabilmek için Fenikeliler kelimeleri yazdıkları 22 işaret veya harf oluşturmuştur. Her sesin kendi işareti vardı. Bu harfe sesli harf denir. Bu harfleri örnek alarak diğer milletler de kendi harflerini oluşturmuşlardır.

Eski Çinliler birçok karakterden oluşan bir yazıya sahipmiş. Her tabela belli bir konsepti ifade eden bir resim ve bir inşa faaliyeti geliştirmişler. Yani MÖ 3. yüzyılda Çinliler, düşmanca savaşan yabancı ulusların saldırılarına karşı savunma yapmak için **Çin Seddi**'ni inşa etmeye başlamıştır.

Eski Uygarlıklar

Maya, piktografik bir yazı ve fonetik semboller kullanarak yazmıştır. Mayaların dünyanın yaratılışıyla ilgili hikâyeleri vardır.

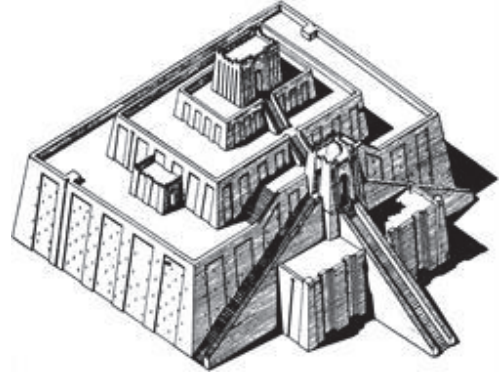
Mezopotamya'nın her büyük şehrinde, sakinler **büyük basamaklı kuleler (zigguratlar)** inşa etmiştir. Bunlar tanrıların tapınaklarıymış ve çatılarında gözlemevleri de varmış. Yedi katlı **Babil Kulesi** de ünlüymüş.

Piramitlerin inşası onlarca yıl sürmüş ve inşaat sırasında birçok inşaatçı hayatını kaybetmiştir. Bazıları bugün hala korunan piramitler sadece firavunlar için inşa edilmiş, fakir Mısırlılar sıradan mezarlara gömülmüştür. Piramitlerin önünde insan yüzlü ve aslan gövdeli taş koruyucular durmaktadır. Bu heykeller **Sfenksler** olarak bilinirler.

Okuryazarlığın gelişmesiyle birlikte, tufan ve dünyanın yaratılışı efsanesi, üçte biri insan ve üçte ikisi tanrı olan Uruk kralı Gılgamış'ın kahramanlık-mitolojik destanı gibi en eski edebi eserler ortaya çıkmıştır. En eski edebi eserler arasında Hint destanları Mahabharata, Ramayana ve diğerleri bulunmaktadır.

Çin Seddi

Ziggurat

Tartışma soruları:

1. Resimli harflerin sesli harflerle değiştirilmesinin sebebi neydi?
2. Piramitler neyi temsil ediyor?
3. Sfenks neyi temsil ediyor ve görünüşü nasıl?
4. Eski Doğu halklarının yarattığı en ünlü edebî eserler nelerdir?

Daha fazla öğren!

Rosetta taşı sayesinde Fransız bilim adamı Jean Champollion Mısır hiyerogliflerini deşifre etmiş ve bu taş sayesinde günümüzde hiyeroglifler okunabilmektedir.

Proje çalışması: Eski uygarlıklarda kültür ve bilim:

Etkinliğin amacı, internet araştırması yoluyla beş eski uygarlığın (Mısır, Mezopotamya, Hindistan, Çin, Maya) her biri için "kitaplar" yapmaktır. Etkinlik 6 ders saatinde gerçekleştirilir.

Beş gruba ayrılarak farklı konularda çalışın. İlk derste oluşturulan gruplar aynı kalır, ancak sonraki her derste gruplar farklı bir eski uygarlık üzerinde çalışır ("kitaplar" sonraki her derste bir gruptan diğerine geçer ve böylece her grup, her kitabın oluşturulmasına katkıda bulunur).

Her konu, metin ve resimlerle birlikte 2-3 sayfada sunulur (bilgisayarda yazılıp düzenlenir ve yazıcıda basılır).

"Kendi" bölümünüzü tamamladıktan sonra, o bölümün yazılmasına katkıda bulunan öğrencilerin isimlerini ve yazarken kullandığınız kaynakları listeleyin.

Çalışma konuları şu şekilde sıralanmıştır:

1. Ders: Hangi yazı kullanıldı, işaretler neye benziyordu ve neyi temsil ediyorlardı? Hangi materyallerin üzerine yazılmıştı ve neye benziyorlardı?
2. Ders: En ünlü edebi eserler hangileridir ve konusu nedir?

En ünlü sanat eserleri ve/veya mimari yapılar nelerdir?

BİLİMİN BAŞLANGICI VE FELSEFİ DÜŞÜNCENİN GELİŞİMİ

Eski Doğu halkları **matematik, mimarlık, geometri, astronomi, tıp, fizik, farmakolojinin** temellerini atmıştır. Eski gökbilimciler takımyıldızlarını tanıtmışlardır. Rahipler, astronominin temellerini atan, yıldızların hareketini gözlemlemişlerdir. İlk gökbilimciler yıldızları gözlemleyerek nehirlerin ne zaman taşacağını belirlemiş, aynı zamanda Güneş ve Ay tutulmasını nasıl tahmin edeceklerini de bilmişlerdir.

Maya Takvimi

Ekin verimliliği, olayları tahmin etmek için yıldızları gözlemlemek astronominin gelişmesine yol açmıştır. Sümerler, yıldızları gözlemleyerek, yılın 12 ayını yöneten Zodyak tanrılarının işaretleri olarak 12 tanesini seçmişlerdir. Yıllar bazı olaylara, fetihlere, doğa olaylarına vb. göre sayılmış, ayları gözlemlemiş, 365 günlük bir takvim oluşturmuşlardır. Yılı aylara ve haftalara ayırmış, zamanı saat ve dakika olarak

okumuşlar. Sümerler, günlük yaşamda büyük kullanım alanı bulan tekerleği icat etmiştir. Çember 360 dereceye bölünmüş, saat 60 dakikadan oluşmuştur.

Mısırlılar arasında yıl 12 ay 365 gün sürüyordu. Güneşin hareketi ve tarım işleri Mısır takviminin temelini oluşturuyordu. Mısırlılar firavunla yılları baştan sayılmıştır.

Mayalar kendi takvimlerini kullanıyorlardı ve astronomi ve astrolojide çok bilgiliydiler. Yıldızların hareketini gözlemledikleri gözlemevleri vardı.

Eski Medeniyetlerin halkları arasında **tıp ve farmakoloji** de gelişmiştir. Tedavi sırasında şifalı bitkiler kullandılar ve karmaşık cerrahi operasyonlar gerçekleştirmişler.

Eski Mısırlılar matematiksel işlemleri bilmiş ve matematik bilimini geliştirmiştir. Bugün kullandığımız sayıların ortaya çıkaran Hintlilerdir. Avrupa'ya Araplar tarafından getirildiği için onlara Arap sayıları demekteyiz. O zamana kadar kullanılan Roma rakamlarının yerini Arap rakamları almıştır. Sümer'de matematiksel hesaplamaların yapıldığı abideler bulunmuştur. Sümerlerde uzunluk ve ağırlık ölçüleri kullanılmıştır.

Çinliler matematik, astronomi, tıp ve coğrafyayı geliştirmiştir. Ünlü Çinli filozof ve bilge **Konfüçyüs** MÖ 6. yüzyılda yaşamıştır. Çin devletinin ve sosyal düşüncesinin temelini oluşturan etik değerler sistemi ile tanınır. Öğretisi **Konfüçyüsçülük** olarak bilinir. Bu ve diğer öğretiler, felsefi düşüncenin ortaya çıkmasına ve felsefenin bir bilim olarak ortaya atılmasına yol açmıştır.

Konfüçyüs

Tartışma soruları:

1. Eski Doğu halklarının bilimleri ile günümüz bilimleri arasında bir karşılaştırma yapar mısınız?
2. Tıp ve farmakoloji nasıl ve neden ortaya çıktı?
3. Eski Doğu halkları için gök cisimlerini gözlemlemenin önemi neydi?

Daha fazla öğren!

İlkokullar tapınaklarda kuruldu. Orada 6-7 yaşlarındaki çocuklar, özellikle zengin ve etkili kişilerden eski metinleri yazmayı, okumayı, çizmeyi, hesaplamayı ve kopyalamayı öğrendiler. Yazmayı bilen herkes çok değerliydi ve devlette önemli bir yere sahipti.

Etkinlikler:

3. Ders: Teknolojideki gelişmeler nelerdir ve bunların önemi nedir? Bilimdeki başarılar nelerdir ve önemi nedir?

4. Ders: Zaman nasıl sayılırdı ve takvimleri nasıldı?

5. Ders: Eski uygarlığın adını ve kökeninin zamanını/dönemini içeren "kitap" için başlık sayfasını hazırlayın. Sayfayı seçtiğiniz resimlerle süsleyin.

6. Ders: Öğretmen her bir eski uygarlık hakkında sorular sorar. "Kitapları" hazırlarken öğrendiklerinizi açıklayın.

Filozof Konfüçyüs'ün bir resmi ve temel biyografik bilgiler içeren bir **video sunumu izleyin**. Sunum, Konfüçyüs'ün şu ünlü düşünceleriyle sona eriyor:

- Sana yapılmasını istemediğin şeyi başkasına yapma.
- Kendine saygı duyarsan diğerleri de sana saygı duyar.
- Her şeyin bir güzelliği vardır ama bunu herkes göremez.
- Anlatırsan unutturum, öğretirsen hatırlarım, dâhil edersen öğrenirim.

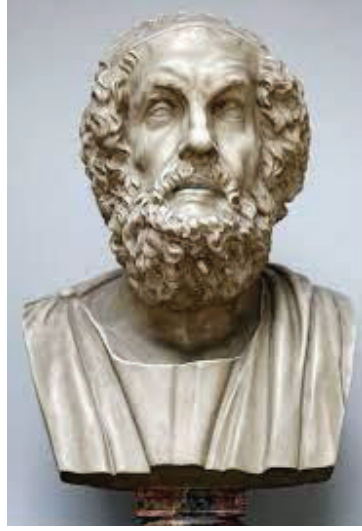
Gruplara ayrılarak düşünceleri tartışın ve anlamlarını açıklamaya çalışın. Yorumlarınızı herkese sunun ve öğretmenin yardımıyla Konfüçyüs'ün söylemek istediklerini anlamaya çalışın. Son olarak şu sonuca varılır:

Konfüçyüs'ün düşünceleri, kişisel sorumluluğun, insan ilişkilerinin ve eğitimin sadece Çin'de değil, tüm dünyada felsefi düşüncenin temeli olduğunu vurgular.

KONU: ANTİK DÖNEMDE AVRUPA VE BALKANLAR

Eski Yunanistan'ın yani **Hellas**'ın yeri **Balkan Yarımadası**'nın en güneyindeydi. **Doğuda Ege Denizi**, batıda **İyon Denizi** ve güneyde **Akdeniz**'e uzanmıştır. Ama eski Yunanistan'dan bahsettiğimizde, söz konusu denizlerdeki adalar da onun bileşimine dâhil olmaktadır. Antik Yunanistan'ın bu konumu, **Akdeniz**'de bulunan tüm denizcilik ülkeleri ve devletleri ile denizcilik ve deniz ticaretini büyük ölçüde geliştirmesine izin vermiştir.

Denizciliğin yanı sıra balıkçılık, petrol üretimi, çömlekçilik vb. Antik Yunanistan'ın vadilerinde tarım ve tarım ürünleri yetiştirilmiştir. Antik Yunanistan'daki en yüksek dağ **Olimpos Dağı** idi. Eski Yunanlılar bu dağın tanrılarının evi olduğuna inanmıştır. Bu tür doğal koşullar, antik Yunanistan topraklarının daha yoğun bir nüfusa sahip olmasına katkıda bulunmuş, bu da zengin bir dini ve kültürel yaşamın gelişmesine olanak sağlamıştır. Antik Yunanistan'daki en eski kültüre **Girit** adasının adından sonra Girit kültürü denir. Bu kültürün merkezi, duvar resimleriyle zengin bir şekilde dekore edilmiş çok sayıda sarayın keşfedildiği **Knossos** şehrinde bulunmuştur.

Homeros

MÖ 2000 yılın başında, Homeros'un destanlarından **Achaean**'lar olarak bilinen kabileler yerleşmiş, yerli halkla sadece verimli toprakların ve otlakların fethi için savaşmış, genellikle kendi aralarında da savaşmışlardır.

Mora Yarımadası'nın Achaean'ları, en ünlüsü, bugün çok sayıda maddi kalıntı ve arkeolojik alan bulunan ünlü **Miken** kültürünün yaratıldığı Miken krallığı olan birkaç küçük krallık oluşturmuştur.

Map of the Balkan Peninsula and surrounding regions during the 4th century AD, showing the division of the Roman Empire. The map is color-coded: purple for the Eastern Roman Empire (Византизм), yellow for the Western Roman Empire (Западна Римська імперія), and orange for the Persian Empire (Персійське царство). Key regions labeled include Тракія (Thrace), Египет (Egypt), and Крит (Crete). The Black Sea (Чорне море) and the Aegean Sea (Егейське море) are also shown. A legend in the bottom left corner provides details on the color coding and symbols used.

Eski Yunanistan

Tartışma soruları:

1. Eski Yunanlıların en eski vatani neresiydi?
2. Ana meslekleri nelerdi?
3. Polis (şehir devleti) neyi temsil ediyor ve nasıl ortaya çıkmıştır?
4. Eski Yunanlıların en eski dönemi hakkında hangi eserlerden bilgi almaktayız?

İlginç bilgiler!

Efsane bize Dora'ların eski Yunanistan'da yaşayan son kişiler olduğunu söyler. MÖ 1200 yılları civarında Mora'ya girmişler. Sözde Dor göçü sırasında Dor'lar yarımadayı tamamen fethetmiş, Miken dâhil tüm Akha şehirlerini yıkmış ve böylece Miken kültürünü yok etmişlerdir.

ESKİ YUNAN'DA ŞEHİR DEVLETLERİ

MÖ 1200 yılları civarında **İyonyalılar**, Dorlar ve Aeolianların yerleşmesinden sonra, Antik Yunanistan'da çok sayıda yerleşim yeri oluşmuş ve her yerleşim yeri birbirinden bağımsız olup, her birinin kendi yöneticisi ve idaresi bulunmaktaymış.

Zamanla ticaretin ve zanaatların gelişmesiyle bu yerleşimler, eski Yunanlıların polis adını verdiği şehirlere dönüşmüştür. Polis yavaş yavaş çevredeki bazı küçük yerleşim birimleriyle şehir devletlerine dönüştür. Antik Yunanistan'daki en ünlü polis-şehir devletleri şunlardır: **Sparta, Atina, Korint, Thebes**, vb.

Sparta, Peloponnes Yarımadası'nın güney kesiminde **Laconia** bölgesinde **Dor** savaşçı kabilesi tarafından kurulmuştur. **Sparta**'da nüfus Spartalıları, Perioikoslar ve Heiloslara ayrılmıştır. Sparta'da güç Spartalıların elindeymiş, onlar asker olup her zaman askeri harekete hazırmış. Perioikoslar özgür bir nüfustu ve çoğunlukla ticaret, zanaat ve tarımla uğraşmıştır. Heiloslar en kalabalık olup devlete ait kölelermiş, hiçbir hakları yokmuş ve emekleriyle Spartalıları desteklemiştir. Heiloslar, diğer köleler gibi alınıp satılmaya tabi değilmiş.

Bundan Sparta'nın, Yaşlılar Konseyi ile birlikte eyaletteki yasaları ve kararları alan iki kralın yönettiği bir köle devlet olduğu sonucuna varabiliriz. Yasaların, silah taşıyabilen tüm Spartalıların katıldığı Ulusal Meclis tarafından onaylanması gerekmektedir.

Sparta'da gençleri yetiştirmenin yolu ilginçmiş. Gençler, sağlıklı ve iyi askerler olmaları için askeri bir ruhla yetiştirilmiştir. Yetiştirmeleri katıymış. Hasta ve zayıf çocuklar doğunca uçuruma atılmış, sağlıklı olanlar tutulur ve daha sonra yedi yaşına geldiklerinde anne babalarından alınıp sözde askeri becerileri çalıştıkları spor salonlarına yerleştirilmiştir. Ayrıca soğuğa ve açlığa dayanmaları öğretilip, iyi ve yetenekli askerler olmaları için genellikle fiziksel olarak cezalandırılmışlardır.

Spartalılar

Atina, Attika Yarımadası üzerinde kurulmuştur. Atina'daki konumu sayesinde denizcilik, ticaret ve zanaatkârlık hızla gelişmiş, tüm bunlar hızla zenginleşmesini ve antik Yunanistan'ın en önemli **şehir devletlerinden** biri haline gelmesini sağlamıştır.

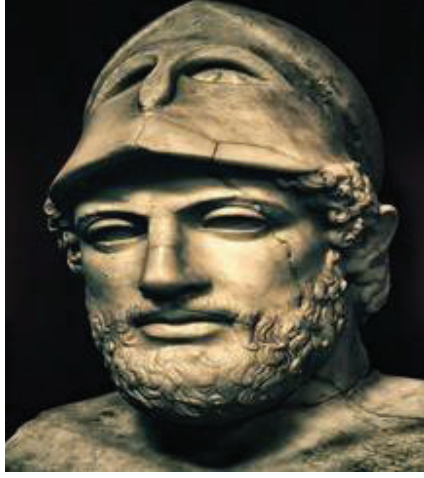
Atina'nın nüfusu, **aristokrat** denilen zenginler, **demos** denilen (çoğunlukla ticaret, zanaat, balıkçılık ve tarımla uğraşan) sıradan yani özgür insanlar, hiçbir hakkı olmayan ve en ağır işleri yapan **kölelerden** oluşmuştur.

Atina'da güç, zengin aristokrasinin elindeymiş. Şehir devletinin başında, aynı zamanda ordunun **başkomutanı** ama aynı zamanda devletin en **yüksek rahibi ve en yüksek yargıcı** olan bir **kral** vardı. Daha sonra kraliyet otoritesi kaldırılmış ve devlet, arhon adı verilen dokuz validen oluşan bir konsey tarafından yönetilmiştir. Devlet, kralın yanı sıra, önde gelen ve varlıklı vatandaşlardan oluşan bir Yaşlılar Konseyi tarafından yönetilmiştir. Atina'da ayrıca tüm yetişkin erkeklerin katıldığı bir **Ulusal Meclis** mevcutmuş.

Atina'daki Akropolis

Atina'daki insanlar (demolar) yönetim biçiminden ve konumlarından giderek daha fazla memnun olmamış ve Atina şehir devletinin yönetimine de katılmalarını talep etmişlerdir. Aristokratlar, demosun taleplerine boyun eğmeye ve demosun daha fazla hak kazandığı ve devlet yönetimine katıldığı reformları uygulamaya zorlamış. Atina'daki en büyük reformcular arasında ünlü Solon, Kleisthenes ve Perikles vardır.

Perikles

Atina'daki çocukların yetiştirilmesi, Sparta'daki çocukların yetiştirilmesinden farklıydı. Zengin nüfusun çocukları, yazmak, okumak, çeşitli enstrümanlar çalmak için eğitilmiş, felsefe ve manevi yükselmelerine katkıda bulunan diğer sosyal konularda çalıştırılmışlardır.

Tartışma soruları:

1. Antik Yunanistan'da yaşayan en eski kabileler hangileridir ve ne zaman kuruldular?
2. Eski Sparta'da çocuklar nasıl yetiştirilirdi?
3. Demolar Atina'daki hükümetten neden memnun kalmadı?
4. Atina'da çocuklara hangi değerler öğretilirdi?
5. Demokrasi kelimesi nereden geliyor?

Etkinlikler:

Gruplara ayrılarak Antik Yunan'da şehirlerin nerede kurulduğunu araştırın. Sparta, Atina, Korint, Thebes'i bulun ve tarihi bir harita üzerinde işaretleyin. İşaretli yerlerin yanına şehir devletinin adının yazılı olduğu bir çıkartma yapıştırın. Ardından, her grup "kendi" tarihi haritasını sunar ve herkes birlikte yaptıklarının doğruluğunu kontrol eder. Tahtadaki bir zaman çizelgesinde, şehir devletlerinin her birinin ortaya çıkışı işaretlenir. Öğretmenle ortak bir tartışmada, şehir devleti teriminin anlamını açıklayın.

Gruplara ayrılarak, özellikle Atina ve Sparta'daki hükümet yöntemlerini anlatan bir metin okuyun. Her grup, insanların nerede daha fazla hakka sahip olduğuna ve kararların nasıl alındığına özellikle dikkat ederek yönetimdeki farklılıkları tanımlar. Grupların çalışmalarının sunumundan sonra, iki ülkeden hangisinin demokratik, hangisinde askeri rejime sahip olduğu sonucuna varılan ve bunun nereden kaynaklandığı açık bir şekilde tartışılır.

Gruplara ayrılarak, Atina veya Sparta'daki insanların yaşamının aşağıdaki yönlerinden birine adanmış bir sunum (metin, resim ve muhtemelen sesli) hazırlayın: (1) yiyecek, (2) giyim, (3) meslekler, (4) müzik ve (5) eğlence. Grupların yarısı Atina, diğer yarısı da Sparta hakkında sunumlar hazırlar. Her grup çalışmasını sunduktan sonra, ortak bir tartışma yoluyla, Atina ve Sparta arasındaki benzerlikler ve farklılıklar, tüm yönleriyle analiz edilerek ortaya çıkarılır (ve tahtaya yazılır).

Gruplara ayrılarak bir sunum (metin ve resimlerle) hazırlayın. Grupların yarısının çocuk yetiştirme açısından karşılaştırma yapacağı, diğer yarısının da kadının rolünü karşılaştıracığı Atina ve Sparta'yı karşılaştırır. Her grup çalışmalarını ortak tartışma yoluyla sunduktan sonra, incelenen iki yön açısından Atina ve Sparta arasındaki farklar vurgulanır (ve tahtaya yazılır) ve her iki açıdan da modern yaşamla bir karşılaştırma yapılır.

Pers ve Peloponez savaşları

Ayrı **şehirler-polisler**, ticarete, savaş sırasında denizcilikte vb. karşılıklı iş birliğine yapmıştır. Güç ve zenginlik arzusuyla hareket eden çok sayıda polis, bölgelerini genişletmek için sık sık komşu polislerle savaşlar yürütmüştür. Bu tür savaşlardan sonra, bazı polisler güçlenip güçlerini artırmış ve mağluplar bağımsızlıklarını kaybetmişlerdir.

Ancak antik Yunanistan'daki şehir devletleri, 5. yüzyılın ilk yarısında I. Darius liderliğindeki Pers fetih ordusunun işgali tarafından tehdit edildiğini hissetmiştir. En güçlü devletler, Sparta ve Atina birleşmiş, ülkelerinin ortak savunması için bir ittifak imzalamıştır.

Yunan Pers Savaşları

Peloponnesos Savaşı

Bu savaş MÖ (499-449) arasında süren **Yunan-Pers savaşı** olarak bilinir ve eski Yunanlılar **Marathon, Thermopylae ve Plataea** savaşlarında Persleri yenmeyi, kendilerini savunmayı başarmış ve Persleri geri çekilmeye zorlamıştır.

Pers ordusuna karşı kazanılan zaferden sonra, Atina ile Sparta arasında, Atina liderliğindeki Atina Deniz İttifakı ve Sparta liderliğindeki Peloponnesos İttifakı olmak üzere iki büyük askeri ittifak kurulmuş, yeniden anlaşmazlık ve savaş çıkmıştır. Bu iki ittifak arasındaki bu savaş **Peloponnesos Savaşı** olarak bilinir ve 5. yüzyılın ikinci yarısında MÖ (431-404)'den itibaren belirli kesintilerle yapılmıştır. Savaş, antik Yunanlılar ve polis şehirlerine büyük acılar ve yıkım getirmiş, bu savaşta Sparta liderliğindeki Peloponez Birliği galip gelmiş ve tüm Antik Yunanistan'da tam bir üstünlük kurmuştur.

Tartışma soruları:

1. I. Darius, ordusunu neden eski Yunanlılara karşı yönetti?
2. Sparta ve Atina'nın Persler'e karşı ittifak yapmalarının nedeni neydi?
3. Eski Yunanlılar en büyük savaşları nerede kazandılar?
4. Askeri ittifaklar nelerdir?

İlginç bilgiler:

Maraton Savaşı'ndan bahsedildiğinde, maraton kelimesinin kullanılmasına yol açan bir efsane ilişkilendirilir. Hızlı koşmasıyla tanınan Atinalı bir asker, Atinalılara Perslerle bir savaşı kazandıklarını bildirmekle görevlendirilmiştir. 42 km koştuktan sonra. Atina'ya gelmiş ve biz kazandık demiştir. Yorgunluktan yere yığılıp ölmüştür. Bugün onun onuruna, en zor atletik disiplin maraton veya maraton yarışı olarak adlandırılmaktadır.

Etkinlikler1:

Pers Savaşları ile ilgili bir poster hazırlayın. Gruplara ayrılarak, savaşların farklı yönlerini araştırın ve elde ettiğiniz bilgileri ortak bir büyük poster üzerinde sunun:

1. Grup: Marathon ve Thermopylae savaşlarını listeleyen (ve gösteren) bir zaman çizelgesi çizer.
2. Grup: İki savaşın gerçekteştiği tarihi bir harita üzerinde çizer.
3. Grup: Pers Savaşlarının sebeplerini sıralar.
4. Grup: Bugün kullanılan Maraton/Maraton Yarışı teriminin nereden geldiğini açıklar.

Son olarak ise öğretmenin sorduğu sorularla Pers Savaşlarının ne zaman, nasıl ve neden olduğu özetlenir.

Etkinlikler2:

Pers Savaşları hakkında bir poster hazırlayın.
Öğrenciler Pers Savaşları ile ilgili poster hazırlar.

Her grup savaşın farklı yönlerini araştırır ve tüm grupların ulaştığı bilgi ortak bir büyük poster üzerinde sunulur:

1. Grup: Savaş dönemini gösteren bir zaman çizelgesi çizer ve savaşı resimlerle anlatır.
2. Grup: Savaşta tarafları listeler ve resimlerle gösterir.
3. Grup: Savaşın nedenlerini ve savaşan taraflar için ortaya çıkan sonuçlarını listeler.
4. Grup: savaşın halk üzerindeki sonuçlarını (yıkım, hastalık, ıstırap vb.) açıklar.

Sonunda öğretmen tarafından sorulan sorular aracılığıyla Pers Savaşı'nın ne zaman, kimler arasında ve neden olduğu özetlenir.

ESKİ YUNAN'DA DİN VE MİTOLOJİ

Eski Yunanlılar, diğer eski halklar gibi, doğa olaylarını açıklayamayan, bu olayların bazı **doğaüstü güçler** tarafından kontrol edildiğine inanmıştır. Zamanla inançları değişmeye başlamış, ancak **ruhlara** uzun süre inandıklarını belirtmek önemlidir. Ataları için atalarla olan bağın simgesi olan **ateşe ve ateş ocağına** büyük önem vermişlerdir.

Ateşin yanı sıra **Güneş'e, Ay'a**, bazı hayvanlara vs. inanmışlardır. Antik Yunanlılar belli bir dönemde bu tabiat olaylarına insan yüzü ve aynı zamanda insani özellikler de vermeye ve onları iyi ve kötü tanrılar ve ilahlar olarak ayırmaya başlamıştır.

Eski Yunanlıların inancına göre **dünyanın topraktan**, denizden, gökten ve yer altından yaratılmış olması onların da **ölümden sonraki hayata (öbür hayata)** inandıklarını göstermektedir. Daha önce de belirttiğimiz gibi, eski Yunanlılar tanrıların evinin Olimpos Dağı olduğuna inanıyorlardı.

Zeus

Tanrıların üstündeki tanrı **Zeus**'u en üstün tanrıları olarak kabul etmişler. Tüm insanların kaderi onun elindeymiş. Zeus'un yanı sıra, aşağıdakiler gibi başka tanrılara da inanmış ve saygı duymuşlardır: **Hera** gökyüzüne, Poseidon denizlere, **Ares** savaş tanrısı, **Athena** bilgelik tanrıçasıydı ama aynı zamanda **Atina** şehrinin ve **Atinalıların** koruyucusuydu. Hades yeraltı dünyasının tanrısı, **Demeter** bereket tanrıçası, **Afrodit** güzellik tanrıçası ve diğer **tanrılar, ilahlar ve yarı tanrılardı**.

Eski Yunanlılar, çeşitli tanrıları ve ilahları onaylamak için, tanrılara dua ettikleri **tapınaklar** inşa etmişler, aynı zamanda tanrının hayatlarının zor anlarında onlara yardım etmesini sağlamak için fedakârlıklar yapmışlardır. O zamanın en ünlü tapınağı **Delphi'deki Apollon** tapınağıymış.

Tapınaklarda **rahipler**, insanlar ve tanrılar arasında arabuluculuk görevi görmüş, doğadaki olayları yorumlamış ve insanların saygı duyması gereken tanrıların isteklerini iletmıştır. Rahipler genellikle yöneticilerin hizmetindeymiş.

Eski Yunanlılar, koruyucuları olarak gördükleri tanrı ve tanrıçalarının onuruna, müzik eşliğinde çeşitli oyunlar, şiirler, jimnastik yarışmaları vb. düzenlemişler. Bunlardan en önemlisi, tanrı Zeus'un onuruna düzenlenen Olimpiyat Oyunları olan en eski ve en ünlü oyunlardır. İlk **Olimpiyat Oyunları**, her dört yılda bir düzenlenen **MÖ 776'da** yapılmış ve tüm düşmanlıklar da sona ermiştir.

Olimpiyat Oyunları

Efsaneler ve Mitoloji

Eski Yunanlılar arasında **mitoloji**, inanç kadar günlük yaşamlarında da büyük rol oynamıştır.

Efsaneler (mitler), hayatlarını anlatan Yunan tanrıları ve tanrıçaları hakkında anlatılan hikâyelerdir. Efsanelerde, kişiler insanlar gibi yaşayan ve çalışan, garip ve kahramanca işler yapan kişiler olarak temsil edilmiştir. Çok sayıda efsane, tanrıların ve insanların hayatlarının fantastik hikâyelerde iç içe geçtiği Yunan mitolojisini oluşturmuştur.

Promoteus

En eski efsane (mit) koleksiyonu Yunan şair **Hesiod** tarafından yazılmıştır ve en ünlü efsaneler **Herakles**, ardından **Promoteus**, **Theseus** ve **Minotaur**, **Perseus** ve **Medusa** ve diğerleri hakkındaki mitlerdir.

Tartışma soruları:

1. Eski Yunanlılar hangi nedenlerle tanrılara, tanrıçalara ve yarı tanrılara inanıyorlardı?
2. Tanrılar hakkındaki fikirleri neydi?
3. Eski Yunanlılar tanrılarının onuruna ne düzenlediler?
4. Efsane (mit) ve mitoloji nedir?
5. Herkül olarak da bilinen Herakles'i nasıl hayal ediyorsunuz?

İlginç bilgiler:

Yunan mitolojisine göre Prometheus, tanrıça Themis'in oğlu ve Atlas'ın erkek kardeşiydi.

Prometheus insanı çamurdan yarattı ve Olimpos'tan ateşi çalarak insanlara verdi. Bunun için tanrı Zeus tarafından cezalandırıldı ve her gün bir kartalın içini gagaladığı Kafkasya'ya çivilendi. Prometheus, Zeus'un oğlu ve yarı tanrı Herakles tarafından serbest bırakıldı. Prometheus, temsil ettiği şeyler, cesaret, gurur, hayırseverlik, özgürlük arzusu nedeniyle Yunan mitolojisindeki en güçlü karakterlerden birini temsil etmektedir.

Etkinlikler:

Gruplara ayrılan öğrencilere, ezberlemeleri için tanrılarının/tanrıçalarının adlarını ve rollerini (örneğin, bilgelik tanrıçası Athena) listeleyen bir çalışma sayfası verilir. Öğretmen rekabete dayalı bir bilgi yarışması düzenler: bir tanrının rolünü söyler ve her grup tanrının/tanrıçanın adını ayrı bir kâğıda yazar ve öğretmene 10 saniyede verir. Verilen sürede doğru cevabı yazan her grup puan alır. Aynı etkinlik tüm tanrılar/tanrıçalar için tekrarlanır. Sınavı bitirdikten sonra öğretmen kazananı açıklar.

Gruplara ayrılarak belirli bir efsaneyi (Perseus ve Medusa miti, Theseus ve Minotaur efsanesi veya Prometheus miti) içeren bir kâğıt parçası alın. Grup içinde efsaneyi analiz edin ve aşağıdaki soruları yanıtlayın:

(1) Efsanede tanrılarının veya diğer doğaüstü varlıklarının rolü nedir?

(2) Efsane hangi olumlu nitelikleri vurguluyor?

Her grup "kendi" efsanesinin yanıtlarını sunar. Sonunda, ortak bir tartışmada, Antik Yunan'da insanların inanç ve değerlerinin oluşumunda efsanelerin rolü hakkında sonuçlar çıkarılır. (Ek etkinlik: öğrencilerin mitleri dramatize etmesi.)

ESKİ YUNAN'DA BİLİM, SANAT VE FELSEFİ DÜŞÜNCE

Eski Yunanlılar **şiiir ve edebiyata** özel önem vermeleriyle tanınmıştır. Antik Yunan şairleri eserlerinde tanrıları ve hükümdarları yüceltmışler, **lirik şiirlere** (sevinç, aşk, acı, üzüntü duygularını yansıtan) ve **epik şiirlere** (tanrıların ve önde gelen hükümdarların ve şahsiyetlerin kahramanca başarıları)eşit derecede değeri vermiştir.

En çok "**İlyada**" ve "**Odyssey**" destanlarının yazarı olan kör şair Homeros'a aşinayız. "**İlyada**" destanında Truva Savaşı anlatılır ve "**Odyssey**" de Yunan kahramanı **Odysseus'un Truva Savaşı'ndan dönüşü** anlatılır.

Truva Atı

Odyssey

Antik Yunan'da da insanların günlük yaşamında büyük rol oynayan tiyatroya büyük önem verilmiştir. Tiyatro gösterileri neşe, bereket ve şarap tanrısı **Dionysos'un** onuruna yapılmıştır. İki tür tiyatro oyunu gösterilmiştir: Komik içerikli komediler ve hüzünlü sonla biten trajediler.

Tiyatro metinlerinin en ünlü yaratıcıları **Sofokles, Euripides ve Aeschylus'tur**. Açık havada **tiyatro gösterileri** yapılmış, seyirciler yarım daire biçimli bir merdiven şeklinde düzenlenmiş taş koltuklara oturmuştur. Oyuncular performanslarını yüksek bir **sahnede** sergilemişlerdir.

Tarihte eski Yunanlılar, bugün bile insanların boyutlarına ve güzelliklerine hayran kaldığı yapı ve sanatsal başarılarıyla da tanınırlar. Tapınaklar güzellikleri ile göz kamaştırmış ve aralarında en ünlüsü Atina'daki **Parthenon** tapınağıymış. Tapınaklar, heykeltıraşların yetenekli elleriyle yapılmış tanrı ve tanrıça heykelleriyle doluydu

Platon

Sokrat

Antik Yunan'da bilim ve **felsefe**, dünya uygarlığının gelişmesinde özel bir yere sahiptir. **Herodot**, tarihin babası olarak kabul edilir. **Arşimet fizikte, Pisagor matematikçi ve filozof olarak üstündü**. Ünlü filozoflar, yani antik Yunanistan'dan düşünürler **Sokrates, Platon, Aristotel, Euripides** ve diğerleridir. Felsefenin anlamı "hikmeti sevenler" olarak açıklanmıştır. Filozoflar din ve mitolojiden farklı olarak, doğadaki olguları farklı açıklar ve bunu yaparken toplum bilimi ve bilimsel düşünciyi kullanırlardı.

Tartışma soruları:

1. Eski Yunanlılar hangi edebi eserleri yazdılar ve kimin onuruna yazıldılar?
2. İlyada ve Odysseia'da ne anlatılıyor?
3. Antik Yunanistan'da tiyatro neye benziyordu?
4. Antik Yunan'daki en ünlü filozoflar kimlerdir?
5. Tarihin babası olarak kabul edilen filozof kimdir ve neden?

Öğrenciler gruplara ayrılarak, Antik Yunan'daki tiyatroları araştırarak aşağıdaki soruları yanıtlamaya hazırlanıyorlar:

- (1) Tiyatrolar neye benziyordu?
- (2) Tiyatrolar ne içindi?
- (3) Oyunlar aracılığıyla hangi mesajlar verildi?
- (4) Kim yaptı ve hangi maskeleri taktılar?

Açık bir tartışmada öğretmenin sorduğu sorular yanıtlanır ve sonunda tiyatronun o dönemdeki kültürün gelişimi için önemi hakkında bir sonuca varılır.

Öğretmen, Homeros'un İlyada ve Odysseia'sını Antik Yunan'ın en ünlü destanları olarak listeler ve heriki destanın içeriğini birkaç cümleyle özetler. Bunu yaparken, Aşil ve Aşil topuğu hikâyesini ve Truva atının savaşındaki rolünün hikayesini seçiyor.

Bugün Aşil topuğu ve Truva atı terimlerinin anlamını çiftler halinde keşfedin. Ortak bir tartışma, Truva atı teriminin, bize zararsız veya yararlı görüldüğü için bizim için önemli olan bir şeye erişim izni verdiğimiz, ancak daha sonra zararlı veya kötü niyetli olduğu ortaya çıkan biri veya bir şeyi ifade ettiği sonucuna varır ve Aşil terimi topuk, bir bireyin başkalarının ona zarar vermek için kullanabileceği en zayıf (en savunmasız) noktasını belirtir.

Altı gruba ayrılan, Antik Yunan'dan ünlü bilim adamlarını araştırın. İki grup Pisagor'u araştırır- birinin bilimsel başarılarını tanımlar, diğeri ise onun natürlük ve eseriyle ilgili merakları vurgular; her iki grup da bilgilerini metne ek olarak görüntülerin de yer aldığı ortak bir sunumda birleştirir. Diğer iki grup Arşimet hakkında aynı şeyi araştırır ve sunar. Son iki grup da aynı şeyi Hipokrat için yapar. Öğretmen, her bilim insanı için sunuş yaptıktan sonra öğrencilerin yardımıyla tahtaya katkının bir özetini yazar. Sonunda açık bir tartışmada matematik, bilim ve tıpta günümüze kadar etkilerinin ne olduğu tespit edilir.

Öğretmen Sokrates, Platon ve Aristoteles'i Antik Yunan'ın en ünlü filozofları olarak sunar ve öğrencisinin kim olduğunu belirtir. Daha sonra, Sokrates'in muhataplarına yaptığına benzer şekilde, sınıfın çeşitli konularda "felsefe yapmaya" ayrılacağını duyurur. Öğretmen çeşitli konularda sorular sorar ve öğrenciler cevaplar ve amacın doğru cevaba ulaşmak değil, daha temel bir anlayışa ulaşmak için öğrencileri düşünmeye teşvik etmek olması önemlidir. Aşağıdakiler konu örnekleri ve bunlardan sonra tartışılacak sorular olabilir:

- Mutluluk (Mutluluk nedir? Biz mi ararız yoksa kendiliğinden mi gelir? Bizi mutlu eden şeyler nedir? Nasıl mutlu oluruz?)
- Ahlak (Neyin doğru neyin yanlış olduğuna nasıl karar veririz? Neyin doğru/yanlış olduğunu bilmek için kurallara ve yasalara mı ihtiyacımız var yoksa kendimiz çözebilir miyiz?)
- Eşitlik (Eşitlik nedir? Tüm insanlar eşit midir, daha az eşit olanlar var mıdır? Toplumun herkes için eşit olması için ne yapılmalıdır?)
- Cesaret (Cesaret nedir? Cesareti nasıl gösteririz? Cesaret neden önemlidir? Cesur olmayı öğrenebilirmisin yoksa cesur mu doğarsın?)

Gruplara ayrılarak Olimpiyat Oyunlarını araştırın:

- (1) Antik Yunanistan'da Olimpiyat oyunları ne zaman, nerede ve kimin onuruna düzenlendi?
- (2) Hangi spor disiplinleri temsil edildi?
- (3) Kimler katılabilir?

Açık bir tartışmada, öğretmen tarafından sorulan soruları yanıtlayın ve her soru için o zaman nasıldı ve şimdi nasıl olduğunu karşılaştırın. Son olarak, Antik Yunanistan'daki Olimpiyat Oyunlarının önemi hakkında sonuca varıyor.

İLİRYA KRALLIĞI

İliryalılardan ilk kez **MÖ 5.** yüzyılda Herodotus tarafından bahsedilmiştir. İliryalılar, Balkan Yarımadası'nın güneybatı bölgelerinde, yani Adriyatik Denizi'nin doğu kıyılarında yaşadıkları bölge Illyricum olarak bilinmiştir.

İliryalı adı ilk olarak dil ve kültür açısından benzerlikleri olan birçok kabilelerden biri tarafından verilmiş, bu nedenle isim diğer kabilelere de yayılmıştır. Tarihi kaynaklara göre İliryalılar çoğunlukla tarım, hayvancılık, balıkçılık, el sanatları, ticaretle ve bazı boylar Adriyatik Denizi'nde korsanlıkla uğraşmıştır.

İliryalılar, parçalanma ve bölünme nedeniyle hiçbir zaman kültürel ve siyasi bir bütün halinde birleşememişler ve kabile birliğini uzun süre korumuşlardır. İliryalılar birkaç kabileye ayrılmış en ünlüleri **Enkelei, Ardei, Taulant, Dardani** vb. İstisnai durumlarda, diğer halklar tarafından ortak bir fetih tehlikesi olduğunda, kabileler kabile ittifaklarında birleşmiştir. İlirya kabileleri sık sık birbirleriyle savaşmıştır. **Kabilelere kabile büyükleri başkanlık etmiştir.**

Asker

İliryalılar hakkında çok az yazılı kaynak var, ancak bu nedenle bilgi aldığımız çok sayıda malzeme kalıntısı var. İliryalılar ataerkil topluluklar halinde yaşamış, bazı kabileler kardeşlikler halinde örgütlenmiştir. Aşiret içinde kadınların rolü önemliydi ve bazen aşiret topluluğunun başında bir kadın vardı.

İlirya parası

Butrint

Enkelei Krallığı

5. yüzyılın sonlarına doğru İliryalılar ilk kez kendi devletlerini, yani tarihte **Enkelei Krallığı** olarak bilinen bir krallığı kurmuştur. Bu krallık, başta Makedonya devleti olmak üzere **Epirus** ve Yunan sömürgecileri gibi dış düşmanlardan kendilerini korumak için birkaç kabilenin birleşmesi sonucu oluşmuştur. Bu krallığın en önemli kralları Grabos, Bardilis ve diğerleriymiş. Bardilis ordusuyla birlikte III Perdika liderliğindeki Makedonya'yı da tehdit etmiş, haraç ödemeye zorlamıştır.

Bu savaşta III. Perdiccas çok sayıda askerle birlikte ölmüştür. MÖ 359'da Makedon kralı **II Philip**, Bardilis ordusunu yenerek Makedonya'yı İliryalılardan kurtarmış ve topraklarının bir kısmını almıştır.

Taulant Krallığı

MÖ. 335 yılında Krallığın başında Cletos varmış. **Kral Cletos** Makedonya'ya olan bağımlılığından kurtulmaya çalışmış ancak yenilmiştir. MÖ 3. yüzyılın ikinci yarısında krallıklarını kuran **Taulant** kralından kaçmak ve yardım istemek zorunda kalmıştır. Bu yeni kurulan krallık geniş bir bölgeyi işgal etmiştir. Kuzeyde Dardanya'dan doğuda Makedonya'ya ve güneyde Epirus'a kadar uzanmıştır. Yeni bir İlirya devleti olarak Taulant Krallığı hem karada hem de denizde güçlüymüş. Kraliyet gücü babadan oğula geçmekteydi. En ünlü kralı **Glaucia'ydı**.

Ardied Krallığı

Bu krallık MÖ 3. yüzyılın ikinci yarısında Kral Agron tarafından kuruldu. Güçlü bir kara ve deniz ordusuna sahipmiş. O zamanlar antik Yunanistan'ın en büyük ittifakı olan Aetolia ve Achaia ittifakına karşı savaşmıştır. Kral Agron, hükümdarlığı sırasında daha önce Enklei ve Taulant krallıklarının yetkisi altındaki tüm İlirya topraklarını kendi yetkisi altına almış krallığın merkezi Skadar'daymış. Kral Agron'un ölümünden sonra, krallığı daha da güçlendiren ve genişleten eşi Teuta, krallığın başına geçmiştir.

İlirya Kraliçesi Teuta

Dardan Krallığı

Dardan krallığı çok güçlüydü. **MÖ IV.** Yüzyılda kurulmuştur. Dardan halkı tarımla uğraşmış, hayvancılık ve madencilik gelişmiştir. Altın çoğunlukla madeni para ve çeşitli süslemelerin yapıldığı yerden çıkarılmıştır. **MÖ 3.** yüzyılın ikinci yarısında sık sık savaştıkları Makedon krallığının büyük bir rakibiydi.

Tartışma soruları:

1. İliryalılar hangi bölgelerde yaşadı?
2. İliryalılar ne yaptı?
3. İliryalı kabilelerin toplumsal örgütlenmesi nasıldı?
4. En ünlü İlirya krallıkları hangileridir?
5. En ünlü İlirya hükümdarları kimlerdir?

Etkinlikler:

Gruplara ayrılarak İliryalıların yerleştiği toprakları araştırın ve İliryalıların Balkanlar'da bulundukları bölgeleri harita üzerinde işaretleyin. Bilgilerin doğruluğunu birlikte kontrol edin. Göründükleri zamanı bir zaman çizelgesinde işaretleyin. Dersin sonunda İliryalıların ortaya çıktığı dönem ve mekânı tartışın. Üç gruba ayrılarak internetten araştırma yaparak posterler hazırlayın. Birinci grup, İliryalıların yaşam tarzlarını anlatan bir afiş hazırlar. İkinci gruba, İliryalıların bilinen tanrılarını ve anlamlarını, inançlarındaki diğer ritüelleri sıralayarak, İliryalıların inançları hakkında bir poster yapma görevi verilir.

İliryalılar arasındaki kültür ve kültür merkezleri hakkında üçüncü grup Apollonia şehri ve Dyrachion gibi. Öğretmenle birlikte tüm bilgilerin doğruluğunu kontrol edin.

Verileri sunun ve nüfusun köylerde ve şehirlerde nasıl yaşadığını, İliryalıların inançlarının Eski Yunanlılarınkinden ne kadar farklı olduğunu ve İlirya kültürünün en önemli maddi kalıntılarının neler olduğunu tartışın.

Öğretmen tarafın dan yapılan bir zaman çizelgesi üzerinde Enkeleys, Taulantes, Ardiees ve Dardania krallıklarının oluşum ve varoluş dönemlerini belirleyin ve bu

krallıkların oluştuğu bölgeyi bir harita üzerinde çıkartmalarla işaretleyin. Öğrenciler bu krallıklarda siyasi ve ekonomik olarak neler olduğunu karşılaştırmalıdır. Daha sonra İliıya krallıklarının ortaya çıkış zamanını ve mekânını ve İliıya krallıklarında farklı dönemlerde meydana gelen siyasi ve ekonomik değişiklikleri tartışın.

Üç gruba ayrılarak İliıya hükümdarları hakkında bir sunum yapma görevi verilir. İnterneti, ansiklopedileri ve diğer kaynakları araştırın. Daha sonra öğretmenle birlikte verilerin doğruluğunu kontrol ederler. Bir grup hükümdar Bardul için, bir grup Agron için ve son grup Teuta için çalışma yapar. Bu üç hükümdarın ne zaman, nerede ve nasıl hüküm sürdüğünü araştırır ve yazarlar. Daha sonra saltanatları sırasında neler olduğunu, kiminle savaştıklarını, saltanatları sırasında ne gibi değişikliklerin olduğunu ve krallıklarının ne zaman ve nasıl sona erdiğini tartışırlar.

Konu: Antik dönem Avrupa ve Balkanlar tarihi

Antik Makedonya'nın kurulması ve genişlemesi

Eski Makedonya toprakları Balkan Yarımadası'nın orta kesiminde yayılmıştır. Güneyde eski Yunanlıların toprakları, kuzeybatıda İliryalıların yaşadığı bölge, kuzeydoğuda ise Trakyalıların yaşadığı bölge bulunmaktaymış. Bölgede antik çağlardan beri yerleşim varmış. Burada yaşayan kabilelerden bazıları şunlardır: Pelagonitler, Orestler, Vaşaklar ve diğerleri.

Ege Denizi'nin kıyı kesimindeki bölge Aşağı Makedonya, dağlık bölge ise Yukarı Makedonya olarak bilinmiştir.

Eski Makedon devletinin kuruluşu, M.Ö. sekizinci yüzyılın sonu ve yedinci yüzyılın başından itibaren hüküm süren hükümdar I. Perdika ile bağlantılıdır.

Devletin başkenti Ayga şehriydi ve kraliyet ailesi Argos şehrinden gelmiş, bu nedenle ilk Makedon hanedanı (kraliyet ailesi) Argeadi olarak bilinmiştir. Herakles hanedanının efsanevi kurucusuymuş.

I. Perdika

Eski Makedonya'da kral, dini, askeri ve adli otoritenin taşıyıcısı, ordunun başkomutanı, orduyu savaşta yöneten, savaş ilan eden ve barışı sağlayanmış. Önemli kararların alınmasında kralın arkadaşları ve silah taşıyabilen yetişkin erkeklerden oluşan Ulusal Meclis önemli bir rol oynamış.

M.Ö. 7. yüzyılın başlarında I. Perdika'nın ölümünden sonra ülke birden fazla hükümdar tarafından yönetilmiş ve M.Ö. 5. yüzyılın ilk yarısında ülkeyi yöneten I. İskender öne çıkmıştır. Savaş I. İskender, Perslerle savaşta Yunan ordusuna yardım etmiş ve bu nedenle daha sonra onlar tarafından dost (Philhelen) olarak ilan edilmiştir. I. İskender aynı zamanda devletin ilerlemesini simgeleyen gümüş madenlerini kullanarak kendi parasını basmasıyla da tanınmıştır.

I. İskender dönemine ait madeni paralar

M.Ö. 5. yüzyılda hüküm süren hükümdar I. Perdika, yetenekli bir diplomat ve politikacıymış. Eski Makedon devletinin kültürel gelişimiyle ilgilenmeyi başarmış ve o dönemin çok sayıda önde gelen şahsiyetler onun sarayına katılmıştır.

M.Ö. 5. yüzyılın sonlarında hüküm süren hükümdar I. Archelaus ise ülkesi için çok şey yapmıştır. Orduyu yeniden düzenlemiş, süvari ve piyadeleri oluşturmuştur. Aynı zamanda inşaat faaliyetleriyle de tanınan, yollar inşa eden, başkenti Aiga'dan denize daha yakın olan ve ekonomik kalkınma için daha iyi koşullara sahip yeni inşa edilen Pella şehrine aktarmıştır.

Aiga

Pella

Ünlü antik Yunan sanatçıları ve şairleri kraliyet sarayında yaşamış ve çalışmıştır.

I. Archelaus, tanrı Dios'un onuruna kutsal Dion şehrinde Makedonya Olimpiyat Oyunlarını düzenlemiş. Gemi yapımı için gerekli keresteyi sağlayarak Atina ile ilişkilerini geliştirmiştir.

Tartışma soruları

1. Antik Makedonya topraklarında neden en eski zamanlardan beri çok sayıda kabile yaşıyordu?
2. Sikke basımı I. Archelaus 'un devleti için ne anlama geliyordu?
3. Archelaus neden başkenti Aiga'dan Pella'ya taşıdı?

Etkinlik

1. Araştırın! Bölgeyi haritada işaretleyin ve eski Makedonya topraklarında yaşayan bazı kabileler hakkında bilgi edinin. Bir sunum yapın ve eski Makedonların ne zaman ve nerede yaşadığını gruplar halinde tartışın.
2. Aiga ve Pella arkeolojik kalıntılarının resimlerine bakın. Onlar hakkında ne söylemek istersiniz?

Merak edilenler

Antik Makedonya ile ilgili en eski bilgiyi şair Homeros vermektedir. Antik yazarlara göre en eski isim Ematia'dır ve Makedonya ismi Maketa'dan veya hakkında üç efsanenin bile bulunduğu efsanevi ata Makedon'dan gelmektedir. Birincisine göre Makedon, Zeus ve Tia'nın oğlu, ikincisine göre Arcadia kralı Liacom'un 50 oğlundan biri, üçüncüye göre ise Mısır tanrısı Osiris'in oğluydu.

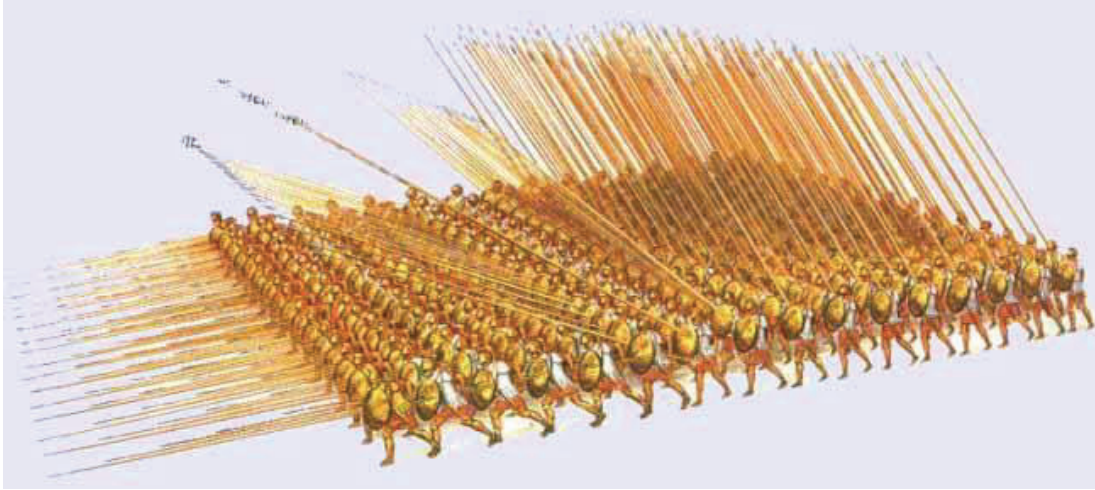
II. Filip zamanındaki Makedon devleti

M.Ö. 359-336 yıllarında Makedon Kralı II. Filip'in tahta çıkmasıyla Antik Makedonya devlet olarak gerçek bir yükseliş yaşamıştır. Filip, Thebes şehrinde rehin tutulmuş ve orada sağlam bir askeri eğitim almış ve Makedonya'ya geldikten sonra 23 yaşında iktidara gelmiştir.

II. Filip

II. Filip, iktidarını pekiştirmek ve planladığı fetihleri gerçekleştirebilmek için Makedon falanksının kurulmasıyla orduda reformlar yapmıştır. Falanks, birkaç metre uzunluğunda saris adı verilen mızraklarla donanmış 16 piyade hattından, miğferler, kılıçlar ve mızraklarla donatılmış süvarilerden, mancınıklarla ve kaleleri delmek için kullanılan askeri aletlerden oluşmuştur. Hetairi hükümdarının kişisel muhafızları özel bir birlik olarak öne çıkmıştır.

Makedon falanksının savaş duruşu

II. Filip, ordunun yanı sıra finans ve inşaat alanlarında da reformlar yapmıştır. Devletin gücünün sembolü haline gelen altın paraları basmıştır. Yollar, şehirler ve kaleler, tapınaklar ve kutsal alanlar inşa etmeye büyük önem vermiştir. Bugünkü Manastır şehrinin hemen yakınında Herakleia Linkestis şehrini, Trakya'da ise Filipopol (bugünkü Plovdiv) şehrini kurduğu bilinmektedir.

II. Filip yetenekli bir politikacıydı. Muhaliflerinin bir kısmıyla pazarlık yapmış ve İliryalılar ve Trakyalılar gibi bazılarıyla savaşmış ve antik Yunan'daki şehir devletleri arasındaki anlaşmazlığı kullanarak kolonilerini fethetmiş ve devleti genişletmiştir.

Antik Yunanlılar arasında II. Filip'in rakipleri kadar destekçileri de varmış. II. Filip'nin en büyük rakibi, antik Yunan şehir devletlerini II. Filip'e karşı mücadelede birleşmeye çağıran ünlü hatip Demosthenes'miş. Bunu başarmış ve Atina ile Thebes'in önderliğinde bir ittifak kurmuştur. Demosthenes'in II. Filip'e karşı yaptığı konuşmalar Kata Philoppo ("Filip'e Karşı") adlı üç söylev olarak bilinmektedir.

II. Filip'in Atina liderliğindeki ittifakla verdiği kesin mücadele MS 338'de Hyroneia'ya gelmiş ve oğlu İskender'in de katıldığı savaşta II. Filip galip çıkmıştır. Balkanlar'daki durumun sakinleşmesinin ardından II. Filip, İran'a karşı bir sefere hazırlanmaya başlamıştır. Hazırlıkların zirvesinde, bir komplo sonucu II. Filip öldürülmüş ve oğlu III. İskender, Makedon devletinin tahtına geçmiştir.

Tartışma soruları

1. II. Filip'in uyguladığı reformların sonuçlarının neler olduğunu düşünün?
2. Eski Yunanlıların II. Filip'in fetihlerine neden direndiklerini düşünün?

Etkinlik

1. Antik Makedonya'nın nasıl ortaya çıktığını araştırın. Bir zaman çizelgesinde Makedon yöneticilerin egemenlik dönemini işaretleyin. I. Perdiccas, I. İskender, II. Perdiccas, I. Archelaus ve II. Filip dönemlerinde Makedon devletinin nasıl geliştiğini çevrimiçi araştırın.

Makedonyalı III. İskender zamanındaki Makedon devleti

II. Filip'in ölümünden sonra, M.Ö. 336'dan 323'e kadar hüküm süren Makedon devletinin başına oğlu Makedonyalı III.İskender gelmiştir. Makedonyalı III. İskender M.Ö. 356 yılında eski Makedonya'nın başkenti Pella'da doğmuştur. Ailesi II. Filip ve Olympias'mış. Çocukluğunu II. Filip'in arkadaşlarının çocuklarıyla oynayarak geçirmiştir. Büyük İskender'in en sevdiği atı Bucephalus'du, bu atı babasından almış ve onunla birçok savaşa katılmıştır.

İskender'in askeri beceriler hakkında ona bilgi veren birçok öğretmeni varmış. İlyada onun en sevdiği kitap ve en ünlü öğretmeni ona felsefe, bilim ve sanat sevgisini öğreten ve aşılayan ünlü filozof Aristoteles'miş.

III. İskender, 16 yaşından itibaren askeri olaylarda babasını takip etmiş ve bu şekilde sadece savaşları yönetmeyi değil, aynı zamanda devleti yönetmeyi de öğrenmiştir. Antik Yunan'daki bazı şehir devletlerinin Makedon otoritesini reddetme çabaları başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

III. İskender onları yenmiş ve otoritesini tanımaya zorlamış ve ardından savaşçı kabilelere karşı kuzeye, Tuna Nehri'ne doğru yönelmiştir. İskender bu seferlerle Balkanlar'daki gücünü güçlendirmiş ve Doğu'da İran'a karşı bir sefer hazırlıklarına başlamıştır.

M.Ö. 334'te III. İskender, muhtemelen 40.000'den fazla askerle iyi bir hazırlık yaptıktan sonra doğruya, İran'a doğru yola çıkmıştır. Pers devletinin başında Makedon devletinden çok daha büyük bir devleti yöneten ve daha fazla askere sahip olan III. Darius yer almaktaymış. Perslere karşı ilk zafer M.Ö. 334'te Granik nehrinde III. İskender tarafından kazanılmıştır.

M.Ö. 333 yılında İssus şehri yakınlarında yapılan savaşta Pers hükümdarı III. Darius liderliğindeki Pers ordusu ikinci bir yenilgiye uğramıştır. III. Darius'ün ailesi savaşta yakalanmış fakat bir yolunu bulup kaçmıştır. İskender, III. Darius'ün ailesine saygılı davranmıştır.

Pers ordusuna karşı kazanılan zaferlerin ardından III. İskender, Fenike üzerinden Pers egemenliği altındaki Mısır'a doğru yola çıkmıştır. Onu serbest bırakmış, güneş tanrısı Amon Ra'nın oğlu ilan edilmiştir. Mısır'da İskenderiye adında bir şehir kurmuştur.

M.Ö. 331'de Perslerle kesin bir savaş gerçekleştirmiştir. Gaugamela Muharebesi'nde İskender üçüncü kez Pers ordusunu mağlup etmiştir. III. Darius tekrar kaçmış ama kısa süre sonra arkadaşları tarafından öldürülmüştür. III. İskender daha sonra katilleri yakalayıp cezalandırmıştır. III. Darius'a karşı kazanılan zaferin ardından III. İskender, kendisini Asya'nın hükümdarı ve Babil şehrini başkent ilan etmiştir. İskender'in fetihleri burada da bitmemiş, ordusuyla birlikte doğruya, Hindistan'a doğru devam etmiş, burada Pencap hükümdarı Porus ve yerel kabilelerle çatışmıştır. Doğudaki fetihlerle III. İskender üç kıtaya yayılan devasa bir devlet kurmuştur: Avrupa, Afrika ve Asya.

İskender, kendisinden farklı gelenek, kültür ve inançlara sahip olmasına rağmen fethettiği halklara ve devletlere saygı duymasıyla bilinmiştir. Perslerin giyinme ve hükümdarın önünde eğilme gibi bazı geleneklerini benimsemiştir.

Fethettiği halklara karşı bu tavrıyla onları kendi tarafına çekmiştir. Bazıları onu kurtarıcı ya da tanrı ilan etmiştir.

İskender farklı halklar ve farklı kültürler arasında hoşgörü politikası uygulamıştır. İskender kendisine saygısızlık eden veya ona karşı çıkan muhalifleri yargılamış ve cezalandırmıştır.

Sürekli savaşlar, hastalıklar, iklim İskender'in ordusunu yormuştur. Askerler yıllardır ailelerini görememiştir. Askerler isyan etmiş ve evlerine dönmek istemişlerdir. Askerlerin memnuniyetsizliğiyle karşı karşıya kalan III. İskender, Babil'e geri dönmeye karar vermiştir.

Dönüş kara ve deniz yoluyla gerçekleşmiştir. Birkaç ay sonra zorlu ve ıssız araziden dönerken birçok asker ölmüş, İskender'in önderliğindeki askerler Susa şehrine dönmüştür.

M.Ö. 324'te Susa'ya döndükten sonra İskender'in 10.000 askerinin 10.000 İranlı kadınla evlendiği bir düğün yapılmıştır. Bu etkinliğe aynı zamanda Avrupa ve Asya'nın Düğünü de denir. İskender yeni seferler planlamış ancak M.Ö. 323'te Babil'de hastalanıp 33 yaşında ölmüştür.

İskender büyük bir stratejist ve inşaatçıydı; kendisinden önce var olmayanı yapmış, Avrupa, Afrika ve Asya kültürlerinin kaynaşmasını sağlamıştır. Makedonya ismini yüceltmış ve tarihteki en büyük fatih olarak kabul edilmiştir. Tüm başarılarından dolayı Romalılar ona Büyük-Magnus lakabını vermiştir.

Makedonyalı III. İskender

Tartışma soruları

1. Neden III. İskender'in bir dünya imparatorluğu yarattığını söylüyoruz?
2. III. İskender, askerî açıdan mağlup ettiği ulusları ve kabileleri nasıl kendine çekti?

Merak edilenler

Küçük Asya'nın hükümdarı Gordius, Gordion düğümü adını taşıyan bir düğüm atmış. Gordius, düğümü çözenin dünyanın hükümdarı olacağını söylemiştir. Bu düğümü kimse çözememiştir.

İskender kılıcıyla düğümü kesmiş ve böylece Gordius'un kehaneti gerçek olmuş, İskender o zamanlar bilinen dünyanın büyük bir kısmının hükümdarı olmuştur.

1. Etkinlik

Makedonyalı III. İskender'in hükümdarlığı sırasında fethettiği toprakların tamamını gösteren sunumu izleyin. O bölgenin sınırlarını bir harita üzerinde çizin ve orada bulunan bölgeleri ve büyük şehirleri işaretleyin.

O bölgede bulunan ve mevcut modern eyaletleri ve büyük şehirleri tanımlayın.

2. Etkinlik

Makedonyalı III. İskender'in hayatı ve hükümdarlığı hakkında bir sunum hazırlayın. Üzerinizde en büyük izlenimi bırakan anları tartışın ve açıklayın.

Eski Makedonların kültürü ve inançları

Eski Makedonlara dair Makedon dilinde tek bir metin veya yazıt bulunamamıştır. Çoğunlukla kişisel isimler olmak üzere yalnızca yüz kelime (açıklama) korunmuştur.

Eski Makedonları diğer halklardan ayıran kendilerine has özellikleri varmış. Komşu ulusların dilleriyle akraba olan kendi dillerini konuşuyorlarmış. Savaş biçimleri bakımından diğer Balkan halklarından farklıymışlar. Doğaüstü güçlere inanmış, kendi takvimleri varmış. Sembolleri yaşamın sembolü olan güneş, silahlarında ve madeni paralarında da görülmüştür. Aslan aynı zamanda Eski Makedonların da sembolüymüş.

Makedonların çeşitli kültleri varmış: Su kültü, rüya, yılan ve cenaze kültü. Pek çok tanrıya inanmışlardır: Gökyüzünün efendisi Dios, bahar tanrısı Dionysos, güzellik tanrıçası tanrıça Ma Zeyrena ve diğerleri. Makedonların efsanevi atası Herakles'ti. Makedonların kutsal şehri Olimpos Dağı'nın eteklerinde bulunan Dion şehriymiş. Makedonya Olimpiyat Oyunları burada yapılmıştır.

Tarihi kaynaklarda eski Makedonların örf ve adetlerinden de bahsedilmektedir. Ordunun kurban köpeğin iki yarısı arasından geçmesi gibi.

Eski Makedonlar arasında gücün simgesi, hükümdarların beyaz bir kurdele taktığı bir kavsia şapkası ve hükümdarın efsanevi atası Herakles'le ilişkilendirildiği bir aslan derisi olan Diadem'miş. Hükümdarların kraliyet mührü ve kraliyet asası varmış.

Staro Bonche, Prilep'teki depoda güneş kalkanı bulunmuştur

Makedonya maddi kalıntılar ve arkeolojik alanlar açısından zengindir. Bunlar araştırılmış ve araştırılacaktır. Bu araştırmalardan yola çıkarak eski Makedonların yaşamını öğrenmekteyiz. Makedon krallarının bronz, gümüş ve altından kendi paralarını bastıkları bilinmektedir. Madeni paralar hükümdarların resimlerini, flora ve fauna tasvirlerini tasvir etmektedir.

Makedon hükümdarların paraları

Zanaatkarlık da gelişmiştir. Nesneler gümüş ve altından yapılmıştır. İnşaat faaliyeti de geliştirilmiştir. Mozaik ve heykellerle süslenmiş evler ve saraylar inşa edilmiş. Eski Makedonlardan söz eden önemli arkeolojik alanlar arasında başkent Pella, kraliyet mezarlarının keşfedildiği bugünkü Yunanistan Cumhuriyeti'ndeki Vergina (Kutles) yakınındaki mezar, Trebenişta yakınlarındaki nekropol, Ohri ve diğer yerler vardı.

Heraclea Linkestis, Manastır

Tartışma soruları

1. Eski Makedonların günlük yaşamında tanrıların rolü neydi?
2. Bugün doğal olayları nasıl açıkladığımızı açıklayın?

Etkinlik

İnternette araştırma yapın ve eski Makedonların yaşam tarzı, inançları ve kültürü hakkında en az 3 bilgi verin. Bir poster hazırlayın ve bilgiyi sunun ve açık bir tartışma yoluyla eski Makedonların yaşam tarzı, inançları ve kültürü hakkında bir sonuca varın.

Makedonyalı III. İskender'in hükümdarlığı sonrasında Makedon devleti

III. İskender'in hükümdarlığı ve ölümünden sonra büyük imparatorluğun topraklarında yeni devletlerin kurulmasından Mısır'ın Roma egemenliğine girmesine kadar geçen döneme Helenistik dönem denir.

İskender'in ölümünden sonra eyalette savaş ağaları olan ikililer arasında bir iktidar mücadelesi başlamıştır. Bu karşılıklı mücadelelerin sonucu imparatorluğun üç devlete bölünmesi olmuştur.

İskender'in generallerinden Antigonus Gonatus, eski Makedonya'ya yerleşmiştir. Bununla birlikte, M.Ö. 168'de Roma egemenliğine girene kadar Makedonya'yı yönetecek yeni bir Antigonid hanedanı kurulmuştur.

Mısır Ptolemaios tarafından yönetilmiştir. Mısır'ı yöneten hanedana Ptolemaioslar adı verilmiştir. Güçlü filo sayesinde Doğu Akdeniz'e hâkim olmuşlardır. İmparatorluğun başkenti İskenderiye şehriymiş. Mısır'ın son hükümdarı, Actius Savaşı'nda Roma'ya mağlup olan Kraliçe Kleopatra'yı. M.Ö. 30 yılında Mısır Roma egemenliğine girmiştir.

Kleopatra

İskender'in Asya hakimiyeti Seleukos tarafından yönetilmiştir. Seleukoslar devletini kurmuş, Küçük Asya'ya yayılmış ve M.Ö. 1. yüzyılda Roma egemenliğine girene kadar sürmüştür.

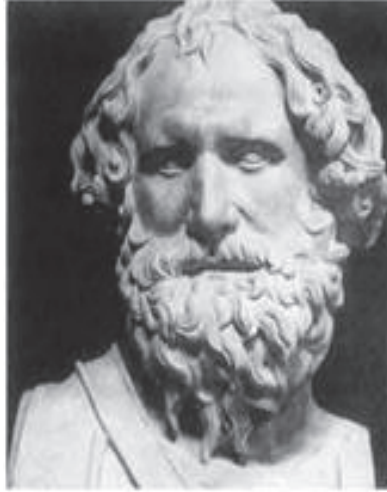
Helenistik dönem, Helenistik olarak bilinen zengin bir kültürle karakterize edilmiştir. Bu dönemde ortaya çıkan en büyük kültür merkezleri arasında İskenderiye, Bergama, Rodos ve diğerleri vardı. Şehirlerin sokakları ve meydanları su ve kanalizasyonla döşenmiştir. Bergama kentinde tanrı Zeus'a adanan devasa şehirlerde tapınaklar ve sunaklar inşa edilmiştir.

Bergama

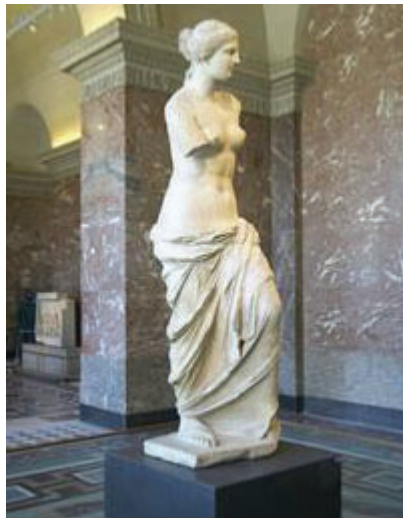
İskenderiye birçok tapınağın, sarayın, tiyatronun, stadyumun ve spor sahalarının bulunduğu bir şehirmiştir. Şehir botanik ve hayvanat bahçeleri açısından zenginmiştir. Matematik ve fizik bilimlerinin geliştiği bir yeri temsil etmiştir. En ünlü matematikçi ve fizikçi, teknik buluşlarıyla tanınan Arşimet'ti.

Astronomi ve coğrafya gelişmiştir. Eratosthenes ünlü bir coğrafyacı ve gökbilimciymiştir. Sanat alanında, özellikle eğitim, heykel ve resim alanında büyük bir gelişme yaşanmıştır. En ünlü eser Laokon ve oğullarının mermerden yaptığı heykel, Milos'un Afrodite heykeli ve diğerleriydi. Felsefe özel bir bilim olarak öne çıkmış ve felsefi okullar ortaya çıkmıştır.

Arşimed

İskenderiye aynı zamanda en yüksek bilimsel kurum olan Museion'a ve bilim adamlarının erişebileceği bir kütüphaneye de ev sahipliği yapmıştır. Ne yazık ki kütüphane daha sonra çıkan bir yangında yanmış ve büyük tarihi ve bilimsel öneme sahip eserler sonsuza kadar yok olmuştur.

Milos Afroditi

Tartışma soruları

1. Makedonyalı III. İskender devletinin çöküşünün sebeplerinin neler olduğunu açıklayın?
2. İkili arasındaki anlaşmazlık ve kavgaların Makedonya Kralı III. İskender'in durumu açısından sonuçları nelerdi?
3. Helenistik kültürün özellikleri nelerdir?
4. Helenistik kültürün daha sonraki dönemde bilim, kültür ve sanatın gelişimine etkisi nasıl olmuştur?

Merak edilenler

Yakındaki Pharos adasındaki İskenderiye'deki deniz feneri, bazı kaynaklara göre 120-140 metre yüksekliğinde bir kuleymiş. Deniz fenerinin ışığı, gemiler limana girmeden önce denizden 50-60 kilometre açıktaki görülebilmıştır. Deniz feneri deprem nedeniyle yıkılmıştır.

Rodos adasında, altına gemilerin yelken açtığı, Rodos Heykeli adı verilen 34 metre yüksekliğinde devasa bir heykel dikmiştir. Efes adasında Artemis tapınağı durmuştur. Halikarnas'ta Mausolus'un mezarı varmış. Bu devasa binalar dünyanın yedi harikasının bir parçasıymış. Bugün bunlardan yalnızca Keops piramidi kalmıştır.

İskenderiye Deniz feneri

Etkinlik

Üç gruba ayrılarak Ptolemaiosların, Seleukosların ve Antigonidlerin Makedonya'sının durumunu araştırın. Bu durumların her biri için en az 3 özelliği çıkarın ve sunun.

Fotoğrafa bakarak İskenderiye Deniz Feneri'nin rolünün ne olduğunu belirleyebilir misiniz?

Trak krallıkları

Traklar Hint-Avrupa halkları grubuna aittir. Eski Çağ'da kuzeyde Tuna Nehri'ne kadar olan bölgede ve Balkan Yarımadası'nın güneydoğu kısımlarında İstanbul ve Çanakkale Boğazı'na kadar olan bölgede yaşamışlardır.

En ünlü Trak kabileleri Odrisi, Besi, Serdi ve diğerleriymiş. Trakların kendi yazıları yokmuş, bu yüzden onlar hakkında en fazla bilgiyi arkeolojiden, Herodot'tan ve Truva Savaşları sırasında bile Trak'ın müttefiki olarak var olduklarını bildiren diğer antik Yunan ve Roma tarihçilerinden ve tarihçilerden almaktayız.

Trakların asıl mesleği hayvancılık, özellikle de halkın hayatında önemli bir yere sahip olan at yetiştiriciliği olup, aynı zamanda tarım, zanaat ve madencilikle de uğraşmışlardır. Ayrıca değerli metallerin işlenmesinde, avcılıkta ve ticaretle de yetenekliymişler. Traklar bir hükümdarın önderlik ettiği kabileler halinde yaşamışlardır. Kadın evde ve günlük yaşamda önemli bir rol oynamıştır; bu durum, onların kadınların ve doğurganlığın koruyucusu olan Büyük Ana Tanrıça'ya saygı duymalarıyla ilişkilendirilebilir.

Trakyalıların yaşadıkları bölge

Trakların inançları

Eski uygarlıkların çoğu halkı gibi Traklar da birçok tanrıya ve tarikata inanmıştır; örneğin, doğanın gücü kültü. Kutsal ormanlara, ağaçlara, pınarlara ve derelere saygı duymuşlardır. Üç parçaya ayrılan Kutsal Hayat Ağacına inanmışlardır. Gölgeyi gökyüzünü, gövdesi dünyayı, kökleri ise yeraltı dünyasını simgelemiştir. Hayvan kültürüne de saygı duymuşlardır. Örneğin, yılan yeraltı güçlerinin simgesiymiş.

Herodot'tan Trakların kültlerinin yanı sıra tapındıkları tanrılar hakkında da bilgi almaktayız. Bunlar tanrılar Hermes, Ares, Dionysos, Asklepios ve Artemis'miş. Trakların birçok efsanesi varmış. En çarpıcı efsanelerden biri Orpheus'un (yeraltı dünyasına inişı) efsanesidir.

Orpheus ve Euridice

Bir törenden bir sahne

Odris Krallığı

Trak kabileleri, bir Trak kabilesinin lideri olan I. Teres'in birkaç kabileyi tek bir bölgede birleştirmeyi ve güçlü Odris devletini yaratmayı başardığı M.Ö. 5. yüzyıla kadar ayrılmıştır. Bu krallığın merkezi Meriç nehri kıyısında bulunmuştur.

Kralın tüm gücü elindeymiş. Aynı zamanda baş askeri lider, yargıç ve rahipti; yönetiminde akrabalarından ve zengin nüfusun temsilcilerinden oluşan Konsey ona yardım etmiştir. Nüfusun büyük bir kısmı özgür köylülerden oluşmuş kölelik pek yaygın değilmış.

Zamanla Odris eyaleti kuzeye, Tuna Nehri'ne kadar genişlemiştir. Devlet en büyük yükselişine Kral I. Teres, III. Sevtus ve I. Kotis'in halefleri döneminde ulaşmıştır. Traklar, Atinalılarla birlikte antik Makedonya'ya karşı bir sefer düzenlemişler, ancak onu ele geçirme niyetlerinde başarısız olmuşlardır.

Makedon kralı II. Filip, M.Ö. 341'deki birkaç seferin ardından Odris krallığına boyun eğdirmeyi başarmıştır. Ayrıca orada Filippopolis şehrini de kurmuştur. Bu yenilginin ardından Traklar yeniden kendi devletlerini kurmayı başaramamışlar.

Filippopolis'in yanı sıra Trak'ın diğer önemli kentleri ise daha sonraki dönemde Sevtopolis ve Serdika'mış. M.Ö. 148'de Makedonya'nın bir Roma eyaletine dönüştürülmesinden sonra Trakya topraklarının büyük kısmı Makedonya eyaletinin sınırları içinde kalmıştır.

Traklı savaşçılar

Tartışma soruları

1. Trakların mitolojisinde doğa neden temsil ediliyordu?
2. Trakların günlük yaşamında atın önemi nedir?
3. Odrisa eyaleti nasıl kuruldu?
4. Kral II. Filip, Filippopolis'i neden inşa etti?

Etkinlik

Öğrenciler üç gruba ayrılır. Birinci grup Trakların ne zaman ve hangi bölgelerde yaşadığını, ikincisi grup Odris krallığını, üçüncüsü Trakların işgallerini araştırır. İnterneti, ansiklopediyi ve diğer kaynakları kullanın. Sonunda her grup elde ettiği verileri sunar ve yeni bilgilerinin doğru olup olmadığını ve tarihsel gerçeklerle desteklenip desteklenmediğini kontrol eder.

Merak edilenler

Orpheus ünlü bir Traklı şair ve lir sanatçısıymış. Yunan mitolojisinde de adı geçmektedir. Efsaneye göre tanrı Apollon ona yedi telli bir lir vermiş, o da var olan tüm ilham perilerinin anısına iki tane daha eklemiş. Tanrı Apollon ve ilham perisi Calliope ona çalmayı öğretmiştir.

Orpheus şarkı söyleyip çalıp tuhaf şeyler söylerken, kuşlar başının üzerinde daireler çizmiş, balıklar denizin dalgalarına atlamış, nehirler akmayı kesmiş, ağaçlar onu güneşten korumak için gölge yapmış ve bütün hayvanlar onun etrafında toplanmıştır. Eurydice ile evlenmiş ama kısa süre sonra ölmüştür. Orpheus onu diriltmeye çalışmış, yeraltı dünyasına kadar inmiş ama niyetinde başarısız olmuştur.

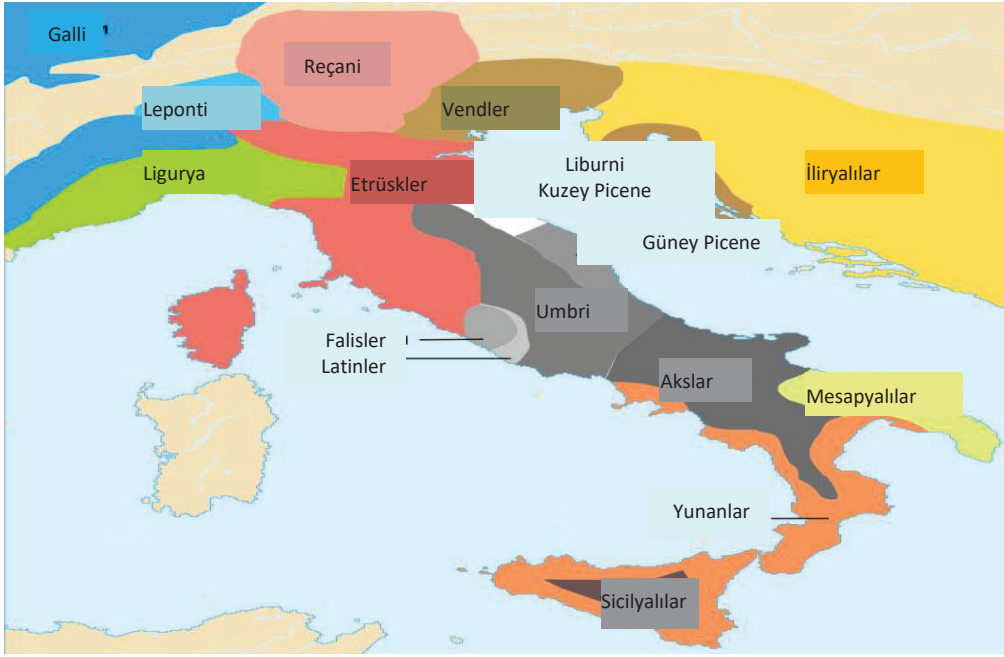
Orpheus

Roma, Roma Cumhuriyeti ve Roma İmparatorluğu

Balkan Yarımadası'nın batısında Apenin Yarımadası adı verilen başka bir Yarımada vardır. Adını Apennine sıradağlarından almıştır. Apenin Yarımadası doğuda Adriyatik Denizi, batıda Tiren Denizi, güneyde İyon denizi ve Akdeniz ile çevrili, kuzeyde ise Avrupa kıtasıyla birleşmektedir.

Yarımada, çizme şeklindedir. Tibar ve Po nehirlerinin verimli havzaları ve vadilerinin iklim koşulları, eski çağlardan beri tarım ve hayvancılığın gelişmesi için iyi koşullara sahip olmasına izin vermiş ve bunların gelişmesiyle birlikte daha sonra zanaat ve ticaret de gelişmiştir.

Apennine Yarımadası'nda çeşitli kabileler yaşamış, ancak bunlardan Latinler, Etrüskler, Mihver, İtalyanlar ve diğerleri en önemlileri olarak kabul edilmektedir.

Apenin yarımadası ve burada yaşayan halklar

Roma'nın ortaya çıkışı

Roma şehrinin kökeni hakkında, M.Ö. 753 yılında ikiz kardeşler Romulus ve Remus tarafından kurulduğuna dair bir efsane vardır. Efsaneye göre onlar, Truva'nın yenilgisinden sonra uzun yıllar dolaşan ve sonunda Apenin Yarımadası kıyılarına ulaşan Truva kralı Aeneas'ın torunlarıymış.

Romulus ve Remus, tahtın mirasından korktukları için kötü amcaları tarafından henüz bebekken Tiber Nehri'nde bir sepete atılmış. İkizleri, onları emziren bir dişi kurt bulmuş ve onları bir çoban büyötmüştür. Kardeşler büyödüğünde dişi kurt ve çoban tarafından bulunacakları bir şehir kurmaya karar vermişlerdir.

Şehrin inşası sırasında kardeşler kavga etmiş ve bu sırada Romulus, kardeşi Remus'u öldürmüş. Romulus, Roma'yı ilk yöneten kişiymiş.

Romulus ve Remus

Dişi kurt ikizleri emziriyor

Tarihi kaynaklara göre Roma şehri, Latinlerin topraklarında, Tiber Nehri'nin sol kıyısında, yedi tepe üzerinde kurulmuştur. Ticaret burada sadece komşu kabilelerle değil Kartacalı ve Yunan tüccarlarla da yapılmıştır. Çamurun karışmasıyla önce çadırlardan oluşan bir yerleşim, daha sonra sağlam yapıya sahip bir şehir ortaya çıkmıştır. Tarihi kaynaklar, M.Ö. 8. yüzyılda Etrüsklerin Latinleri fethederek Roma şehrini ele geçirip kurduklarını doğrulamaktadır.

Tartışma soruları

1. Roma devleti nasıl kuruldu?
2. Apenin Yarımadası'nın yerleşimi için doğal koşullar neden önemliydi?
3. Roma şehrinin kökeni hakkındaki efsanede gerçeklik payı ne kadardır?
4. Roma şehri nasıl kuruldu?

Etkinlik

Romulus ve Remus efsanesine göre Antik Roma'nın kökeni hakkında bir sunum izleyin. Öğrenciler iki gruba ayrılır. Bir grup efsanenin olasılığı hakkındaki görüşü savunurken, diğer grup buna karşı çıkar. Gruplar kendi argümanlarını 2'den 3'e kadar tasarlamalı ve sunmalıdır. Öğretmen tartışmayı koordine eder ve sonunda argümanları değerlendirir. Roma'nın efsaneye göre kurulduğunu ve Antik Roma'nın kökeni ve varlığına dair kanıtların nerede olduğunu tartışın. Roma şehrinin nasıl ortaya çıktığına dair bir sonuç çıkarın.

Roma'nın Cumhuriyet oluşu

Roma'daki nüfus, özgür bir nüfusa, asilzadelere ve Pleblere ve özgür olmayan bir nüfusa- kölelere bölünmüştür.

Patriciler, zengin ve tüm gücün ellerinde olduğu yerli bir nüfusu temsil edilmiştir. Plebler yerleşimcilerin torunlarıymış; tarım, hayvancılık, zanaat ve ticaretle uğraşan özgür vatandaşlarmış. Devlete vergi ödemişler ve orduya katılmak zorunda kalmışlardır. Devlet yönetimine katılmamışlardır. Patricilerle Plebler arasındaki evlilik kanunen yasakmış.

Kölelerin hiçbir hakkı yokmuş ve en zor işi onlar yapmışlardır. Roma'nın fethettiği bölgelerdeki insanlar borçlar nedeniyle köle haline getirilmiştir.

En eski dönemde Roma, seçilmiş bir kral tarafından yönetilmiştir. Kral, sınırsız güce sahipmiş; en yüksek askeri lider, yargıç ve rahipmiş. Tüm yetişkin asilzadelere oluşan Ulusal Meclis tarafından seçilmiş. Kral, devlet için en önemli konularda Senato'ya danışmak zorundaymış. Senato üyeleri 60 yaşın üzerinde, zengin ve saygın vatandaşlarmış.

M.Ö. 509'da kral tahttan indirilip Roma'ya sürülmüş ve yeni bir devlet sistemi olan Cumhuriyet kurulmuş. Roma, bir kral tarafından yönetilmek yerine, bir yıl boyunca hüküm süren iki seçilmiş konsül tarafından yönetilmiştir. Eyalette esas söz Senato'ya aitmiş. Konsolosların yalnızca savaş durumunda sınırsız yetkisi varmış.

Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte zengin Plebler memnuniyetsizliklerini dile getirerek soylularla aynı hakları elde etmek için daha fazla hak talep etmişlerdir. Mücadelelerini ancak M.Ö. 4. yüzyılda senatonun Pleblerin baskısına boyun eğmek zorunda kalması ve onlara hükümette halk tribünleri adı verilen kendi temsilcilerini seçmelerine izin vermesiyle başarabilmişlerdir.

Roma senatosu

Tartışma soruları

1. Patrisyenler neden Roma'da ayrıcalıklı bir nüfustu?
2. Plebler neden soylularla aynı haklara sahip değildi?
3. Roma Cumhuriyeti'nde senatonun rolü neydi?
4. Zengin Plebler Roma Cumhuriyeti'ndeki konumlarından neden memnun değildi?

Etkinlik

Roma Cumhuriyeti'ndeki ana güç sahiplerini (Konsoloslar, Senato, Ulusal Meclis) gruplara ayrılmış şekilde listeleyen bir sunum yapın, Roma Cumhuriyeti'ndeki farklı güç sahipleri hakkında araştırma yapın ve kısa sunumlar hazırlayın.

Roma'nın İmparatorluk oluşu

Roma şehrinin kuruluşundan bu yana komşuları tarafından sürekli saldırılara maruz kalan Romalılar, Lejyon adı verilen askeri birliklerden oluşan iyi eğitilmiş bir ordunun oluşmasına özel önem vermişler. Lejyonun beş bin askeri varmış, birkaç Lejyon varmış. Süvari, piyade ve donanmadan oluşan bu askerler iyi silahlanmış ve eğitilmişlerdi. Lejyonlara konsoloslar komuta ediyormuş.

Lejyon Roma birliği

Lejyoner

3. yūzyılın ortalarında Romalılar Apenin Yarımadası'nın tamamına hūkmediyormuş. Ancak sadece bu fetihlerle yetinmemişler, yeni fetih hedefleri Fenikelilerin Kuzey Afrika'da Akdeniz kıyısında kurduğu bir Őehir devleti olan Kartaca (Puni) imiş.

Kartaca'yla yapılan savaşlara hūlā Pōn Savaşları denilmektedir. M.Ö. 264-146 yılları arasında ũç savaş yapılmıştır. İkinci Pōn Savaşı Romalılar için en zor olanıymış ũnkũ Pōn generali Hannibal Roma'nın kapılarına ulaşmış ancak onu fethetmeyi başaramamıştır. Savař, Roma'nın kazandığı ve Kartaca'nın yakılıp, yerle bir edildiği ũũncũ savaşla sona ermiştir. Daha sonra Romalılar İber Yarımadası'nı da fethetmiştir.

Romalılar savaşlar yaparak İliryalıları, Makedonları, eski Yunanlıları, Trakları ve Balkan Yarımadası'nda Balkanlarda yaşayan diğer halkları fethetmiştir. Ancak bununla yetinmemiş, Kũũk Asya ve Mısır'daki fetihlerine devam etmişler ve M.Ö. 1. yūzyılın ortalarında, en iyi Romalı generallerden biri olan Gaius Julius Caesar'ın da anıldığı Galya'yı da fethetmişler. Bu fetihlerle Roma Akdeniz'in hūkimi olmuştur.

Hannibal Roma'nın kapılarında

Tüm bu fetihlerle birlikte Roma bir imparatorluğa dönüşmüş ve Octavianus Augustus ilk imparator ilan edilmiş (M.Ö. 27'den M.Ö 14'e kadar hüküm sürmüş). M.S. 2. yüzyılın başında Romalılar Dacia'yı da ele geçirmişler. Roma, antik çağda üç kıtaya hükmeden en büyük dünya gücü haline gelmiş: Avrupa, Afrika ve Asya. Fethettiği toprakları, genel valiler tarafından yönetilen kendi eyaletlerine dönüştürmüştür.

Tartışma soruları

1. Lejyon Roma İmparatorluğu için neden bu kadar önemliydi?
2. Romalılar Kartaca'yı neden yok edip yaktılar?
3. Gaius Julius Caesar'ın neden Roma İmparatorluğu'ndaki en önemli askeri lider olduğunu düşünün.

Etkinlik

Üç Pön Savaşı'nı kısaca anlatan bir çalışma sayfasında verilen aşağıdaki soruları yanıtlayın: Pön Savaşlarının nedeni neydi? Pön savaşlarında savaşanlar kimlerdi? Hannibal neyiyle ünlüdür ve Pön Savaşları nasıl sona erdi? Cevapları okuyun ve tartışın.

Spartaküs Ayaklanması

Roma İmparatorluğu'ndaki köleler en zor durumdaymış. Bulundukları konum nedeniyle sık sık isyan çıkarmışlar. Yetersiz beslenmişler, giydirilmişler ve efendileri için en zor işleri yapmışlar, acımasızca cezalandırılmışlar, damgalanmışlar, zincirlenmişler ve hiçbir hakları yokmuş.

Roma'da gladyatör adı verilen devlet köleleri varmış, özel okullarda birbirleriyle dövüşmek üzere eğitiliyorlar ve aynı zamanda vahşi hayvanlarla da dövüşüyorlarmış. Bu dövüşler Romalıların eğlencesi için düzenleniyormuş.

Gladyatörler

En ünlü köle ayaklanmalarından biri, Trak'dan gelen köle gladyatör Spartacus'un organize ettiği ve yönettiği ayaklanmaymış. Ayaklanma M.S. 1. yüzyılın ikinci yarısında patlak vermiş. Yetmiş'e yakın köle gladyatörle birlikte Vezüv Yanardağı'na kaçmış daha sonra çok sayıda köylü onlara katılmıştır.

Ayaklanma Apenin Yarımadası'nın güney kısmına yayılmış. Spartacus isyancıları kuzeye götürmüş, amacı İtalya'yı Alpler üzerinden terk edip anavatanlarına dönmekmiş. Bu fikir isyancılar arasında anlaşmazlığa yol açmış; Roma ordusu Spartacus'un bu fikrini öğrenmiş ve ayaklanmayı bastırmıştır. Hayatta kalan isyancıları acımasızca cezalandırmıştır.

Spartaküs Ayaklanması

Tartışma soruları

1. Roma İmparatorluğu'nda kölelerin ve yoksulların konumunu tanımlayın.
2. Gladyatörlerin diğer kölelerden daha iyi mi yoksa daha kötü bir konumda mı olduklarını düşünün.
3. Spartaküs ayaklanmayla neyi başarmak istiyordu?

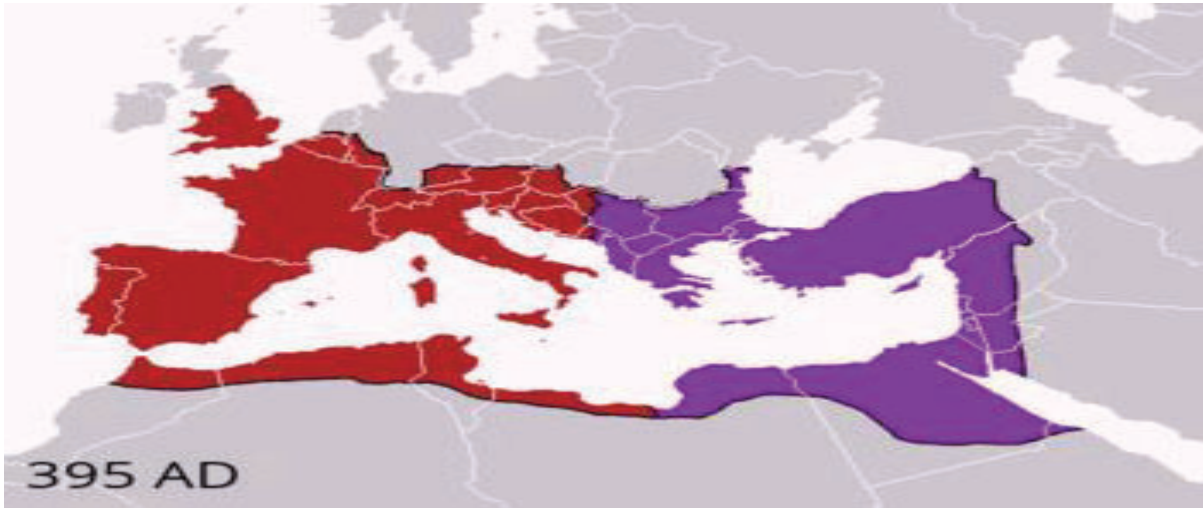
Etkinlik

Gladyatörler ve Spartaküs'ün ayaklanmasıyla ilgili sunumu izleyin. Sunumdan sonra Spartacus'un hayatını ve mücadelesini anlatan bir çizgi roman (en az 10 sahneden oluşan) tasarlayın ve çizin. Çeşitli kaynaklardan materyaller kullanın. Çizgi romanları sunduktan sonra, Spartaküs'ün ezilenlerin özgürlük mücadelesinde lider ve adaletsizliğe karşı direnişin sembolü olarak rolünü tartışın.

Roma İmparatorluğu'nun çöküşü

Zamanla Roma İmparatorluğu giderek zayıflamaya başlamış. Bunun iç ve dış nedenleri varmış. İç nedenler: Ayaklanan ve ayaklanma çıkaran kölelerin ve yoksul nüfusun memnuniyetsizliği, köleler ve köylüler tarafından üretilen tarım ve diğer ürünlerin üretiminin azalması, köleleştirilmiş halkların içinde bulundukları konum nedeniyle sık sık başlattığı savaşlar ve ayaklanmalar.

Roma İmparatorluğu'nun zayıflamasının ve çöküşünün dış nedenleri: M.S. 4. ve 5. yüzyıllarında Roma İmparatorluğu sınırlarını aşan Hunların, Germanlerin ve diğer barbar kabilelerin saldırıları, soygunlar ve yıkımlar. Romalılar bu saldırılara karşı kendilerini savunamamışlar. M.S. 395'te devlet Batı Roma İmparatorluğu ve Doğu Roma İmparatorluğu olmak üzere iki kısma ayrılmıştır.

Roma İmparatorluğu'nun bölünmesi

Batı Roma İmparatorluğu M.S. 476'da çökmüş, Doğu Roma İmparatorluğu ise M.S. 1453'te Osmanlılar burayı fethedene kadar neredeyse bin yıl daha varlığını sürdürmüştür.

Tartışma soruları

1. İç nedenler Roma İmparatorluğu'nun zayıflamasını nasıl etkiledi?
2. Dış düşmanlar neden Roma İmparatorluğu'nu yok etmek istedi?

Etkinlik

Roma İmparatorluğu'nun çöküşünün nedenlerini özetleyen sunumu izleyin. Sunumun ardından iki gruba ayrılın. Birinci grup Roma İmparatorluğu'nu zayıflatan iç etkileri araştırır. İkinci grup ise imparatorluğa saldıran barbar kabileleri araştırır. Son olarak bulgularını sunarlar ve verilerin güvenilirliğini belirlerler.

ROMALILAR VE İNANÇLARI

Romalılar, evin ve ailenin koruyucusu olduğunu düşündükleri atalarının ölümünden sonraki hayata inandıkları ruhlarına tapıyorlarmış. Diğer birçok millet gibi Romalılar da müşrikmiş ve birçok tanrıya inanıyorlarmış. Tanrıları doğal olaylarla ve gök cisimleriyle ilişkilendirilmiştir. Romalıların dini ve mitolojisi Etrüsklerden ve Antik Yunanlardan büyük ölçüde etkilenmiştir. Böylece Antik Yunan ve Romalılardaki tanrıların örneğini takip ederek, onların da insan yüzüyle temsil ettikleri kendi tanrıları varmış.

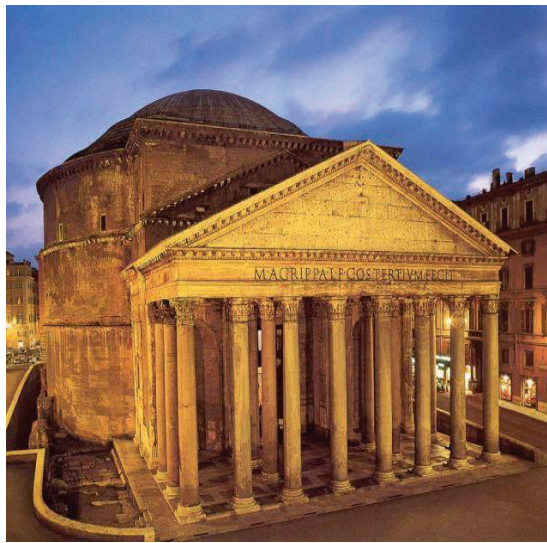

Jüpiter

Juno

Romalılar tanrılarının onuruna rahiplerin hizmet verdiği muhteşem tapınaklar inşa etmişler. Tanrılara kurbanlar sunmuşlar, ilahiler ve bayramlarda okunan duaları yazmışlar. Romalılar Pantheon adı verilen tüm tanrılara adanan bir tapınak inşa etmişler.

Roma Pantheon tapınağı

Romalılar arasında en yüce tanrı, gökyüzünün hükümdarı tanrı Jüpiter'miş, onun karısı olan Juno, evlilik ve aile tanrıçasıymış, Venüs aşk tanrıçası, Mars savaş tanrısı, Neptün deniz tanrısı, Vulkan ateş tanrısıymış. Ticaret ve seyahat tanrısı Merkür, tanrıların habercisi Diana, av tanrıçası Minerva, bilgelik tanrıçası Apollon, tıbbi bilgi ve sanatın ışık kaynağı tanrısı Ceres, toprak tanrıçası Bacchus, şarap ve mahsul tanrısı Pluto ve diğerleri.

Tartışma soruları

1. Romalılar neden tanrılara inanıyordu?
2. Romalılar hangi nedenlerle tanrılarını Yunanlıların örneğini takip ederek temsil ettiler?

Merak edilenler

Din kelimesi Latince yükümlülük anlamına gelen kelimedenden gelir. İnsanlar dua etmek ve fedakârlık yapmak için tanrılara saygı duymak ve tanrılar da kendilerinden istenileni yapmak zorundaydı.

Hristiyanlığın ortaya çıkışı

Hristiyanlık, Roma egemenliği altındaki Filistin'de ortaya çıkmıştır. Adını, Hristiyanların inançlarına göre dünyayı yaratan tanrının oğlu ve cennette olan İsa Mesih'in adından almıştır. İsa, insanları içinde bulundukları zor durumdan kurtarmak için yeryüzüne gönderilmiş ve insanlar O'nda bir Mesih, yani bir kurtarıcı görmüştür.

İsa Mesih

Hristiyanlar İsa'nın doğduğu günü Noel olarak kutlarlar. İsa'nın doğumuyla birlikte bugün zamanın sayıldığı yeni dönem (milat) başlamıştır. Nasıra, Filistin'de İsa'nın çocukluğunu geçirdiği bir şehirmiştir.

Hristiyan öğretilerine göre insanlar birbirine eşitti, müminler mütevazı ve dürüst yaşamalıydı, ahirete inanıyorlardı, kötülük yapanların gidecekleri bir cehennem, iyilik

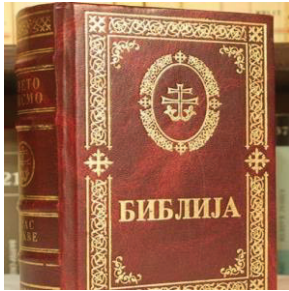
yapanların da gidecekleri bir cennet olduğuna inanıyorlardı. İsa öğretisini, ölümünden sonra bile çalışmalarına devam eden havarilerinin yardımıyla yayılmıştır.

Roma İmparatorluğu'nda Hristiyanlar uzun süre zulüm görmüş ve öldürülmüştür. İncil'e (Hristiyanların kutsal kitabı) göre, zor bir hayat yaşayan halkın ayaklanmasından korkan Romalılar, İsa'yı çarmıha gererek ölüme mahkûm etmişlerdir. İsa dirilmiş, yani ölümü yenmiştir. Diriliş ve yaşamın ölüme karşı kazandığı zafer, Hristiyanlar tarafından Paskalya olarak kutlanılmaktadır.

Hristiyanlara karşı alınan tüm bu önlemler, daha çok taraftar toplayan ve imparatorluğun geneline yayılan Hristiyanlığın yayılmasını durdurmada başarısız olmuştur. Hristiyanlar, Hristiyan belediyeleri halinde örgütlenmişler ve Hristiyan belediyelerinin birleşmesiyle Hristiyan kilisesi yavaş yavaş oluşmuştur.

Antik Makedonya, eski Yunanistan ve İlyricum'da Hristiyanlığın en değerli yayılışı, daha sonra kiliselere dönüşecek Hristiyan topluluklarını birlikte oluşturan elçi Pavlus'muş. Bu tür kiliseler Heraklea, Stobi, Dyrachion, Korint ve diğer yerlerde inşa edilmiştir.

M.S. 313 yılında Roma imparatoru Büyük Konstantin, Milano Fermanı belgesiyle Hristiyanların inançlarını özgürce yaşamalarına izin vermiş ve Hristiyan dini diğer dinlerle eşit hale getirilmiştir. Hristiyan dini tek tanrılıdır, Hristiyanlar tek tanrıya inanmaktadır.

İncil

İmparator Konstantin ve Helena

Merak edilenler

İsa'nın öğrencileri: Peter, Andrew, James, John, Philip, Bartholomew, Thomas, Matta, James Alphaeus, Thaddeus, Simon, Judas Iscariot.

Pontius Pilatus'un Yahudiye'deki yönetimi, kitlesel halk hoşnutsuzluğuna yol açan şiddet ile karakterize edilmiştir. Pilatus'un İsa Mesih'in çarmıha gerilmesinden sorumlu olduğuna inanılmaktadır. Hristiyan öğretisi kutsal kitap olan İncil'de ortaya konmuştur. İncil Eski ve Yeni Ahit'ten oluşur. Yeni Ahit, İsa'nın ve Havarilerin çalışmalarını ve vaazlarını anlatır. Hristiyanlığın sembolleri şunlardır: haç, balık, ekmek ve şarap.

Etkinlik

Yunan ve Roma tanrıları ve tanrıçalarının yer aldığı oyun kartları yapın, her kartın üzerine bir tanrı/tanrıçanın adını yazın ve internetteki resimlerden esinlenerek onun bir resmini çizin ve her tanrı/tanrıçanın rolünü hatırlayın. Ek bir kart, grup üyeleri arasındaki Pantheon'u temsil eder ve siz birbirinizden bir kart çekersiniz.

Bir Yunan ve Roma tanrısını/tanrıçasını eşleştirdiklerinde, eşleştirilmiş kartları masanın üzerine koyun.

Oyun herkes eşleşene kadar devam eder ve kazanan Pantheon kartı kalan kişi olur. Çiftleri bir kâğıda yapıştırın ve her çift için tanrıların/tanrıçaların ve hediyein rolünü yazın. Sunum sırasında güneş sistemindeki gezegenlerin adlarıyla benzetme yapın.

Hristiyanlığın ortaya çıkışını açıklayan sunumu izleyin. Daha sonra gruplara ayrılarak İsa Mesih'in doğuşunu, Hristiyanlığın yayılışını, o dönemde Hristiyanlıkla diğer dinler arasındaki farkları araştırın.

Cevapları sunun ve Hristiyanlığın etkisi altında insanların yaşamlarında ne gibi değişiklikler olduğunu tartışın.

Antik Roma'da Kültür ve Bilim

Roma kültürü kendine has özellikleri taşımanın yanı sıra diğer halkların, özellikle Etrüsklerin ve Antik Yunanların kültürlerinden de etkilenmeye maruz kalmıştır. Latin dili, Latium bölgesinde yaşayan Latin kabilesinin adını almıştır. Romalılar Yunan edebiyatına ve sanatına hayranmışlar. Yunan alfabesi uyarlanarak her ses için bir işaretten oluşan Latin alfabesi oluşturulmuş. Romalıların Roma rakamları dediğimiz sayıları vardır.

1	I	21	XXI	41	XLI	61	LXI	81	LXXXI
2	II	22	XXII	42	XLII	62	LXII	82	LXXXII
3	III	23	XXIII	43	XLIII	63	LXIII	83	LXXXIII
4	IV	24	XXIV	44	XLIV	64	LXIV	84	LXXXIV
5	V	25	XXV	45	XLV	65	LXV	85	LXXXV
6	VI	26	XXVI	46	XLVI	66	LXVI	86	LXXXVI
7	VII	27	XXVII	47	XLVII	67	LXVII	87	LXXXVII
8	VIII	28	XXVIII	48	XLVIII	68	LXVIII	88	LXXXVIII
9	IX	29	XXIX	49	XLIX	69	LXIX	89	LXXXIX
10	X	30	XXX	50	L	70	LXX	90	XC
11	XI	31	XXXI	51	LI	71	LXXI	91	XCI
12	XII	32	XXXII	52	LII	72	LXXII	92	XCII
13	XIII	33	XXXIII	53	LIII	73	LXXIII	93	XCIII
14	XIV	34	XXXIV	54	LIV	74	LXXIV	94	XCIV
15	XV	35	XXXV	55	LV	75	LXXV	95	XCV
16	XVI	36	XXXVI	56	LVI	76	LXXVI	96	XCVI
17	XVII	37	XXXVII	57	LVII	77	LXXVII	97	XCVII
18	XVIII	38	XXXVIII	58	LVIII	78	LXXVIII	98	XCVIII
19	XIX	39	XXXIX	59	LIX	79	LXXIX	99	XCIX
20	XX	40	XL	60	LX	80	LXXX	100	C

Roma ve Arap rakamları

Tıpta, doğa bilimlerinde hâlâ yaygın olarak kullanılan Latin dilinin yanı sıra güneş sistemindeki gezegenler Roma tanrı ve tanrıçalarının isimlerini taşımaktadır. Günlük yaşamda Latince kökenli sözcükler kullanırız: takvim, usta, doktor, profesör, yemek tarifi vb.

Romalılar özellikle mimari ve inşaat alanında zengin bir malzeme kültürü yaratmışlardır. Roma'da, etrafına devlet kurumlarının binalarının inşa edildiği forum (meydan), tanrıların tapınağı olan Pantheon, gladyatör dövüşlerinin yapıldığı ve 50.000'e kadar seyirciyi ağırlayabilen Kolezyum bilinmektedir. Askeri zaferlerin şerefine zafer kapıları inşa etmişlerdir.

Roma şehirleri, asfalt sokaklar, köprüler, hamamlar ve kanalizasyonlarla ayırt edilmiştir. Su temini için su kemerleri inşa etmişler. Şehirler asfalt sokaklarla birbirine bağlanmıştır. Meydanlar ve kamu binaları tanrıların ve hükümdarların heykelleri ve büstleriyle süslenmiştir. Roma İmparatorluğu'nda resim sanatı, fresk resminin yanı sıra zengin Romalıların ve hükümdarların saraylarını süsleyen mozaik üretimi de gelişmiştir.

Roma İmparatorluğu'nda bireyler arasında olduğu gibi bireylerle devlet arasındaki ilişkileri de düzenleyen hukuk geliştirilmiştir. Roma hukuku, hukuk bilimlerinin gelişmesine katkıda bulunmuş olup, bugün bile dünya çapındaki hukuk okullarında okutulmaktadır. Romalılar tıp alanını geliştirmiştir. Claudius Galen en ünlü doktorlardan ve araştırmacılardan biriymiş.

Merak edilenler

En ünlü Roma şairleri Ovid, Horatius ve Virgil'di. Plautus ünlü bir komedyenmiş, hitabet Roma'da geliştirilmiş. En ünlü Romalı hatip Cicero'ymuş.

Tartışma soruları

1. Etrüsk ve Yunan kültürünün Roma kültürünün gelişimini nasıl etkilediğini düşünün.
2. Roma İmparatorluğu'ndaki maddi kültürü karakterize eden şey neydi?

Etkinlik

Roma İmparatorluğu'ndaki insanların günlük yaşamlarını araştırın ve Roma toplumundaki yiyecek, giyim, müzik, eğlence ve aileden oluşan en az üç özelliğini sıralayın. Bilgiyi büyük bir poster üzerinde sunun. Roma İmparatorluğu'ndaki insanların günlük yaşamını tartışın ve ait oldukları sosyal gruba bağlı olarak insanlar için yaşamın nasıl olduğu hakkında bir sonuca varın.

Proje Etkinliği

Antik Roma'da Kültür ve Bilim. Çağdaş kültür ve bilim için Roma kültürü ve biliminin mirası üzerine bir multimedya sunumu oluşturun. Tartışın ve sonuçlar çıkarın.

Balkanlardaki Roma varlığı

Romalıların fetihlerinden önce, Balkan Yarımadası, eski Yunanlılar, eski Makedonlar, İliryalılar, Trakyalılar ve diğerleri gibi geçmişte kendi şehir devletlerini, krallıklarını ve imparatorluklarını kuran halkların yaşadığı bir yermiş. Romalılar, Balkan Yarımadası'ndaki doğal ve maden kaynakları, zengin ganimetler ve yeni köle kaynakları elde etme olanaklarıyla ilgileniyorlarmış.

Su kemeri

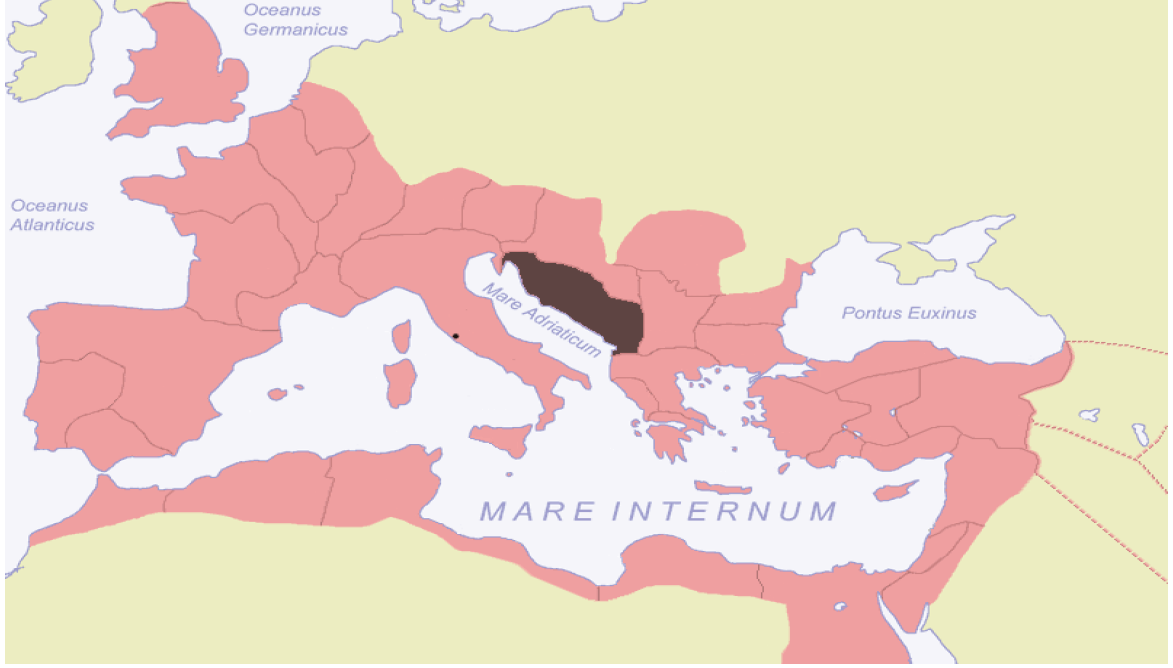
İlirya-Roma savaşları

M.Ö. 3. yüzyılın sonlarında Roma saldırılarından ilk etkilenenler İliryalılar olmuştur. İliryalılar yarım asırlık bir süre içinde Romalılarla üç savaş yapmıştır. İliryalıların güçlü direnişine rağmen M.Ö. 168'de yine de mağlup olmuşlardır. Kral Gentius ve ailesi yakalanıp Roma'ya götürülmüş, böylece İliryalılar Roma otoritesini tanımak zorunda kalmışlardır.

İlirya, tüm askeri ve sivil yetkiye sahip olan Romalılar tarafından atanan bir vali tarafından yönetilen, İlyricum adında bir Roma eyaletine dönüştürülmüştür.

İlirya-Roma savaşları

İllyricum Eyaleti

İllyricum eyaletinin toprakları güneyde Drim Nehri'nden kuzeyde Istrian yarımadasına, doğuda Adriyatik Denizi'nden batıda Pannonian ovasına kadar uzanmıştır. İllyricum, Romalılar için büyük stratejik ve ekonomik öneme sahipmiş, ticaret ve mal transferi için limanlar varmış ve ülkenin iç kesimleri zengin maden yataklarına sahipmiş. İllyria, eski Makedonya ve Trak topraklarında Romalılar, İllyricum'u inşa etmeye başlamışlar. Adriyatik Denizi'nden Ege Denizi'nin doğu kısmına giden Via İgnatia (Via Egnatia) Romalılar için ünlü ve çok önemli bir yolmuş.

Nüfus yüksek vergiler ödemeye, yol inşa etmeye vb. zorlanmıştır. Zorlu yaşam nedeniyle İliryalılar, yaşam koşullarını iyileştirmek için ve Romalılardan kurtulmak için sık sık ayaklanmalar başlatmıştır.

Merak edilenler

İliryalıların en büyük ayaklanması M.S. 1. yüzyılın ilk yarısında patlak veren Baton isyanıdır. İliryalılar, İllyricum'un önemli bir bölgesini özgürleştirmeyi başarmışlar ancak anlaşmazlıklar nedeniyle ayaklanma dört yıl sonra bastırılmıştır. Baton'un ayaklanması, isyancıların moralinin yüksek olması nedeniyle Roma'da bir izlenim bırakmıştır. Tarihçiler, bebekli gururlu İliryalı kadınların kendilerini ateşe attıklarını ve savaşçıların kendi kılıçlarıyla kendilerini yaktıklarını kaydetmiştir.

Via Ignatia (Via Egnatia) Roma yolu

Roma yolunun inşa edilmesi

Makedon-Roma savaşları

Balkan Yarımadası'nın Roma tarafından fethedildiği dönemde, eski Makedon krallığının Balkanlar'da önemli bir yeri varmış. Bir güç merkezini ve Romalıların planladığı sonraki fetihler için bir köprüyü temsil etmiştir. M.Ö. 215'ten 168'e kadar olan dönemde Makedonya-Roma Savaşları olarak bilinen üç savaş yapılmıştır. Savaşların nedenleri hep benzermiş; yeni toprakların fethedilmesi ve halkın köleleştirilmesi, çeşitli harç ve vergilerin toplanması, doğal ve maden kaynaklarının kullanılması.

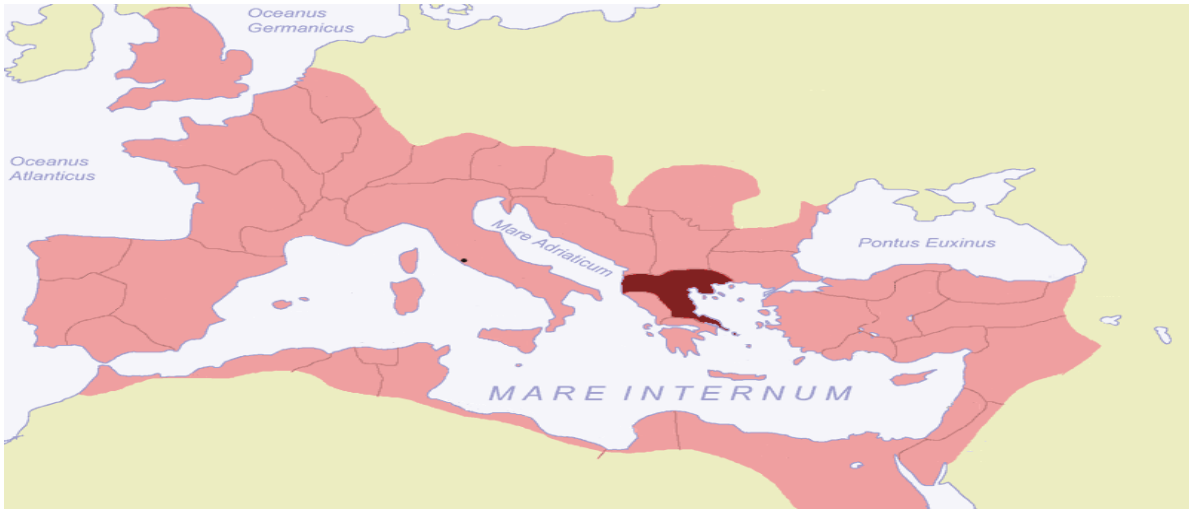
Antik Makedonlar için en zor savaş, Perseus liderliğindeki antik Makedonların İliyya kralı Gentius ile ittifak halinde olmalarına rağmen M.Ö. 168'de Pydna'da mağlup edildiği üçüncü Makedon-Roma savaşıymış. Perseus ve ailesi, yakalanıp Roma'ya götürülerek Gentius'la aynı kaderi paylaşmıştır. Böylece eski Makedon krallığına son verilmiştir. Savaştan sonra çok sayıda şehir ve köy yıkılmış, nüfusun büyük bir kısmı köleleştirilmiştir.

Roma-Makedon savaşlarından bir sahne

Zaferin ardından Roma Senatosu, antik Makedonya topraklarını merkezleriyle birlikte dört bölgeye ayırma kararı almıştır. Nadir durumlar dışında nüfusun birbirleriyle ilişki kurması yasakmış. Ayrıca birbirleriyle evlenmeleri de yasakmış.

M.Ö. 149'da kendisini yanlışlıkla Perseus'un oğlu olarak tanıtan Andrix'in önderliğindeki hoşnutsuz halk, bastırılan bir ayaklanma başlatmış ve M.Ö. 148'de eski Makedonya bir Roma eyaletine dönüştürülmüştür. Romalılar, Makedonya eyaletini güneyde Epir ve Tesalya'ya, kuzeyde ise Tuna Nehri'ne kadar genişletilmiştir.

Makedonya Eyaleti

Trakya Eyaleti

Antik Makedonya'nın bir Roma eyaletine dönüştürülmesinden sonra Trakya topraklarının büyük bir kısmı Makedonya eyaletinin bir parçası haline gelmiştir. Yıllar geçtikçe ilin valileri (valileri) Trakya kabileleriyle savaşlar yapmıştır. Bunların arasında Besiler en savaşçı olanlarıdır. M.S. 1. yüzyılın ilk yarısında Romalılara karşı büyük bir ayaklanma çıkarmışlar, Besiler mağlup olmuşlar ve bu yenilgiden sonra bir daha toparlanamamışlardır.

Kısa bir süre sonra Trakya kabilesi Odrisi de Roma'ya karşı büyük bir ayaklanma çıkarmış, ancak bu ayaklanma da Roma ordusu tarafından bastırılmıştır.

Sık sık yaşanan ayaklanmalar nedeniyle Roma, Trak kavimlerine karşı seferler düzenlemiş ve M.S. 1. yüzyılın ilk yarısında Trakya'yı Makedonya eyaletinden ayırarak ayrı bir Roma eyaleti haline getirmeye karar vermiştir. İlin yayıldığı bölge kuzeyde Tuna Nehri'ne, güneyde Ege Denizi'ne ve doğuda İstanbul Boğazı'na kadar uzanmıştır. O dönemde Trakya'da büyük şehirler yokmuş. Trakya eyaletinin kurulmasından sonra Romalılar yeni şehirler kurmaya ve bunları kolonileştirmeye başlamışlar.

Romalılar yollar inşa etmişler, en ünlü yol hattı ise Singidunum'u (Belgrad) Bizans'a (İstanbul) bağlayan Via Militaris askeri yoluymuş. Bu yol, Orta Avrupa'nın Trakya üzerinden Küçük Asya'ya bağlanmasını sağlamış ve ticaretin gelişmesine katkıda bulunmuştur.

Trakya bölgesi coğrafi konumu nedeniyle Gotlar ve Hunların, 6. yüzyıldan itibaren de Slav kavimlerinin sürekli askeri saldırılarına maruz kalmıştır.

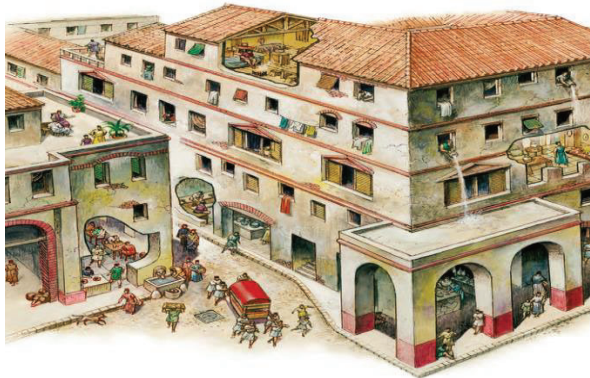

Trakya Eyaleti

Roma hakimiyeti sırasında Balkanlarda yaşanan değişiklikler

Balkanlar'ın Romalıların egemenliğine girmesiyle birlikte halkın alışkanlıklarında ve yaşam biçiminde de değişiklikler yaşanmıştır. Nüfus Roma yaşam ve düşünce tarzını kabul etmeye başlamış ve onların da düşünce tarzı kabul edilmiştir: kültür, dil, alfabe, sayılar, din, gelenekler, inşaat tarzı vb. Bu durum Balkanlar'da Romanizasyonun başlangıcını işaret etmiştir.

Romalılaşıma ilk olarak şehirlerde yaşayan zengin nüfus tarafından kabul edilmiş, daha yoksul nüfus arasında ve daha küçük yerleşim yerlerinde daha yavaş bir şekilde gerçekleşmiştir. Romanizasyon, bir bütün olarak Roma İmparatorluğu bölgesindeki Romalı olmayan nüfusun kültürel nüfuzunu ve asimilasyonunu temsil eder.

İnsula Roma konut binası

Roma mimarisi

Tartışma soruları

1. Romalıların Balkan devletleri ve halklarına karşı yaptığı savaşların nedenlerini yazınız.
2. Roma'nın Balkanlar'daki fetihlerinin sonuçları nelerdi?
3. Romalılar yol yapımına neden bu kadar önem verdiler?
4. Romanizasyon nedir?

Etkinlik

Balkan topraklarının Romalılar tarafından fethinin bir parçası olarak İlirya-Roma, Makedon-Roma ve Trakya-Roma savaşları hakkında kısa bir sunum izleyin. Roma'nın Makedonya, İlirya ve Trakya eyaletlerini araştırın. Bir zaman çizelgesinde ilin kuruluş zamanını işaretleyin. Tarihi haritalar yapın, her grup araştırdıkları ilin topraklarını çizer ve ayrı bir sayfada o ili önemli kılan şeyleri gösterir.

Balkanlar'daki antik arkeolojik alanlar

Arkeoloji, maddi kalıntıların, yani insanın varoluşunun farklı dönemlerinde bıraktığı tüm görünür izlerin keşfi ve incelenmesiyle ilgilenen bir bilimdir. İçeriği ve amaçları itibarıyla sosyal-tarihsel bir bilimi temsil etmektedir. Bu bilimle uğraşan kişilere arkeolog denir ve her birinin belirli bir arkeoloji uzmanlığı olabilir. Arkeolojik eserler kalıntıları ve çalışma nesnelerini temsil eder.

Kendi yazılarının yokluğunda, İliryalılar, eski Makedonlar ve Traklar hakkında en fazla bilgiyi, o zamanlar Balkanlar'da olup bitenlerin çağdaşı olan eski Yunan ve Romalı tarihçilerden ve arkeologlardan almaktayız.

Bilgi aldığımız şehirler, duvarlar, seramikler, mozaikler, giysiler, cenaze tesisleri ve diğerleri gibi maddi kalıntılar da önemli bir rol oynamaktadır.

İlirya arkeolojik kalıntıları

İliryalılar dil, gelenek, kültür ve inanç bakımından diğer komşu halklardan farklıymış. Arkalarında bugünkü Arnavutluk'un güney kesiminde yer alan Apollonia şehirlerinin yanı sıra Butrint şehri gibi çok sayıda arkeolojik alan bırakmışlardır. Dirachion, Dıraç civarında bulunurken, İşkodra Arnavutluk'un kuzeyinde yer alır; Naisus, bugünkü Nis (Sırbistan), M.Ö. 3. yüzyılda Dardanyalılar tarafından iskân edilmiş ve daha sonra Romalılar tarafından yerleştirilmiştir. Şehirler ana ekonomik ve kültürel merkezlermiş. İçlerinde madeni paralar, çok güzel takılar, silahlar, iş aletleri, heykeller ve benzeri şeyler keşfedilmiştir. Bu arkeolojik bulgulardan şehirlerdeki insanların günlük yaşamları, yaşam tarzları ve zenginlikleri hakkında bilgi edinmekteyiz.

Kendilerini düşmana karşı korumayı amaçlayan çok sayıda küçük müstahkem yerleşim yerinin kalıntıları da korunmuştur, böylece daha fakir nüfusun yaşamı hakkında da bilgi sahibi olmaktadır.

Apollonya

Butrint

Makedonya'daki arkeolojik alanlar ve kalıntılar

Eski Makedonlar ve Makedon kralları bize bronz, gümüş ve altın sikkeler (madeni paralar), güzel ve ince işlenmiş mücevherler, silahlar, kalkanlar, iş aletleri, seramikler vb. gibi çok sayıda maddi kalıntı bırakmıştır. Bütün bu kalıntılar bize Antik Makedonya'da zanaatkarlığın gelişmiş olduğunu söylemektedir.

Antik Makedonya'da mimari ve inşaat da gelişmiştir ve bu, kralların sayısız görkemli saraylarından ve zengin nüfusun güzel mozaiklerle süslenmiş güzel evlerinden anlaşılabilmektedir.

Bundan şu sonucu çıkarabiliriz. Makedonya'daki Roma öncesi dönemden kalma en önemli arkeolojik alanlar, Makedon kralları Pella'nın başkenti, bugün komşu Yunanistan'da bulunan Vergina'daki (Kutles) kraliyet mezarı, Trebenishta (Ohrid), Marvinci (Valandovo), Vardarski, Kurtul'dur (Gevgeli).

Roma döneminden itibaren Manastır şehri civarında bulunan Herakleia kentleri önemiyle ön plana çıkmaktadır. Temellerinin Makedon kralı II. Filip tarafından atıldığı ancak en büyük gelişimine Roma yönetimi sırasında ulaştığı bilgisi bulunmaktadır. Crna Reka'nın Vardar Üsküp (Üsküp) ve diğer kasabalara aktığı Gradsko yakınlarındaki Stobi kasabası da önemli bir şehir olarak bilmektedir.

Stobi

Heraklea

Mozaik

Sikkeler (madeni paralar)

Trakya şehirleri ve arkeolojik alanlar

M.Ö. 5. yüzyılın sonlarına ve 4. yüzyılın başlarına doğru Trak köyleri genişlemiş ve kentleşmiştir. Bazıları kraliyet saraylarına sahip oldukları için kraliyet şehirleri haline gelmiştir. Makedon kralı II. Filip, Trakya'yı fethettiğinde, "Filip'in Şehri" anlamına gelen Filipopol şehrini inşa etmiştir. Bugün burası modern Bulgar şehri Filibe'dir.

M.Ö. 4. yüzyılın sonlarına doğru Sevtopolis, bir Trak kraliyet şehri olarak ortaya çıkmıştır. Kalıntıları Kazanlak (Bulgaristan) yakınlarında bir baraj inşaatı sırasında tesadüfen keşfedilmiştir. Şehir adını Büyük İskender ve haleflerinin çağdaşı olan Odrys kralı III. Sevtus'tan almıştır.

III. Sevt

Kraliyet mezarı

Traklar zenginlikleriyle aristokratlarını gömmüşler. Antik Trakya'da üretilen birçok eser, modern zamanlarda arkeologlar tarafından keşfedilmiştir. Trakların zengin kültürel yaşamından çok söz edilmektedir.

Tartışma soruları

1. Arkeoloji nedir?
2. Kimlere arkeolog denir?
3. Maddi kalıntılar tarih bilimi için neden bu kadar önemlidir?
4. Balkan halklarının ortak kültürel mirası olarak antik arkeolojik alanların önemini göz önünde bulundurun.

Etkinlik

Roma kültürünün Balkan halklarının yaşam tarzı üzerindeki etkisine ilişkin sunumu izleyin. Araştırmalar Balkanlar'daki arkeolojik alanlar için Apollonia, Butrint, Naissus, Skupi, Stobi, Heraclea, Trebenishte, Philippopolis ve Sevtopolis için gruplara ayrılın. Her bir bölgede antik etkinin hangi eserler ve arkeolojik kalıntılar (silahlar, çömlekler, madeni paralar, binalar) ile görülebileceğini belirleyin. Sunumların ardından Balkanlardaki antik kentlerin askeri-idari ve kültür merkezleri olarak önemini tartışın.

3. KONU- COĞRAFİ ALANDA YÖNLENDİRME

KÜRE VE COĞRAFİ HARİTA

Küre, Dünya'nın şeklini ve görünüşünün yanı sıra Dünya ekseninin konumunu da en güvenilir şekilde temsil eder. Dünyanın ölçekli bir modelidir. Coğrafya öğretiminde iki tür küre kullanılır: indüksiyon küresi ve coğrafi küre. İndüksiyon küresi kıtaları ve okyanusları göstermez ve okul karatahtası gibi yazılabilir. Kıtalar ve okyanuslar, yani Dünya'nın en büyük biçimleri coğrafi küre üzerinde gösterilmektedir.

İndüksiyon küresi

Coğrafi küre

Küreyi taşımak pratik olmadığı için genelde pratikte coğrafi haritalar yapılıyor. Coğrafi harita, Dünya yüzeyinin bir düzlem üzerinde gösterilen küçültülmüş görüntüsüdür.

Dünyanın fiziki haritası

Haritaların aralarındaki farklar:

1. Temsil ettikleri bölgeye göre:

- dünya haritaları,
- kıtaların haritaları,
- tek tek ülkelerin, bölgelerin vb. haritaları.

2. Ölçeğe göre:

- büyük ölçekli (1:200.000'e kadar ölçek): planlar ve topografik haritalar,
- orta ölçekli (1:200 000 – 1:1000 000 arası ölçek) ve
- küçük ölçekli (1: 1000 000'in üzerindeki ölçek).

3.İçeriğine göre:

- Coğrafi
- Topografik
- Tematik

4. Amaca göre:

- Okul
- Trafik
- Denizcilik ve diğerleri.

Okulda kullanılan haritalar içeriğe göre coğrafi, ölçeğe göre küçük veya orta ölçekli, amaca göre ise okul haritalarıdır.

Topoğrafik haritalar büyük ölçekte yapıldığından arazinin yönlendirilmesi, rakım tespiti, tesislerin projelendirilmesi vb. amaçlarla kullanılabilir.

Topografik haritalardaki yükseklik izohipsler kullanılarak belirlenir.

İzohipsler, aynı yükseklikteki noktaları birleştiren ve asla kesişmeyen kapalı eğri çizgilerdir.

plan

coğrafi harita

topografik harita

Göksel bir cisim olarak dünya, yüzeyini oluşturan çok sayıda çıkıntıya sahip küresel bir şekle sahiptir. Düz bir yüzeyde gösterimi için kartografik projeksiyonlar kullanılır. Kartografik projeksiyonlar, elipsoid topon yüzeyini bir düzlem üzerinde görüntülemek için matematiksel bir olasılığı temsil eder.

Dünya üzerinde çok sayıda içerik bulunduğundan bunları harita üzerinde göstermek için kartografik semboller kullanılır. Kartografik işaretler, çeşitli coğrafi nesnelerin, doğal ve sosyal olayların ve bilimsel olarak kanıtlanmış ve doğrulanmış süreçlerin harita üzerinde işaretlendiği özel grafik sembollerdir.

	OTOYOL		NEHİR
	FABRİKA		POSTA
	MÜZE		HAVAALANI
	KİLİSE		LİMAN
	HALK TUVALETİ		BENZİN İSTASYONU
	PARK YERİ		HASTANE

Bir kitapta düzenlenen coğrafi haritalar koleksiyonuna coğrafi atlas denir..

Coğrafi atlas

Tartışma soruları

1. Küre neyi temsil ediyor?
2. Haritalar ölçeğe göre nasıl ayrılır?
3. Haritalar içeriğe göre nasıl ayrılır?
4. Coğrafi harita nedir?

Etkinlik:

1. Gruplara ayrılarak coğrafi haritayı ve dünyayı inceleyin. Planlar, topoğrafik, politik ve ekonomik olmak üzere farklı harita türlerini göz önünde bulundurun ve bunları ölçeğin büyüklüğüne ve içeriğe göre sınıflandırın. Her grup kısa bir sunum hazırlar ve bunu diğer gruplara sunar.
2. Çiftler halinde, verilen nesnelerin bulunduğu posterlere, verilen nesneye karşılık gelen harita işaretlerini girin. Öğretmen tamamlanan görevin doğruluğunu kontrol eder. Her çift posterleri diğer öğrencilere sunar.

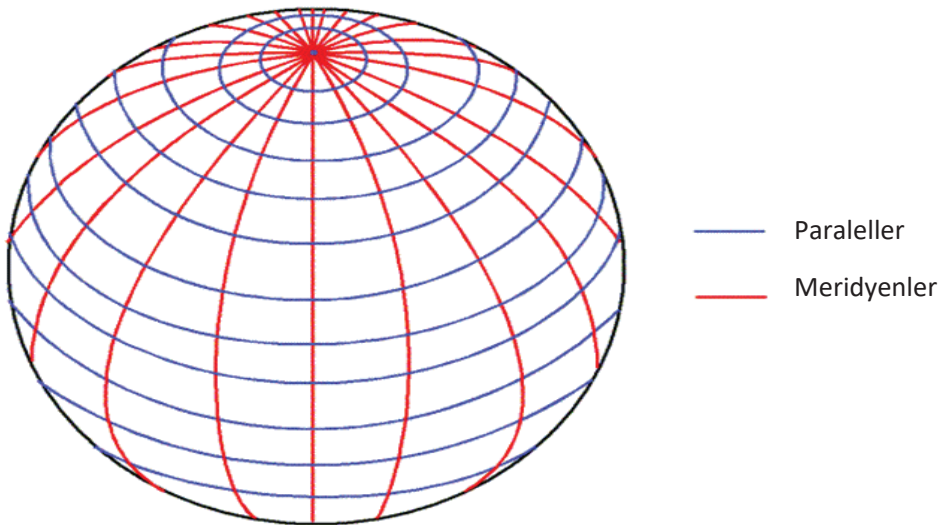
Paraleller ve meridyenler

Dünyanın 24 saatlik dönüşü sırasındaki tüm noktalar 360°'lik tam bir daire çizer. Dönen noktaların hayali daireleri paraleldir ve birbirlerinden ileri doğru uzanırlar. Bu hayali dairelere enlem dairesi veya paraleller denir. Paraleller farklı uzunluklara sahiptir. En uzun çizgi, Dünya'nın merkezinden geçen ve onu iki eşit yarım küreye bölen ekvatordur: kuzey ve güney.

Ekvator başlangıç noktası olarak 0° ile işaretlenmiştir. Ekvatordan Kuzey ve Güney Kutuplarına kadar hayali çizgiler daha küçüktür. Ekvatordan kutuplara olan mesafe 0° ile 90° arasında derece cinsinden ölçülür.

Meridyenler Kuzey ve Güney Kutuplarını birbirine bağlayan hayali yarım daire çizgileridir. Uzunlukları eşittir ve ekvatorun her derecesinden geçerler. Ekvator 360 derecelik bir daire olduğundan 360 meridyen var demektir. Bir yerin hangi meridyen üzerinde bulunduğunun belirlenmesini kolaylaştırmak için herhangi bir meridyen başlangıç meridyeni olarak alınabilir. Ancak uluslararası anlaşmayla Londra yakınlarındaki Greenwich'ten geçen meridyen başlangıç noktası olarak alınmıştır. Bu meridyene Yeşil meridyen denir ve 0° ile işaretlenir.

Küre ve harita üzerinde doğada var olmayan bir paralellikler ve meridyenler ağı çizilir. Bu ağa coğrafi veya kartografik ağ denir.

Tartışma soruları

1. Hangi doğrulara enlem dairesi veya paralel denir?
2. Meridyenler nedir?
3. En uzun paralel hangisidir?
4. Başlangıç meridyeni nasıl bulunur?

Etkinlik

1. Gruplara ayrılarak paralelleri araştırın. İndüksiyon küresi üzerinde çizgiler çizin ve ilk ve en uzun çizgiyi (Ekvator) 0° ile işaretleyin. Paralelleri çizerek uzunluklarını düşünün.
2. Gruplara ayrılarak meridyenleri araştırın. Meridyenleri indüksiyon küresine çizin ve ilk Greenwich meridyenini 0° ile işaretleyin. Meridyenleri çizerek tüm meridyenlerin aynı uzunlukta olduğu sonucunu çıkarın.

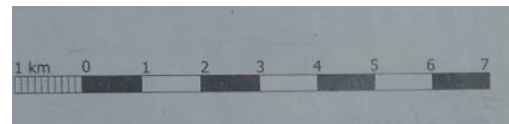
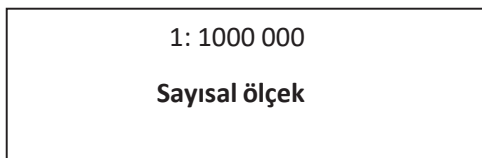
ÖLÇEK

Coğrafi harita yapılabilmesi için belli bir ölçeğin olması gerekir. Harita ölçeği, haritadaki mesafeler ile doğadaki aynı mesafeler arasındaki ilişkidir.

Doğadaki uzunluğun kaç kat kısaldığını bir harita üzerinde gösterir. Ölçek iki şekilde görüntülenir: sayısal ve grafiksel olarak.

Sayılarla işaretlenmiş bir ölçeğe sayısal ölçek denir. İlk sayı her zaman bir birimdir ve haritadaki mesafeyi belirtir, ikinci sayı ise bu mesafenin doğada ne kadar olduğunu gösterir. Örneğin 1:1000 000 ölçekli bir haritada 1 cm uzunluğun doğada 1000 000 cm yani 10 000 m veya 10 km anlamına geldiği anlamına gelir.

Grafik ölçeği birkaç eşit parçaya bölünmüş yatay bir çizgidir. Çizginin üzerindeki sayılar doğadaki mesafeyi gösterir, yani çizginin her bir kısmı doğada belirli bir uzunluğa karşılık gelir.

Grafik ölçeği

Grafik ölçeği şu şekilde uygulanır: Harita üzerinde iki yer arasındaki mesafe pusula açıklığı ile ölçülür ve bu mesafe sıfırın sağındaki grafik ölçeğe aktarılır. Haritadan iletilen uzunlukla eşleşen sayı, bu uzunluğun doğada ne olduğunu gösterir.

Tartışma soruları:

1. Ölçek nedir?
2. Grafik ölçeğini tanımlayın!
3. Ölçekler arasındaki farklar nelerdir?
4. Temel ölçek nedir?

Etkinlik

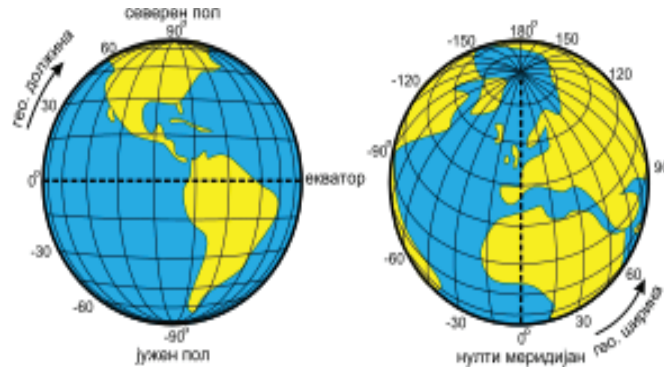
Küçük gruplar/çiftler halindeki öğrenciler, bir ölçek kullanarak, Üsküp ile Ustrumca arasındaki doğadaki mesafenin, haritada ölçülen aynı mesafeyle karşılaştırıldığında ne kadar olduğunu belirlerler. Her çift veya grup elde edilen sonuç hakkında sunum yapar.

ENLEM VE BOYLAM

Doğada paraleller ve meridyenlerden oluşan coğrafi bir ağ yoktur. Bir yerin Dünya üzerindeki konumunun belirlenmesini kolaylaştırmak için küre ve coğrafi harita üzerine paraleller ve meridyenler çizilir. Böylelikle yerin enlem ve boylamı bulunursa, yeri de kolay şekilde belirlenecektir.

Bir yerin coğrafi enlemi ekvatora göre belirlenir. Kuzey veya güney olabilir. Ekvatorun kuzeyindeki yerler kuzey enlemine (KE), ekvatorun güneyindeki yerler ise güney enlemine (GE) sahiptir. Coğrafi enlem derece ve dakika cinsinden ifade edilir (açı ölçüldüğünde) ve kuzey yarımkürede 0° ile 90°, güney yarımkürede 0° ile 90° arasında ölçülür ve yazılanların silinmesi gerekir, çünkü orada meridyen derecesi terimine gerek yoktur.

Bir yerin coğrafi boylamı Greenwich meridyenine göre belirlenir. Doğu veya batıda olabilir. Greenwich meridyeninin doğusunda bulunan tüm yerler doğu boylamına (DB) ve Greenwich meridyeninin batısında bulunan tüm yerler batı boylamına (BB) sahiptir. Coğrafi boylam derece ve dakika cinsinden ifade edilir ve doğu yarımkürede 0°'den 180°'ye, batı yarımkürede 0°'den 180°'ye kadar ölçülür ve yazılanlar silinmelidir, çünkü terime gerek yoktur. birbirini izleyen dereceler.

Tartışma soruları:

1. Enlem nedir?
2. Boylam nedir?
3. Enlem nasıl ölçülür?
4. Enlem nasıl belirlenir?

Etkinlik

1. Bağımsız olarak, Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin 1:600.000 ölçekli coğrafi haritası üzerinde Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin enlem ve boylamını, yani hangi enlem derecelerinde bulunduğunu belirleyin.
2. Bağımsız olarak, Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin 1:600 000 ölçeğindeki coğrafi haritasında, Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin boylamını, yani hangi boylam derecelerinde bulunduğunu gösterin.

YÖN KAVRAMI

Yönelim terimi ile uzayda belirli bir anda bulunduğumuz konumun bilgisi anlaşılmaktadır. Coğrafi yönelim dünyanın karadaki taraflarının belirlenmesi ve gösterilmesinden ibarettir. Dünyanın yönleri en doğru şekilde pusula ile belirlenir.

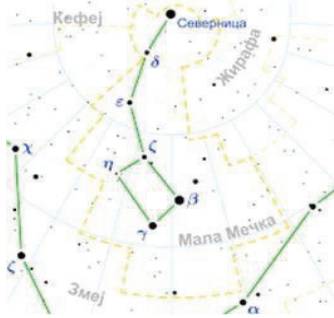
Dünyanın ana ve yan yönlerinin uluslararası kısaltmalarının harflerle işaretlendiği bir alettir: N-Kuzey, S-Güney, E-Doğu ve W-Batı. Ortada pusula yatay konumdayken kolayca hareket eden manyetik iğne bulunur. İğnenin bir yarısı mavi renktedir ve kuzeyi, diğer yarısı ise kırmızı renktedir ve güneyi gösterir. Dünyanın yönlerini doğru bir şekilde belirlemek için pusulanın yakınında metal nesneler olmamalıdır çünkü bunlar pusulanın manyetik iğnesini çeker.

Pusula

Geceleri gökyüzü açık olduğunda uzayda yönelimi gösteren en iyi gösterge Kuzey yıldızıdır. Kuzey Kutbu'nun üzerinde bulunur ve kuzey yönünü gösterir. Kuzey Yıldızı en parlak yıldızdır ve Küçük Ayı takımyıldızında bulunur. Bu takımyıldızı Büyükayı takımyıldızını kullanarak bulabiliriz.

Bu takımyıldızların benzer düzenlemeye sahip yedi yıldızı vardır. Büyük Ayı takımyıldızını bulduğumuzda, onun dikey olarak üst üste gelen son iki yıldızı arasındaki mesafe aynı yönde beş kat uzar. Bu yerde, Küçük Ayı takımyıldızındaki beş yıldız dizisinin sonunda yer alan Kuzey yıldızı bulunmaktadır. Kuzey yıldızı parlaklığı ve ışığıyla diğer yıldızlardan farklıdır.

Kuzey yıldızı

Bir ormanda, yosunlara ve ağaçların yıllık halkalarına göre yönümüzü belirleyebiliriz. Ağaçların kuzey tarafında her zaman yosun yetişir çünkü bu taraf güneş tarafından ısıtılmaz. Kesilen ağaçların güney tarafındaki halkalar birbirinden daha geniş, kuzey taraftakiler ise kompakttır.

yosun kaplı ağaçlar

halkalar

Dini yapıların (kilise, cami vb.) yardımıyla da uzayda yönümüzü belirleyebiliriz. Ortodoks kiliselerinde giriş batı tarafında, Müslüman dini yapılarında (camilerde) ise giriş kuzey taraftadır.

Hristiyan mezarlıklarında işaret (haç veya anıt) batı tarafında, Müslüman mezarlıklarında ise mezar taşları güney tarafındadır.

Tartışma soruları

1. Pusulayı tanımlayın!
2. Dünyanın başlıca ülkelerini sayın!
3. Doğada yönümüzü nasıl buluruz?
4. Kuzey yıldızı hangi takımyıldızındadır?

Etkinlik

1. Gruplara ayrılarak arazinin haritasız yönünü ve arazinin haritalı yönünü inceleyin. Her grup araştırmasını diğer öğrencilere sunar. Sınıfta veya doğada her öğrenci bir pusula kullanarak coğrafi yönelimi gösterir.

Öğretmen bir sunum aracılığıyla, ağaçlardaki halkalar ve yosunların yardımıyla doğadaki yönelimi açıklar.

ZAMAN DİLİMLERİ

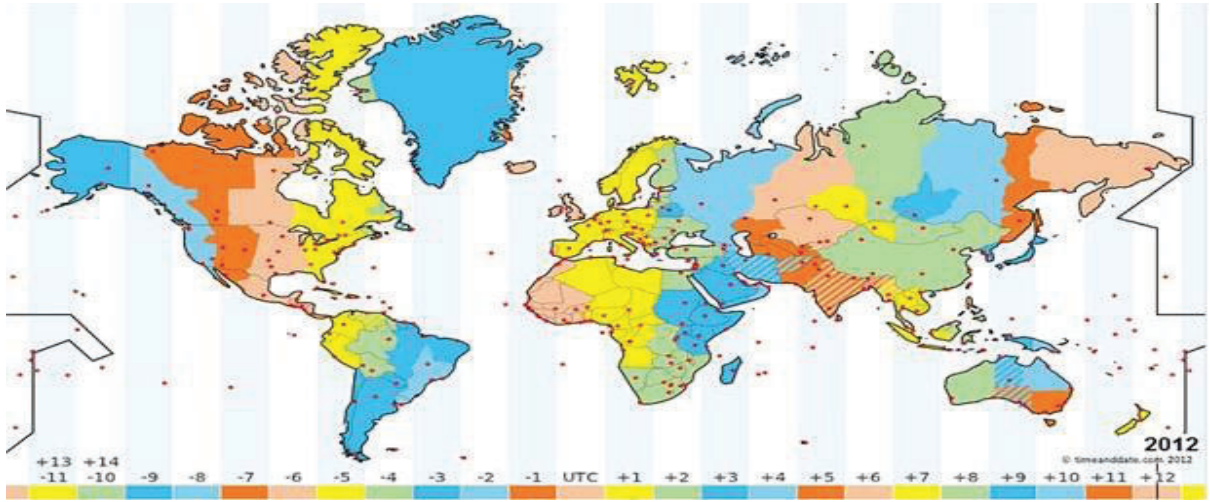
Zaman ölçümüne ilişkin temel ölçüler şunlardır: gün, hafta, ay ve yıl. Bir gün, Dünya'nın hayali eksenini üzerinde bir kez dönmesi için geçen süredir. Bir günde 24 saat vardır. Bir hafta, ay menasındaki bir değişiklik kadar yedi günlük bir zamandır. Bir yıl, Dünya'nın Güneş'in etrafında dönmesi için geçen süredir. Hava durumu yerel (ulusal), bölgesel ve dünya çapında olabilir.

Dünya yüzeyindeki her yerin yerel (ulusal) saati vardır. Güneş, gözlem noktasında gökyüzündeki en yüksek yüksekliğe ulaştığında, gözlemcinin bulunduğu noktanın meridyeninden geçer, ardından yerel saate göre öğle vakti yani saat 12 olur. Gözlemci noktasının doğusunda kalan tüm noktalarda öğle vakti geçmiş, gözlemcinin batısında kalan noktalarda ise öğle vakti henüz gelmemiştir. Bir meridyen üzerindeki tüm noktalar aynı yerel saate sahiptir. Dünya üzerinde sayısız meridyen çizilebileceğini biliyoruz ancak her yerin (köy ve şehirlerin) kendine ait yerel (ulusal) saatine sahip olması pratik değildir, çünkü bu durum trafikte, çalışma saatlerinde ve diğer tüm faaliyetlerde sorunlara neden olacaktır.

Tüm bunlardan dolayı bölge saati kullanılmaktadır. Zaman dilimi, karşılık gelen zaman (saat) diliminin ortalama meridyeninin yerel saatini temsil eder. Dünya kendi eksenini etrafında (Dünya'nın dönüşü) 24 saatte döner, bu da bu süre zarfında Dünya yüzeyindeki her noktanın 360°'lik bir daire oluşturduğu anlamına gelir. 360°'lik açıyı 24 saate bölersek her bir noktanın bir saatte 15°'yi geçmesi ($360:24=15$) ortaya çıkar. Bu nedenle Dünya 24 zaman dilimine bölünmüştür ve her zaman dilimi 15 dereceyi kapsamaktadır. Zaman dilimlerini belirlemek için başlangıç noktası Greenwich meridyenidir. Greenwich meridyeninin 7o30' doğusunda ve 7o30' batısındaki bölgeye birinci veya Batı Avrupa zaman dilimi adı verilir. Onun yanında ikinci olarak 7o30' ile 22o30' doğu boylamları arasındaki bölge bulunur ve buna Orta Avrupa zaman dilimi denir ve Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin de ait olduğu bölgedir. Bir ülkenin toprakları iki

zaman dilimine yayılıyorsa, ülkenin en büyük bölümünü kapsayan zaman dilimi esas alınır. Bu nedenle zaman dilimlerinin sınırları tam olarak meridyenler boyunca değil, devletlerin sınırları boyunca uzanır.

Dünya saati, saat dilimiyle ilgilidir. Dünya saati Greenwich meridyeninin yerel saati anlamına gelir. Dünya saatine göre saat 12, Güneş'in Greenwich meridyenini geçtiği zamandır. Dünya saatine göre gün 0 saat 0 dakika 0 saniye iken başlar. O sırada Greenwich'te saat gece yarısıdır. Aynı zamanda 180. meridyende öğle vaktidir, ancak tarih Greenwich'ten bir gün ileridedir. Bu nedenle böyle bir çizgiye referans çizgisi adı verilir ve 180° boylamda bulunur.

Tartışma soruları:

1. Temel zaman ölçüleri nelerdir?
2. Yerel veya ulusal saat nedir?
3. Hangi yerler aynı yerel veya ulusal saate sahip?
4. Dünya kaç zaman dilimine ayrılmıştır?

Etkinlik

Gruplara ayrılarak coğrafi harita yardımıyla farklı saat diliminde yer alan Üsküp, Los Angeles ve Tokyo şehirlerinin saat dilimini belirleyin. Her grup kısa bir sunum hazırlar ve sonunda hepiniz saat dilimi düzeni hakkında bir tartışma yaparsınız. Daha sonra bağımsız olarak şu başlığı taşıyan kısa bir metin yazın: Farklı zaman dilimlerindeki hayali yolculuğum. Metinleri diğer öğrencilerin önünde okuyun.

4. KONU – Konu: AKDENİZ ÜLKELERİNİN COĞRAFYASI

AKDENİZ ÜLKELERİNİN COĞRAFİ KONUMU VE BÖLGESEL GÖRÜNÜMÜ

Akdeniz, Akdeniz'e çıkıntı yapan veya ona yakın olan ülkeleri ve onun kenar denizlerini kapsayan bir bölgedir. Bunlar Güney Avrupa, Kuzey Afrika ve Güneybatı Asya ülkeleridir. Akdeniz, üç kıta arasında yer alması nedeniyle avantajlı bir coğrafi konuma sahiptir: Avrupa, Afrika ve Asya. Bu kıtaları birbirine bağlayan en kısa su yolları Akdeniz'den geçmektedir.

Akdeniz'e erişimi olan ülkeler şunlardır: Cezayir (Cezayir), Tunus (Tunus), Fas (Rabat), Libya (Trablus), Mısır (Kahire), Kıbrıs (Lefkoşa), Lübnan (Beyrut), Suriye (Şam), Türkiye (Ankara), İsrail (Kudüs), Malta (La Valletta), Monako (Monako), Fransa (Paris), İspanya (Madrid), Yunanistan (Atina) ve İtalya (Roma).

Akdeniz Haritası

Adriyatik Denizi boyunca: Bosna Hersek (Saraybosna), Slovenya (Ljubljana), Hırvatistan (Zagreb), Karadağ (Podgorica); İyon Denizi boyunca: Arnavutluk (Tiran); Karadeniz boyunca: Bulgaristan (Sofya), Gürcistan (Tiflis), Romanya (Bükreş), Rusya (Moskova) ve Ukrayna (Kiev). Ülkeleri yer alır. Akdeniz birkaç marjinal denize ayrılır: Ligurya, Tiren, İyon, Adriyatik, Ege, Marmara, Karadeniz ve Azak Denizleri.

Akdeniz, Batı uygarlığının tarihinde merkezi bir rol oynamıştır. Bu bölgede binlerce yıl önce yerleşim yerleri kurulmuştur. En eski devletler burada kuruldu: Eski Mısır, Atina ve Sparta şehir devletleri, eski Makedonya, Fenike, Roma İmparatorluğu ve diğerleri ve Girit-Miken gibi en eski kültürler geliştirildi. O dönemin kalıntıları hemen hemen tüm Akdeniz ülkelerinde bulunabilen çok sayıda kültürel-tarihi miraslardır.

Tartışma soruları:

1. Akdeniz hangi ülkeleri kapsıyor?
2. Adriyatik Denizi üzerinden Akdeniz'e ve sınır denizlerine açılan ülkeleri sayın!
3. Akdeniz hangi kıyı denizlerine uzanır?
4. Geçmişte Akdeniz'de hangi devletler kurulmuştu?

Etkinlik

Küçük gruplara/çiftlere ayrılarak interneti ve resimli materyalleri kullanarak hangi ülkelerin Akdeniz ülkeleri grubuna dahil olduğunu, hangi kıtalarda bulunduğunu, coğrafi konumlarının ve başkentlerinin neler olduğunu araştırın. Her grubun diğer gruplara sunmak üzere kısa bir sunum hazırlamasını isteyin. Sonunda hep birlikte bir tartışma başlatılır ve bu devletlerin elverişli coğrafi konumu hakkında bir sonuca varılır.

Ev ödevi etkinliği:

Akdeniz'in kenar denizlerinin adlarını boş bir haritaya yazın!

AKDENİZ ÜLKELERİNİN DOĞAL-COĞRAFI ÖZELLİKLERİ

Akdeniz'in en önemli doğal-coğrafi özellikleri şunlardır: rölyef, iklim, hidrografi, kıyı şeritleri, bitki ve hayvan örtüsü. Akdeniz ülkelerindeki rölyef ovalar, dağlar ve çöllerle temsil edilmektedir.

Ovaların en ünlüleri şunlardır: Macaristan, Romanya, Sırbistan ve Hırvatistan topraklarında Tuna Nehri'nin orta kısmındaki Pannonian (Büyük Macaristan) Ovası, Romanya topraklarında Tuna Nehri'nin alt kısmındaki Eflak Ovası, İtalya'da Po Nehri vadisindeki Lombardiya Ovası, İspanya'da Endülüs ve Aragon Ovalarıdır.

Ova

Akdeniz ülkelerinin karakteristik dağları şunlardır: İber Yarımadası'ndaki İspanya ve Fransa topraklarında Pireneler, Apennine Yarımadası'ndaki İtalya topraklarında Apenninler, Avusturya, İsviçre, Lihtenştayn, Almanya ve Slovenya'dan doğuya, İtalya'ya uzanan Alpler, batıda Fransa'ya, Balkan Yarımadasına, Hırvatistan ve Bosna Hersek topraklarında Atlas Dağları, Afrika'da Fas, Cezayir ve Tunus topraklarında Tavor dağları.

Apenin dağları

Çöller kabartmanın özel bir özelliğidir. Moritanya, Fas, Cezayir, Tunus, Libya, Mısır, Sudan, Çad, Nijer ve Mali topraklarına yayılan dünyanın en büyük çölü olan Sahra Çölü, ardından Libya çölü ve Suriye topraklarında öne çıkıyor.

Sahara Çölü

Vaha

Akdeniz bir bölge olarak ılıman kuşakta uzanır. Akdeniz'in iklimi, coğrafi konum, deniz genişlikleri, Afrika ve Avrasya kıtalarının yanı sıra Atlantik'in yakınlığı ile belirlenir. Akdeniz iklimi kışları ılık ve yağışlı, yazları ise sıcak ve kuraktır. Kar çok nadir yağar ve birkaç saatten fazla sürmez.

Hidrografik ağ açısından Akdeniz, doğrudan kendisine akan nehirleri ve kenar denizlerini içerir. Akdeniz birkaç marjinal denize ayrılır: Tiren, İyonya, Adriyatik, Ege, Marmara, Ligurya, Karadeniz ve Azak Denizleri.

Hidrografya

Doğrudan Akdeniz'e akan en büyük nehirler şunlardır: Ebro, Rhone ve Nil.

Tuna, Dinyeper ve Dinyester nehirleri Karadeniz'e, Don Nehri ise Azak Denizi'ne akar.

Akdeniz'in çok çıkıntılı kıyıları vardır. Burada çok sayıda ada, yarımada, koy ve dere bulunmaktadır. En büyük adalar şunlardır: İtalya'ya ait Sicilya ve Sardunya, Fransa'ya ait Korsika, Yunanistan'a ait Girit adası ve İspanya'ya ait Balear Adaları.

Akdeniz kıyısında üç büyük yarımada vardır: İber Yarımadası, Balkan Yarımadası, Apenin Yarımadası, Küçük Asya, Tunus Yarımadası ve Barca Yarımadası. En ünlü koylar: Lyon, Cenova, Selanik, Antalya ve Sidra koyu. Akdenizde bulunan en önemli boğazlar şunlardır: İber Yarımadası'nı Afrika'dan ayıran Cebelitarık boğazı, Balkan Yarımadası'nı Asya'dan ayıran Çanakkale Boğazı ve Boğaziçi, Karadeniz ile Azak Denizlerini birbirine bağlayan Kerç Boğazı ve Kızıl deniz ile Akdeniz'i birbirine bağlayan Süveyş Kanalı.

Akdeniz iklimi nedeniyle, erken ürün üretimi ve limon, portakal, mandalina, zeytin, incir, nar gibi güney meyvelerinin yetiştirilmesinin yanı sıra geniş alanlara dikilen asma yetiştiriciliği için uygun koşullar vardır.

Güney meyveleri

Akdeniz'e özgü hayvan türleri arasında kurt, tilki, ayı, yaban domuzu, sincap, çeşitli sürüngen türleri, kuşlar vb. yer alır.

Etkinlik

1. Akdeniz'in belirli özelliklerini tanıyacağınız görsel sunumu izleyin. Daha sonra küçük gruplar/çiftler halinde, interneti ve resimli materyali kullanarak, Akdeniz'in kenar denizleri, bu denizlere akan büyük nehirler ve bunların hangi ülkelerden geçtikleri hakkında araştırma yapın. Her grup diğer gruplara sunacakları ve bir haritayı gösterecekleri kısa bir sunum hazırlar.
2. İnterneti ve resimli materyali kullanarak küçük gruplara/çiftlere ayrılarak, bölgede bulunan daha büyük adaları (hangi ülkelere ait olduklarını), yarımadaları (hangi ülkeler üzerinde bulunur), koyları ve boğazları (hangi denizler onları bağlar) araştırın. Her grup diğer gruplara sunacakları ve bir coğrafi haritayı gösterecekleri tablo halinde bir sunum hazırlar.

Tartışma soruları:

1. Akdeniz ülkelerinin en ünlü ovaları hangileridir?
2. Akdeniz'in en büyük adalarını sayın!
3. Akdeniz'in en büyük yarımadalarını sayın!
4. Hangi nehirler Akdeniz'e dökülür?

Etkinlik

1. İnternet ve resimli materyalleri kullanarak küçük gruplara/çiftlere ayrılarak Akdeniz bölgesinin uzandığı termal kuşakları, iklim türlerini, bu bölgedeki en karakteristik rölyef birimlerini (ovalar ve dağlar) bu bölgenin bitki ve hayvan örtüsünün temsilcileri ve en önemlilerini araştırın. Her grup, diğer gruplara sunacağı ve bölgedeki en büyük ova ve dağları harita üzerinde göstereceği kısa bir sunum hazırlar.

2. Akdeniz'in belirli özelliklerini tanıyacağınız görsel sunumu izleyin. Daha sonra küçük gruplar/çiftler halinde, interneti ve resimli materyali kullanarak, Akdeniz'in kenar denizleri, bu denizlere akan büyük nehirler ve bunların hangi ülkelerden geçtikleri hakkında araştırma yapın. Her grup diğer gruplara sunacakları ve bir haritayı gösterecekleri kısa bir sunum hazırlar.
3. İnternet ve resimli materyalleri kullanarak küçük gruplara/çiftlere ayrılarak eski uygarlıkların topraklarına yayılan modern Akdeniz devletleri hakkında araştırma yapın. Her grup, belirli bir antik uygarlığın adının, yayıldığı kıtanın, yayıldığı günümüz modern devletlerinin adının listeleneceği tablo halinde bir genel bakış hazırlar.
4. Küçük gruplara/çiftlere ayrılarak, interneti ve resimli materyali kullanarak, Akdeniz'de bulunan daha büyük adaları (hangi ülkelere aittir), yarımada(ları) (hangi ülkeler bulunur), körfezleri ve boğazları (hangi denizleri birbirine bağlar) araştırın deniz. Her grup diğer gruplara sunacakları ve bir coğrafi haritayı gösterecekleri tablo halinde bir genel bakış hazırlar.
5. Küçük gruplara/çiftlere ayrılarak, Akdeniz bölgesinin flora ve faunasının tipik temsilcilerinin metin ve fotoğraflarını içeren bir poster yapın. Tartışma yoluyla dağılımlarını tanımlayın ve bölge için önemini açıklayın.

AKDENİZ ÜLKELERİNİN SOSYO-COĞRAFİK ÖZELLİKLERİ

Akdeniz oldukça kalabalık bir bölgedir. Toplam nüfus sayısı 500 milyonun üzerindedir. Akdeniz ülkeleri dil, din ve yemek, mimari ve müzik gibi diğer kültürel değerler açısından büyük çeşitliliklerle öne çıkıyor.

Akdeniz'in en büyük şehirleri şunlardır: Roma, Paris, Madrid, Atina vb. Akdeniz kıyısında çok sayıda liman şehri gelişti: Barselona, Marsilya, Roma, Napoli, Atina, İstanbul, İzmir, Beyrut, Tel Aviv, Cezayir, Tunus, Trablus, İskenderiye vb.

Paris

Roma

Akdeniz ülkelerindeki dil mozaïği Arapça, Türkçe, İbranice'nin yanı sıra Slav ve Rumence dil gruplarına ait dillerden oluşmaktadır. Dini mezhep açısından Kudüs merkezli Hristiyan dini, İslam ve Yahudilik temsil edilmektedir.

Akdeniz diyeti söz konusu olduğunda, tarihsel olarak bu bölgenin insanların masasında toprağın onlara en çok sunduğu şeyler vardı: bol miktarda taze yiyecek (meyve ve sebze), tahıl vb. Akdeniz mutfağının ana ve sık yemeklerinden biri İtalyan pizzası, Türk gözlemesi, baklava vb.'dir.

Akdeniz mutfağından örnekler

Bu ülkeler aynı zamanda dünya çapında öneme sahip çeşitli mimari yapılarla da karakterize edilir. Dünyanın en büyüğü olan Sevilla'daki (İspanya) Sevilla Katedrali, Paris'teki (Fransa) Louvre Müzesi ve Eyfel Kulesi, Roma'daki (İtalya) Kolezyum, Giza'daki (Mısır) Piramitler, Atina'daki (Yunanistan) Akropolis ve diğerleri.

Akdeniz ülkeleri kültürel miraslarının bir parçası olarak zengin bir müzik geleneğine sahiptir. Bu ülkelerde İspanya'daki flamenko, geleneksel Yunan ve Türk müziği ve İtalyan operası gibi farklı müzik tarzları bulunur.

Tartışma soruları:

1. Akdeniz ülkelerinin nüfusu ne kadardır?
2. Bu bölgede en çok konuşulan diller hangileridir?
3. En önemli mimari yapılar nelerdir?
4. Akdeniz kıyılarında liman kentleri hangi nedenlerle gelişmiştir?

Etkinlik

1. İnterneti ve resimli materyali kullanarak çiftlere ayrılarak Akdeniz bölgesindeki ülkelerin insan nüfusunu araştırın. Her ülkenin toplam nüfusunu, nüfus yoğunluğunu, hangi dinin temsil edildiğini ve o ülkedeki nüfusa göre en büyük şehri içeren tablo halinde bir genel bakış hazırlar.

Her grup diğerk gruplara sunmak üzere kısa bir sunum hazırlar. Son olarak Akdeniz bölgesinin özellikleri hakkında tartışın ve sonuçlar çıkarın.

Proje etkinliği: Akdeniz'in çeşitliliği. Üç gruba bölün ve her grubun iki ülke üzerinde çalışmasını isteyin (1) İtalya ve Türkiye, (2) Yunanistan ve Mısır (3) İsrail ve Fas. Gruplar "kendi" ülkelerinin dilini, dinini, yemeklerini, müziğini ve mimarisini çevrimiçi olarak araştırır ve bir multimedya sunumu (resimler, haritalar, video/ses materyali, metin içeren) hazırlar. Her grubun "kendi" ülkelerini tüm sınıfa sunmasını sağlayın. Sonunda, ortak bir tartışma yoluyla altı ülkenin tamamını karşılaştırın (benzerlikleri ve farklılıkları keşfedin), bunları tahtada özetlenmiş bir biçimde sunun ve Akdeniz bölgesinin çeşitliliği hakkında bir sonuca varın.

Flamenko

Sirtaki

AKDENİZ ÜLKELERİNİN EKONOMİK-COĞRAFI ÖZELLİKLERİ

Akdeniz ülkelerinin ekonomisi tarım, sanayi, ticaret ve turizme dayanmaktadır. Uygun iklim ve toprak koşulları tarımın gelişmesine olanak sağlar. En çok yetiştirilen ürünler şunlardır: buğday, mısır, arpa, pirinç, üzüm, güney meyveleri (limon, portakal, zeytin).

Bu ülkelerde sanayi önemli bir ekonomik dalıdır. En gelişmiş sanayi dalları şunlardır: tekstil, gıda, mekanik, metal, kimya, gemi inşaatı vb. En büyük sanayi merkezleri şunlardır: Milano, Torino, İskenderiye, Madrid, Barselona, Tel Aviv, Cezayir, Atina, Paris, Nantes, Marsilya ve diğerleri.

Gemi tersanesi

Ticaret, mal alım satımıyla ilgilenen önemli bir ekonomik faaliyettir. Uluslararası ticarete Akdeniz ülkeleri tarım ürünleri, güney meyveleri, üzüm, şarap, makine ve daha fazlasını ihraç etmektedir.

Akdeniz kıyı kuşağı, elverişli iklimi, ılık deniz suyu, otelleri, modern yolları ve çok sayıda kültürel-tarihi eseriyle önemli bir turizm bölgesidir. Bu bölgedeki en ünlü turistik yerler şunlardır: Costa Brava, Palma de Mallorca, İbiza, Nice, Cannes, İskenderiye, Antalya ve diğerleri.

Turistik bölge

Tartışma soruları:

1. Akdeniz bölgesinde en çok temsil edilen ekonomik faaliyetler nelerdir?
2. Akdeniz ülkelerinin en gelişmiş sanayi kolları nelerdir?
3. Akdeniz ülkelerinin en büyük sanayi merkezlerini sayın!
4. Akdeniz kıyısındaki en ünlü turistik yerleri sayın!

Etkinlik

1. İnterneti ve resimli materyalleri kullanarak küçük gruplara/çiftlere ayrılarak Akdeniz bölgesindeki ülkelerde en gelişmiş ekonomik faaliyetleri araştırın. Her grup diğer gruplara sunmak üzere kısa bir sunum hazırlar. Sonunda, bir tartışma yoluyla, bu ülkelerde en çok hangi ekonomik faaliyetin temsil edildiğine dair bir sonuca varın.
2. Akdeniz bölgesinin en büyük limanlarını ve en çekici turistik destinasyonlarını tanıyacağınız görsel bir sunumu izleyin. Daha sonra bulundukları ülkenin ekonomik kalkınmasındaki önemini tartışın.
3. Öğrencileri, seyahat acentası olarak hareket edecek ve Akdeniz bölgesindeki turistik yerleri ziyaret etmek için reklam materyali (broşür şeklinde) hazırlayacak dört gruba bölün. Reklam materyalinde, ülkeyi, konuşulan dili, kullanılan para birimini, başkenti ve en önemli kültürel mekânları, geleneksel yemekleri ve iklimi belirterek, belirli bir kıtadaki tüm Akdeniz ülkelerini ziyaret etmek için bir tur tavsiye etmelisiniz. Bir grup Afrika'nın Akdeniz ülkeleri, diğeri Asya'nın Akdeniz ülkeleri, üçüncüsü Adriyatik ve İyonya Denizlerine erişimi olan Avrupa'nın Akdeniz ülkeleri ve dördüncüsü Avrupa'nın doğrudan erişimi olan diğer Akdeniz ülkeleri üzerinde çalışıyor. Broşürler metin ve resimler içermelidir. Son olarak broşürleri paylaşın ve turist olsalar en çok neyi ziyaret etmek istediklerini seçin.
4. Küçük gruplara/çiftlere bölün, öğretmenin yönlendirdiği şekilde Akdeniz bölgesi için (nehirler, dağlar, şehirler) boş haritaları doldurun.

5. KONU - DEMOKRASİ VE HUKUK

DEMOKRASİ VE DEMOKRATİK YÖNETİM

Demokrasi nedir?

Demokrasinin ve demokratik yönetimin başlangıcını antik şehir devleti (polis) Atina'da buluyoruz. Demokrasi sözcüğü ilk kez MÖ 5. yüzyılda Herodot tarafından kullanılmıştır. Demokrasi, halkın yönetimi anlamına gelen (demos) - halk ve (kratein) - kural kelimelerinden gelir.

Atina demokrasisinde devleti yönetme hakkı özgür erkek vatandaşlara aitti. Ancak Atina'nın toplam nüfusundan yalnızca 30-40.000 kişi tüm haklardan yararlanıyordu. Kararları alan ana organ Meclis'ti. Bu yönetim ve karar verme yönteminin avantajları olduğu kadar zayıf yönleri de vardı. Avantajı, karar alma sürecine daha fazla sayıda insanın dâhil olması, zayıf noktası ise kararların çok sayıda insanın tartışmasına dayanarak alınmasının zor olması ve kadınların, yabancıların ve kölelerin katılım hakkına sahip olmamasıdır.

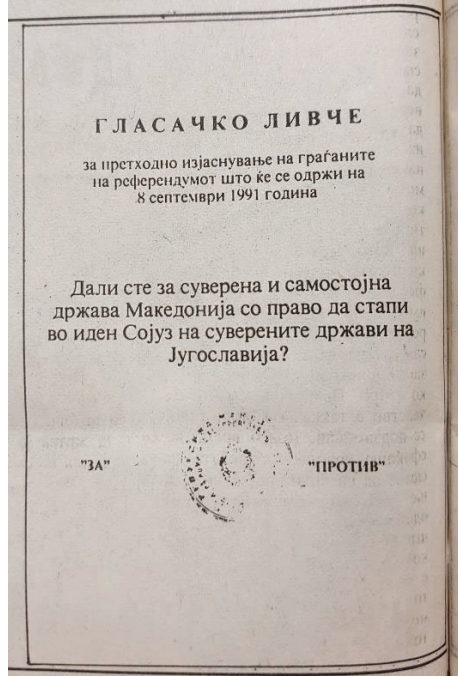
Atina Meclisi

Temsili ve doğrudan demokrasi

Bugün dünyadaki en fazla sayıda ülke kendilerini demokratik olarak ilan ediyor. Modern demokrasi, devletin halkının etnik, dini, siyasi, sosyal veya diğer bağlantıları ne olursa olsun özgür ve eşit vatandaşlardan oluştuğunu ve hukukun üstünlüğüne, güçler ayrılığına, düşünce ve örgütlenme özgürlüğü, özgür ve adil seçimlere ve seçilmiş kamu görevlerine dayandığını ifade eder.

Modern demokrasilerde vatandaşlar en önemli konularda temsili demokrasi ve doğrudan demokrasi olmak üzere iki şekilde karar verirler. Temsili demokrasi, vatandaşların yetkilerini Mecliste, Belediyelerde seçilmiş temsilciler ve eyaletlerin anayasalarına uygun olarak seçilmiş Devlet Başkanı ve diğer temsilciler aracılığıyla kullanması anlamına gelir.

Oy kullanma hakkına sahip vatandaşların karar alma sürecine doğrudan katılması durumunda doğrudan demokrasiye sahip oluruz. Kararlar ulusal veya yerel düzeyde alınabilir. Ulusal düzeyde yapıldığında tüm ülke için geçerlidir, yerel düzeyde yapıldığında ise sadece kararın verildiği bölge için geçerlidir.

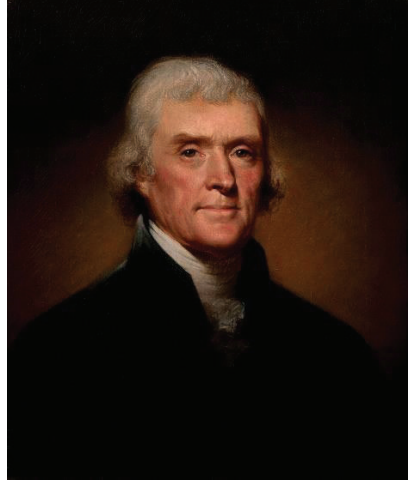
8 Eylül 1991 referandumu

Vatandaşların bir konu hakkındaki görüşlerini açıklama yollarından biri de referandum düzenlemektir. Referandum düzenlemenin bir örneği, ülkemizin bağımsızlığının ilanı ve 1991 yılında Yugoslavya federasyonundan ayrılmasıdır.

Doğrudan demokrasinin ikinci yolu ise vatandaşların belirli konularda öneriler sunabileceği yurttaş inisiyatifidir.

Başkanlık ve parlamenter demokrasi

Yürütme yetkisinin, oy kullanma hakkına sahip vatandaşlar tarafından seçimle seçilen bir kişinin elinde olduğu bir sisteme başkanlık demokrasisi denir. Başkanın belirli bir görev süresi vardır. Böyle bir sistem, örneğin Orta ve Güney Amerika'nın bazı eyaletlerinde, özellikle ABD'nin karakteristik özelliğidir.

Thomas Jefferson

Parlamenteer demokrasi, adını halkı temsil eden organ olan parlamentodan almıştır. Bu tür demokrasi Büyük Britanya'da ortaya çıktı. Bu demokrasi tipinin özellikleri şunlardır: Milletvekillerinin seçiminin seçimlerde vatandaşlar tarafından yapılması. Parlamentoda devlet için en önemli kararlar milletvekilleri tarafından tartışılıp alınır. Hükümet parlamento tarafından seçilir ve parlamentoya karşı sorumludur ancak kendisi veya hükümetten kişiler de parlamentoda görevden alınabilir.

Parlamento

Demokratik seçimler

Demokratik seçimler modern demokrasilerin bir özelliğidir. Belirli bir süre için düzenlenen seçimlerle vatandaşlar kimin hükümette kendilerinin veya temsilcilerinin olacağına karar verir. Seçimlerle görevlerin yerine getirilmesinde meşruiyet sağlanmakta, belediyelerin meclisteki temsilcileri, meclisleri seçilmekte, Devlet Başkanı veya Belediye Başkanı seçilmekte ve seçilen siyasetçilerin sorumluluğu sağlanmaktadır. Seçimler gizli, adil ve doğrudan olmalıdır.

Demokratik seçimler

Tartışma soruları

1. Demokrasinin ne olduğunu, nerede ortaya çıktığını açıklayın?
2. Ne tür demokrasiyi biliyorsunuz?
3. Doğrudan demokrasi ile temsili demokrasi arasındaki fark nedir?
4. Demokratik seçimlerin ne olduğunu açıklayın?

Etkinlik

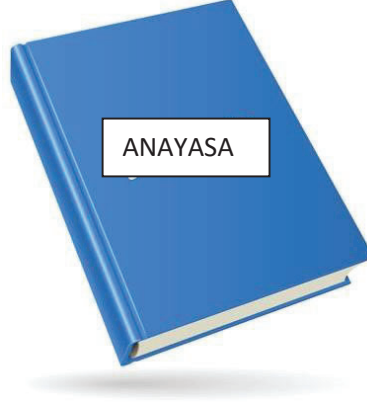
Açık bir tartışmada öğrenciler demokrasi kavramıyla ne kastettiklerini ve demokrasinin toplum için neden önemli olduğunu söylerler. Gruplara ayrılarak, okullarında ne zaman, ülkemizde ne zaman doğrudan ve ne zaman temsili başvuru yapıldığına dair örnekler veriniz. Örneklerinizi sunduktan sonra doğrudan ve temsili demokrasinin işleyişindeki farklar hakkında bir tartışma açın.

Öğretmen "Başkanlık ve Parlamenter Demokrasi" konulu bir tartışma düzenler: Başkanlık ve parlamenter demokrasinin avantajını tartışın. Son olarak iki demokrasi türü arasındaki farklar özetlenmektedir.

Öğrenciler, Cumhurbaşkanı seçimi için demokratik seçimlerin gerçekleştirilmesi sürecindeki adımları anlatan bir sunumu izlerler. Daha sonra gruplara ayrılarak, bir departman topluluğunun Başkanı seçilirken bu sürecin adım adım nasıl uygulanması gerektiğini anlatırlar.

GÜÇLER AYRILIĞI

Anayasa, ülkedeki en yüksek yasal düzenlemedir. Anayasa devletin karakterini belirler. Ülkede kanunlar anayasa esas alınarak çıkarılmaktadır. Demokratik devletlerin özelliklerinden biri de yasama, yürütme ve yargı erklerinden oluşan kuvvetler ayrılığıdır. Güçler ayrılığı, gücün karşılıklı kontrolünü sağlar.

Mecliste (parlamentoda) yasalar kabul edilir ve değiştirilir, hükümet seçilir ve görevden alınır, devlet bütçesi kabul edilir, diğer ülkelerle anlaşmalar yapılır, çeşitli kararlar ve bildiriler kabul edilir.

Meclise milletvekilleri bulunan bir başkan başkanlık eder ve meclis milletvekillerinden oluşur. Parlamentolarda milletvekillerinin sayısı farklıdır ve Anayasa ve eyaletlerin kanunlarıyla düzenlenir. Milletvekillerinin görev süresi, yeniden seçilme hakkıyla sınırlıdır. Örneğin Makedonya Meclisi'nde 4 yıllık görev süresine sahip 120 milletvekili bulunmaktadır. Milletvekillerinin seçildiği seçimlere parlamento seçimi denir.

Parlamento binası

Yürütme yetkisi Hükümet ve Cumhurbaşkanı'ndan oluşur. Cumhurbaşkanı, cumhurbaşkanlığı seçimlerinde seçilir. Cumhurbaşkanı'nın görev süresi sınırlıdır ve değişen derecelerde yetkilere sahiptir. Bazı ülkelerde cumhurbaşkanının yetkileri daha fazladır ve bu sisteme başkanlık sistemi adı verilmektedir. Ülkemizde Cumhurbaşkanı, Silahlı Kuvvetlerin en yüksek komutanıdır, ülkeyi yurt içinde ve yurt dışında temsil eder, mecliste kabul edilen kanunları imzalar. Parlamento, devletin Anayasasına göre diğer görevleri yerine getirir.

Hükümet Başbakan tarafından yönetilir ve eğitim, kültür, maliye, iç ve dış ilişkiler gibi ilgili bakanlıkları yöneten bakanlardan oluşur. Hükümet yürütme gücünü temsil eder, Meclis'te seçilir ve orada görevden alınır. Hükümetin yetkileri zamanla sınırlıdır. Hükümet genellikle kanunları hazırlayıp kabul edilmek üzere Meclis'e sunar ve bunları pratikte uygular ve ülke Anayasasına göre başka yetkilere de sahiptir.

Yargı makamı, vatandaşlar arasındaki veya vatandaşlar ile devlet ve kurumları arasındaki bir anlaşmazlık temelinde karar verme rolünü yerine getirir. Mahkemeler çalışmalarında tarafsız olmalı ve ülke kanunlarına uygun kararlar vermelidir. Suçu kanıtlanana kadar herkes masumdur. Yargı yetkisi temel mahkemeler, temyiz mahkemeleri ve yüksek mahkemeye ayrılmıştır.

Adalet karar verirken kördür

Yolsuzluk, kişinin amacına dürüst olmayan bir şekilde, genellikle rüşvetle ulaşmasıdır. Yolsuzluk toplumda zararlı bir olgudur ve bunun günlük yaşamda mümkün olduğunca az dile getirilmesi için sürekli olarak harekete geçilmesi gerekir.

Yolsuzluk toplumsal açıdan zararlı bir olgudur

Düşünün ve cevaplayın:

1. Demokratik toplumlarda güç neden bölünmüştür?
2. Yasama, yürütme ve yargı gücü arasındaki fark nedir?

Etkinlik

Öğrencilere bir takım kâğıtlar verilir ve her kâğıdın üzerine aşağıdaki büyük harflerden biri yazılır:

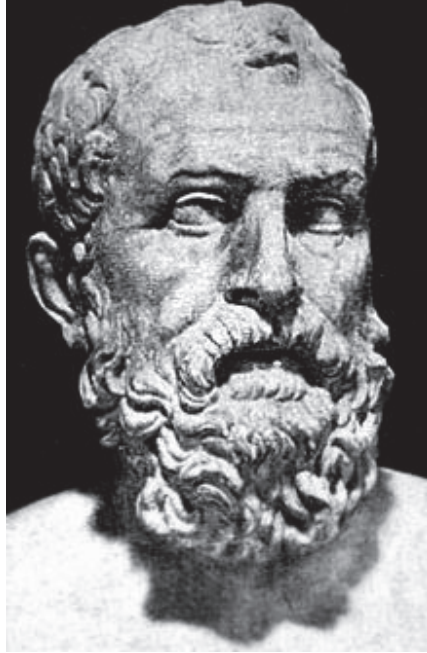
Z (yasama için), I (yürütme için) ve S (yargı için). Öğretmen yasama, yürütme ve yargı yetkisini taşıyan ayrı kurumların ve/bunların ayrı ayrı yetkilerinin/görevlerinin sıralandığı cümleleri okur. Her okunan cümleden sonra çiftler, cümleye ait olduğunu düşündükleri harfi alırlar ve doğru cevabı duyduktan sonra çiftlerden kaçının doğru cevapladığını ortaklaşa belirlerler.

Antik çağlardan günümüze yasaların rolü

Tarih, antik çağlardan kalma birçok reformcu ve filozofun, adalet ve adalet için hukukun üstünlüğüne bağlılığı vurgulayan çalışmalarında, yönetim biçimine ilişkin deneyimlerle zengindir.

Ancak devlet kurumlarında yasalar her zaman geçerli olmuyordu. Antik dönemdeki devletlerde iktidarın hükümdar ve onun en yakın işbirlikçilerinde olduğu bilirse de bazı hükümdarların devlete düzen getirmek amacıyla kanun çıkarmaya başvurdukları da bilinmektedir.

Atina şehir devletinde Solon, Kleisthenes ve Perikles'in Reformları siyaset, din, kamusal ve özel yaşam alanlarında düzenlemeler sağlamıştır.

Solon

Her ne kadar Romalılar 12 Levha Kanunu'nu çıkarırken Yunan şehirlerini taklit etseler de, kanunu uygulayan çok sayıda kurum oluşturarak hukuk alanında eski Yunanlıları açık ara geride bıraktılar. Romalılar büyük kriz zamanlarında, hatta siyasi sistemin değişmesinden sonra bile hukukun üstünlüğünde ısrar ettiler.

Roma hukuku

Ünlü Romalı hatip Cicero ve imparator Octavianus Augustus hukukun üstünlüğüne ısrar eden Romalı ileri gelenlerdir. İmparator I. Justinianus'un şu sözleri biliniyor: İmparator hem silahlarla hem de kanunlarla silahlandırılmalıdır.

I. Justinianus

Etkinlik

Üç gruba ayrılan öğrenciler, Atina, Roma ve Doğu Roma İmparatorluğu (Bizans) yasalarında yapılan reformları, bunların neden çıkarıldığını ve eyaletlerde ne gibi değişiklikler meydana geldiğini araştırıyorlar. Antik çağlardan günümüze yasaların rolü hakkında sonuçlar çıkararak, modern koşullarda hukukun üstünlüğünün ve hukukun üstünlüğünün sağlanmasının gerekliliğini vurguluyorlar.

HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜ

Hukukun üstünlüğü her modern devletin en önemli önceliğidir. Bu nedenle hukuktan bahsettiğimizde hukukun, devlet tarafından belirlenen ve insanlar, insanlar ile devlet ve onun kurumları arasındaki ilişkileri ve aynı zamanda insanlar ve devlet arasındaki ilişkileri düzenleyen bir dizi kural ve davranış normunu temsil ettiğini söyleriz. Bir de devletlerin karşılıklı ilişkilerini düzenleyen uluslararası hukuk bulunmaktadır. Bu şekilde toplumun tüm üyelerine eşit muamele edilmesinin yanı sıra ihlalde bulunanların cezalandırılması da sağlanır.

Modern anlamda hukukun üstünlüğü, hükümetin meşruluğu, kuvvetler ayrılığı, bağımsız yargı, insan özgürlükleri ve haklarının anayasal güvencesi, insan ve vatandaşın hukuki kesinliği, kanun önünde eşitlik, adil ve tarafsız hukuk sistemi, adalete erişim ve şeffaflık, hukukun önünde sorumluluk gibi çok sayıda ilkeye dayanmaktadır. Her hukuk devletin amacı, insan ve vatandaşın özgürlüklerinin, haklarının ve onurunun etkili bir şekilde korunmasıdır. Yasal devlette vatandaşlar medeni haklara sahiptir ve bunları kullanır ve yargısal korumaya sahiptir.

Yargı bağımsızlığı, herkes için eşit olan ve belirli bir uyumsuzluğun Anayasa, kabul edilen kanun ve düzenlemelere uygun olarak çözümlenmesine olanak sağlayan bir usulü ifade eder.

Hukuk ve Adaletin Sembolü

Kanun önünde eşitlik: Herkes eşit doğar ve cinsiyeti, ırkı, dini, sosyal, politik ve diğer mensubiyetlerine bakılmaksızın haklarından yararlanmakta özgürdür.

Kanunlar önünde sorumluluk, kanunlara uyulması gerektiğini ifade eder.

Adil ve tarafsız bir hukuk sistemi: Hukuk ve adalet her vatandaşın erişimine açık olmalı ve herkese ayırım gözetmeksizin ve eşit şekilde uygulanmalıdır.

Adalete erişim ve şeffaflık: Vatandaşların haklarını kullanmak, dilekçeleri doğrultusunda hareket etmek ve anlaşmazlıkları genel kabul görmüş uluslararası insan hakları standartlarına uygun olarak çözmek amacıyla yargı ve sistemin diğer kurumlarına serbestçe erişme olanağını ifade eder.

Etkinlik

1. Beyin fırtınası yaparak okulun işleyişini sağlayan kuralları belirtin. Bunları öğretim organizasyonu, öğrenci davranışı, öğretmen davranışı vb. kurallara göre gruplandırın.

Tartışın: Kurallar olmasaydı okul nasıl işlerdi? Öğrenciler ve öğretmenler nasıl davranacaktı?

2. Gruplara ayrılarak, hukukun üstünlüğünün unsurlarının yazılı olduğu toplam 5 kağıttan bir parça çizin: (1) Kanun önünde eşitlik, (2) Kanun önünde sorumluluk, (3) Adil ve tarafsız hukuki sistem, (4) adalete erişilebilirlik ve (5) şeffaflık. Her grup "kendi" hukukun üstünlüğü unsurunu araştırır, tartışır ve örneklerle açıklarlar.

İYİ YÖNETİŞİM İLKELERİ

İyi yönetim politikaları, şeffaflığı ve hesap verebilirliği geliştirerek vatandaşların kamu kurumlarının, bakanlıklarıyla birlikte hükümetin, Parlamentonun, belediyelerin ve mahkemelerin işleyişine olan güvenini artırmayı amaçlamaktadır. İyi yönetim hukukun üstünlüğünün anahtarıdır.

Peki, iyi yönetim nasıl olur, şeffaflık ve hesap verebilirlik nasıl sağlanır? Bilgi teknolojileri çağında tüm kurumların Kamu Bilgilerine Serbest Erişim Kanunu'ndaki bilgileri web sitelerinde yayınlaması gerekmektedir.

Hükümetler, Meclisler, Mahkemeler, Belediyeler, Devlet Başkanı, yetkili oldukları tüm faaliyetlerini, kurumların çalışmalarını kamuoyuna tanıtacak şekilde şeffaf bir şekilde yayınlamakla yükümlüdür.

İyi yönetişimin bir örneği, hükümetin oturum çalışmalarına ilişkin gündemi yayınlaması, tutanakları, duyuruları yayınlaması, çalışmalarına ilişkin bir hesap vermesi, yetkisi dahilindeki çalışmalarla ilgili hesap verebilirliği sağlaması veya Parlamentonun web sitesi milletvekillerinin ve cumhurbaşkanının vatandaşlarla iletişimine, milletvekillerinin mevcudiyeti ve oy kullanma şekline, iletişim bilgilerine, milletvekillerinin biyografilerine ve daha fazlasına ayrılmış özel bir bölüme sahip olmasıdır.

Bilgiye ulaşmak

Mahkemeler kararlarını kanun ve mahkemelerin çalışmalarına ilişkin düzenlemelere göre yayımlarlar. Belediyeler bilgiye ücretsiz erişim sağlar, bilgileri yayınlar, belediye meclislerinin ve belediye başkanlarının aldığı kararlar her zaman vatandaşın yararınadır.

Açıklık demokrasinin temel koşuludur, çünkü vatandaşların siyasi hayata eşit katılım, etkili karar alma ve uyguladıkları politikalar konusunda kurumlardan hesap verme sorumluluğu için gerekli olan bilgileri almasına olanak tanır. Dünyada kurumlar, hükümetin seçilmiş temsilcilerinin davranışlarını iyileştiren Etik Kurallar ve diğer kanunları hazırlayarak vatandaşlara karşı şeffaflığı ve sorumluluğu güçlendirmek amacıyla belirli faaliyetlerde bulunmaktadır.

Seçilmiş Yetkililer için Etik Kurallar

Düşünün ve cevaplayın.

Hangi kurumlar iyi yönetim ilkelerini ihlal etmiş, hangileri ihlal etmemiştir?

Hükümet	Hükümetin internet sitesinde eğitim alanında sermaye yatırımları için bütçeden harcanan fonlara ilişkin nihai rapor yayınlandı.	Hesap verebilirlik
Parlamento	Gazeteciler meclis oturumuna kaç milletvekilinin katıldığı ve kaçının bulunmadığına dair bilgi topladığında, meclis çalışanları zaten bilgileri hazırlamış ve gazetecilere iletti.	Şeffaflık
Belediye	Vatandaşlar belediye başkanından kendi bölgelerinde oyun alanı yerine su temininin iyileştirilmesini istemesine rağmen belediye planların henüz hazır olmadığı yanıtını verdi.	Sorumluluk
Okul	Öğrenci Tahir'in velisi, çocuğunun 5. sınıfa kaydedilmesini talep etti ve müdür de bunu kabul etti. Ertesi gün Meryem'in velisi de çocuğunun 5. sınıfa kaydedilmesini talep etti ancak bu sefer müdür kabul etmedi.	Tarafsızlık

Etkinlik

Öğrenciler iyi yönetişimin ilkelerini (hesap verebilirlik, şeffaflık, tarafsızlık ve sorumluluk) açıklayan bir sunumu izlerler. Çiftlere bölünerek, farklı kurumların iyi yönetim ilkelerine saygı duyduğu veya bunları ihlal ettiği durumları açıklayan bir çalışma sayfası alırlar: Görev, açıklanan durumların her birinin atıfta bulunduğu ilkeyi belirlemek ve ilkeye ek olarak, bu durumun geçerli olup olmadığını yazmaktır. Daha sonra öğretmen yardımıyla cevapların doğruluğu kontrol edilir.

Наслов на оригиналот: Историја и општество за VI одделение за деветгодишно
основно образование (материјали за учење)

VI. SINIF

TARİH VE TOPLUM

DOKUZ YILLIK İLKÖĞRETİM KONSEPTİNE

UYGUN HAZIRLANMIŞTIR

(ÖĞRENME MATERYALLERİ)

Yayımlayan: Eğitimi Geliştirme Bşrosu

Editşr: Abdşlfeta Fetai

Yazarlar:

Mr. Boręe Mirevski

Hari Stoyanoski

Marina Gorgieva

Profesyonel destek:

Raymonda Neziri, Koordinatşr

İlir Memedi

İrena Borisovska

Mr. Oliver Stanoyoski

Преведено од македонски јазик: Sabiha Loçi Hasan

Makedonca dilinden tercşme edilmiştir: Sabiha Loçi Hasan

Basım ve yayımlama yılı- 2024

Yayımlama yeri: şskşp

Elektronik yayın

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

373.3.016:94(035)=512.161

MIREVSKI, Borçe

Tarih ve toplum [Електронски извор] ; VI. sınıf : dokuz yıllık ilköğretim konseptine uygun hazırlanmıştır : (öğrenme materyalleri) / Borçe Mirevski, Hari Stoyanoski, Marina Gorgieva ; [Makedonca dilinden tercüme edilmiştir Sabiha Loçi Hasan]. - Üsküp : Eğitimi Geliştirme Bürosu, 2024

Начин на пристапување (URL): [https://brogovmk-my.sharepoint.com/:b:/g/personal/](https://brogovmk-my.sharepoint.com/:b:/g/personal/bro_macedonia_bro_gov_mk/ESuPWxTZtotNg2vl2aOcR4IB1cpFOfTUDI391AvTp9QCjA?e=1Vwi9V)

[bro_macedonia_bro_gov_mk/ESuPWxTZtotNg2vl2aOcR4IB1cpFOfTUDI391AvTp9QCjA?e=1Vwi9V](https://brogovmk-my.sharepoint.com/:b:/g/personal/bro_macedonia_bro_gov_mk/ESuPWxTZtotNg2vl2aOcR4IB1cpFOfTUDI391AvTp9QCjA?e=1Vwi9V). -

Превод на делото: Историја и општество за VI одделение за деветгодишно основно образование : (материјали за учење). - Текст во ПДФ формат, 110 стр., илустр. - Наслов преземен од екранот. -

Опис на изворот на ден 23.04.2024

ISBN 978-608-206-196-2

1. Stoyanoski, Hari [автор] 2. Gorgieva, Marina [автор]

COBISS.MK-ID 63565061